הלכה · אחרונים

הברכי יהושע

רבי יהושע טרייטיל מסוכצ'וב

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הברכי יהושע

רבי יהושע טרייטיל מסוכצ'וב

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הברכי-יהושע/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 6
א 9
ב 9
ג 9
ד 9
ה 10
ו 10
ז 10
ח 10
ט 11
י 11
יא 11
יב 11
יג 12
יד 12
טו 12
טז 13
יז 13
יח 13
יט 13
כ 14
כא 14
כב 15
כג 15
כד 16
כה 16
כו 16
כז 16
כח 16
כט 17
ל 17
לא 17
לב 17
לג 18
לד 18
לה 18
לו 18
לז 19
לח 19
לט 19
מ 19
מא 20
מב 20
מג 20
מד 20
מה 21
מו 21
מז 21
מח 22
מט 22
נ 22
נא 22
נב 23
נג 23
נד 23
נה 23
נו 23
נז 23
נח 24
נט 24
ס 24
סא 25

סב 25
סג 25
סד 25
סה 25
סו 26
סז 26
סח 26
סט 26
ע 26
עא 27
עב 28
עג 28
עד 28
עה 28
עו 28
עז 29
עח 29
עט 29
פ 30
פא 30
פב 30
פג 30
פד 31
פה 31
פו 31
פז 31
פח 31
פט 32
צ 32
צא 32
צב 32
צג 32
צד 33
צה 33
צו 33
צז 33
צח 33
צט 34
ק 34
קא 34
קב 34
קג 34
קד 35
קה 35
קו 35
קז 35
קח 35
קט 36
קי 36
קיא 36
קיב 36
קיג 36
קיד 37
קיטו 37
קיטז 37
קיז 38
קיח 38
קיט 38
קכ 38
קכא 39
קכב 39
קכג 39
קכד 39
קכה 39

קכו 40
קכז 40
קכח 40
קכט 40
קל 40
קלא 41
קלב 41
קלג 41
קלד 41
קלה 41
קלו 42
קלז 42
קלח 42
קלט 42
קמ 42
קמא 43
קמב 43
קמג 43
קמד 43
קמה 44
קמו 44
קמז 44
קמח 44
קמט 45
קנ 45
קנא 45
קנב 46
קנג 46
קנד 46
קנה 47
קנו 47
א 47
ב 47
ג 48
ד 48
ה 48
ו 49
ז 49
ח 49
ט 50
י 50
יא 50
יב 51
יג 51
יד 51
טו 51
טז 51
יז 51
יח 52
אעלה על הנייר התיקונים דפ' מי שהחשיך אשר ביארו הפוסקים ז"ל להלכה והראשון ראשון בהיתר טפי משל אחרון 53
מסכת עירובין 55
חידושי דיני עירובין 73
איזה חידושים על ריש נדרים 89
השמטה זו שייך לעיל לדין י"א 91

הקדמה

ויען יהושע ויאמר בלב נדכה ונשבר, ועל ערש דוי ספר קטן הלזה חובר, ואם אמרתי אעלה על הנייר הצרות והתלאות אשר מעודי ועד היום עצמו מלספר, וגם מה יוצמח מזה כי אם ביטול זמני לולא תורתו שעשועי אבדתי בעניי, ותודה להש"י שהיסורין והצרות לא מנעוני מלעסוק בתורתו וכשם שאמר לעולם די יאמר ליסורין עלי די וזאת אמרתי בלבי סופי לעפר שובי וזה כל האדם ולמה שם אשכב כאבן דומם ונפשי האכל ותשומם טוב לעשות איזה דבר זכרון טוב לפעלו גם כי ארדם בקבר רעת שפתי ברור מללו ואגורה באהלך עולמים וזכרוני לכל הימים והנה עברו זמנים כבירים אשר חברתי בכתב כמה חיבורים בעזהש"י (על יבמות כולה וכן על נדרים וברכות גם על נדה וקצת על פסחים ותמורה ועל כמה וכמה שיטות שבהש"ס) אבל לא זכיתי להביא לבית הדפוס אפילו אחת מהם וכעת שבאתי בעזה"י בימי הזקנה אבל בעו"ה עדיין הדלת הננעלת לא נפתח ולהיפוך שגברה יד ה' כי נחליתי ע"ז אמרתי שטוב לי לחבר איזה חיבור קטן ולבטוח בה' שיעזור לי ולאזור בכל כחי להביאו לדפוס והנה בעו"ה יצאה פקודה בעת הזאת היינו בקיץ שנת תרנ"א להסיר העירובין אשר המה בכל עיר ועיר ועי"ז הע"ח שמניחין בבהכ"נ בטל ומבוטל וכמו שיתבאר בעזה"י בפנים ואלא כל בית ובית בפ"ע צריכין הדרים לעשות ע"ח ויש לחוש שמא לא יעשו כדין וכהלכה בראשונה היה נעשה ע"ח ע"י האב"ד או המ"ץ דקהלה היה טוב סמך לוה מצינו ביבמות דף כ"ב ערוה מסורה לכל עדות מסורה לב"ד] לא הטרידוני היסורין ואזרתי כגבור לעסוק לקיים המצוה לחזור אחר ע"ח לכתוב קיצור הדינים של ע"ח שבקל בלי טרחא יוכל כל איש ואיש לידע כיצד יעשה והנה מודעה לכל שכל דין ודין שכתבתי סתם הוא מהרב זצ"ל בשלחן ערוך שלו וציינתי בכל דין ודין מקומו בש"ע שלא יסמוך שום אדם עלי ולבדוק בעצמו לראות בש"ע ואנכי הדל אלא כמראה מקום ואולי גם בזה טעיתי ויהי רצון שאזכה שיזמין לי השי"ת על הוצאות הדפוס בלי עזר וסעד של בשר ודם והנה עלה בעת כתבי על רעיוני לפרש התפלה שאנחנו מתפללים בויהי רצון שאחר אמירת תהלים ולא יצטרכו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר דלענ"ד איני מכין דאפכא הו"ל לסדר הגוסח מתחלה לא לעם אחר ואח"כ ולא זה לזה כי כן דרך המבקש שמבקש תחלה דבר הראוי ליתן לו ואח"כ מוסיף והולך וכדאיתא בטור או"ח סימן תקפ"ב ועיי"ש ועוד מצינו כן גם קשה לענ"ד דהנה המהרש"א ז"ל ביומא דף נ"ג ע"ב מקשה על הא דאיתא שם שכה"ג היה מתפלל ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנסה זה מזה והא כתיב לא יחדל אביון מקרב הארץ ומתרץ דלא לענין צדקה קאמר שלא יהיו צריכין לקבל צדקה זה מזה אלא דר"ל שגם במשא ומתן לא

יהיו צריכין זה לזה וע"ד דאמרינן פ"ק דסנהדרין דף ט"ו) אין הבור מתמלא מחוליותו אלא תפשטו ידיכם בגדוד עכ"ל הנ"ל ועיי"ש ולענ"ד מאי אפרש הבקשה הנ"ל שאנחנו מבקשים ולא לעם אחר דבזה לא מספיק תירוצו של מהרש"א ז"ל. ואפשר דקצת י"ל עפ"י דרכו בקודש של המהרש"א ז"ל דהכי מבקשים שיזמין הקב"ה פרנסתם מידו הרחבה והמלאה שלא יצטרכו בענין פרנסתם לשום עזר וסיוע שבעולם משום אדם שבעולם ובכל אופני עזר והיינו היות בעל מלאכה באם יש לו פועל למלאכתו אז יש לו פרנסה ואם לא משיג פועל אין לו פרנסה אפילו הצטרכות בזו לבו"ד אל תצריכנו ועפי"ז נתיישב לי ההדיוט להבין סדר נוסחת הבקשה מתחלה אנחנו מבקשים דבר הראוי ליתן והיינו שלא נצטרך לפרנסתנו לשכור פועלים שלנו ואח"כ מוסיף והולך ולא אפילו לפועלי' של עם אחר אלא יתן לכל איש ואיש די פרנסתו ור"ל שיהיה בידו לפרנס א"ע וב"ב בלי שום סיוע מזולתו כן נלענ"ד לפרש עפ"י דבריו הקדושים של המהרש"א הנ"ל. אבל עדיין קשה לי להבין לפירוש המהרש"א מאי אפרש הבקשה שאנחנו מבקשים בבהמ"ז ואל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם וגו' דהתם ודאי הפירוש שאל תצריכנו לא לקבל צדקה ולא לקבל אפילו בהלואה והיינו שנהיה כולם עשירים ותקשה קושית המהרש"א והא כתיב לא יחדל אביון וגו' ואולם לכאורה היה קשה לי להבין הקושיא של המהרש"א והלא רש"י ז"ל בחומש פרשת ראה [קפיטל מ"ו פסוק ד') אפס בי לא יהיה בך אביון כ' וז"ל ולהלן הוא אומר כי לא יחדל אביון אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אביונים באחרים ולא בכם וכו' עיי"ש א"כ שפיר י"ל דכה"ג היה מתפלל עבור כל ב"י שיהיה להם סעד מן השמים לעשות רצונו וממילא לא יהיו אביונים אבל לענ"ד נראה דדבריו הקדושים של רש"י הם שלא על דרך הגמרא דידן דהנה איתא בב"מ דף ל' ול"ג ובסנהדרין דף ס"ד ע"ב אבידתו ואבידת אביו שלו קודמת לשל כל אדם ומפרש רש"י ז"ל הזהר בעצמך שלא תבא לידי עניות דאי לאו לאזהרה אתא אלא להבטחת שמבטיחם שלא יהיו בהם אביונים נכתב לא יהיה בך אביון ומדכתיב אפס לאזהרה אתא כלומר אפס וחדל וכלה עניות ממך וכו' עכ"ל ולפי הפשט נראה לענ"ד מפירושו דהקרא לאו לתרווייהו אתא לאזהרה ולהבטחה אלא רק לאזהרה אפילו מי שירצה לומר דהקרא לתרווייהו אתא למה ליה לומר כן ותיקשי לפ"ז הסתירה מהקרא דלא יחדל לפרש דהקרא דאפס רק לאזהרה אחא ולא תיקשי הסתירה מהקרא לא יחדל. ולכן לענ"ד כן הוא דהקרא רק לאזהרה אתא ולא סתרי הקראי אהדדי ומה דכ' רש"י בפ' ראה הנ"ל הוא שלא ע"ד הגמ' דידן אלא ממקום אחר ואפשר דבחר רש"י ז"ל בדרשה זו משום דהיה נראה בעיניו הקדושים לפרש הקרא דאתא להבטחה הוא קרוב יותר

לפשוטו והמהרש"א ז"ל דמקשה אזיל ע"ד הגמרא דידן והקרא אפס וגו' רק לאזהרה הוא דאתא, וליישב הקושיות מבהמ"ז הנ"ל לענ"ד ליישב כך דבשבת דף קנ"א ע"ב איתא תנא רשב"א אומר עשה עד שאתה מוצא וכו' ואף שלמה אמר בחכמתו וזכור את בוראיך וגו' עד אשר לא יבאו ימי הרעה אלו ימי זקנה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפין אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות (פי' רש"י לא דבר לזכות בו שכולם עשירים) ולא חובה (פי' רש"י לאמץ לב ולקפוץ יד) ופליגא דשמואל וכו' ועיי"ש וא"כ לענ"ד י"ל דהנה סדר התפלה של הכה"ג בראשונה התפלל ולא עביד שולטן מדבית יהודה (והיינו בגלות) ואח"ז התפלל ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנסה זה מזה (והיינו מסתמא נמי ר"ל בגלות) וע"ז מקשה המהרש"א אבל מה שמבקשים בבהמ"ז דבראשונה מבקשים רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וכו' ואח"ז ואל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם ניחא להבין דכשיבנה בית המקדש בב"י אז יחדל אביון מקרב הארץ כנלענ"ד ליישב ואמנם כ"ז שהתפלה היא בעד כל ישראל אבל כל יחיד ויחיד מחוייב בודאי להתפלל שלא יבא לעניות ח"ו להיות נצרך לקבל צדקה ואפי' בדרך כבוד ואנכי מתחנן ומבקש מהיושב בשמים ועיניו פקוחות על כל כריה שבעולם לפרנסם ולכלכלם כן יפרנסנו ויכלכלנו ויזכנו להביא החבורים שחברתי בעזה"י לבית הדפוס והבאתי בשם הטור או"ח תקפ"ב המבקש צריך לבקש החלה דבר מועט ואח"כ מוסיף והולך ולכן אני מבקש תחלה דבר מועט שאזכה להביא ספר הקטן הלזה לדפוס וכתבתי בזה הספר איזה חידושים מה שחנני החונן דעת על עירובין ואח"כ על הסוגיא דקטן אוכל נבלות ביבמות קי"ד וסיימתי באיזה קצת חידושים על ריש נדרים שראשי תיבות של המסכתות האלה הוא עי"ן על שם הכתוב טוב עין הוא יבורך ובעירובי חצירות צריך שלא יהיה צר עין להקפיד על עירובו וכדאיתא בעירובין מ"ט וקראתי שם הס' הלזה **הברכי יהושע** שאותיות הברכי עולה בחשבון (אבי יחיאל הלוי אמי חנה) ויהי רצון שיהיה לזכרון לזכות ולטובה אמן סלה ועד. ביום ג' פ' שלח הבאתי בעזה"י החיבור הקטן הלז לבית הדפוס ואמרתי אסיים בדברי אגדה קצת, הנה פי' רש"י על פסוק וישלח אתם משה וגו' עפ"י ה' וגו' שפי' ברשותו וכו' קשה להבין. לכן אמרתי לולא פירושו הנ"ל היה נלענ"ד לפרש דהנך תיבות עפ"י ה' קאי על לאחריהם על כולם אנשים וגו' פי' שהיו אנשים בפרים עפ"י ה' ע"י אתערותא דלעילא וכמו נח שהיה צריך סעד לתומכו. ולכן התפלל משה על יהושע תלמידו שלא יסתלק האתערותא וסעד דלעילא ממנו. וכן כלב הלך לחברון ונשתטח על קברי אבוה ואמר אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים

מפני שאחר שקבלו עליהם לילך נסתלקו מהם האתערותא דלעילא ולא הי' בהם כח לעמוד נגד היצה"ר ובהליכתן היו בעצה רעה [עיין סוטה ל"ד].

א

כשם שאסור לטלטל בחצר שהרבה בתים פתוחים לתוכה דאסורין הדיורין לטלטל מבתיהם לחצר ומחצר לבתיהם עד שיערבו כמו כן מבית לבית שלא בדרך החוצה ואפי' שאין חצר להבתים אסור לטלטל ואפי' בבית אחד אלא שיש בהבית כמה חדרים ודיורין בהם נמי אסורין לטלטל מחדר לחדר עד שיערבו עירובי חצירות [שס"ו גם בסי' ש"ע] ובפמ"ג או"ח במ"ז ס"ס שס"ו ובא"א סימן ש"ע אות ז"ין ודין חצר יבואר להלן:

ב

גם אפילו בחדר א' שחלקוהו במחיצות שיהי' לכל אחד ואחד מקום מיוחד לאכול שם ויש לכל אחד ואחד סדין פרוס מהקרקע עד התקרה או עד פחות מג"ט סמוך לתקרה ויש לכל אחד מהם פתח לילך לחוץ חשוב כל אחד ואחד חדר בפ"ע וצריך כל אחד ואחד לערב ע"ח רק כיון דהמחיצות של סדינים וכיוצא בהן הן אז דוקא כשיש עוד דיורי באותו חצר הדרים בכותלים קבועים שאוסרים אהדדי ועירוב של הדרים בחדרים הללו מניחין אותו באחד מהחדרים בהם או בחצר אחרת שעירבו עם זו שמתוך שחדר הנ"ל הוזקק לעירוב מחמת הדיורין בהחדרים לכן צריכין נמי כל הנך כל אחד ואחד ליתן לעירוב אבל באין דיורין אחרים תו אפי' ביש דיורין אחרים אלא שנותנים עירובן בזה כחדר שחלקוהו א"צ ליתן לעירוב כלל [שם]:

ג

חלקוהו במחיצות שאינן מגיעות לתקרה אפי' אם יש דיורין בחצר ועירוב כל החצר מניחין בא' מהדיורין ההם א"צ כל החדר הזה שחלקוהו אלא ליתן עירוב א' כאילו אין ביניהם מחיצות כלל (שם) (א):

ד

בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות דאין מניחין בו העירוב ה"ה שאין אוסר דבעי בית דירה [פרמ"ג בא"א סי' ש"ע אות ב' והחיי אדם כלל ע"ג אות י"ד וכ' עוד הח"א אם יש בו כדי לרבע ד' על ד' יניח בלא ברכה]:

ה

בעה"ב שיש לו הרבה בתים בחצירו והשכירן לאחרים או שהשאילם לזמן (בענין שאינו יכול לסלקם תוך הזמן בע"כ) הרי הם אוסרים עליו בחצר כאילו היו הבתים שלהם עד שיערבו וכן אסור לטלטל מביתו לבתיהם עד שיערבו בו [לשון הרב זצ"ל שם] או שיהא לו לבעה"ב בכל אחד מהם תפיסת יד שנתבאר לקמן בדין ד' הדין של תפיסת יד כיצד הוא:

ו

אם השאיל לחבירו חדר מיוחד ואופה ומבשל בבית המשאיל אעפ"י שאכל בחדרו משלו מ"מ אמרינן אדעתא דהכי לא השאיל וכיון שגם עושה כ"א בבית המשאיל אינו אוסר על הבעה"ב (ח"א כלל ע"ג ועיין בדין י"ד):

ז

אורח (גמור) שנתארח בחדר בפ"ע כל שאינו קובע דירתו שם אלא לשלשים יום אינו אוסר (סי' ש"ע ובח"א) ויתבאר מזה לקמן בדין י"ח ודין י"ט:

ח

והא דאמרינן בדין א' דמחדר לחדר נמי אוסר ואפילו בסמוכים ופתוחים זל"ז כמו שטי"ב וקאמי"ר פתוחים זל"ז מ"מ כיון שיש לכל אחד פתח ג"כ בפ"ע ואין עוברים זה על זה כי אם לעתים רחוקות אוסרים זה על זה לטלטל משטי"ב לקאמי"ר וכן להיפך בלא עירוב וה"ה משטי"ב לבית שאסורים להוציא בלי עירוב אבל עוברים זה על זה כל שדור בקאמיר איש ואשתו וכדומה אעפ"י שבעה"ב אחד הוא וא"צ ליתן לעירוב כי אם הבעה"ב לבד [פי' דבכ"מ שמערבין איזה בעה"ב ע"ה הלא אין צריך נשיהם ליתן לעירוב ואלא האיש בלבד וא"כ כאן בקאמי"ר ליכא אלא איש אחד] מ"מ השטי"ב מיקרי בית שער דרבים שעוברים שנים דרך השטי"ב תמיד שאין להם דריסת רגל כי אם דרך השטי"ב אינו צריך עירוב אעפ"י שיש שאר בתים שם מ"מ אותן ב' חדרים כחד חשיבי (בפמ"ג סימן ש"ע בא"א אות ז') (ב):

ט

והא דאמרינן דהדיורין בחדרים ועליות אוסרים זה על זה היינו דוקא כשיש לכל אחד ואחד מהדיורין פתח פתוח לילך לחצר אבל בית שיש בו כמה חדרים אשר הם זה לפנים מזה ואין פתח לחצר אלא לחדר החיצון והחדרים הפנימים כולם עוברים דרך החיצון אין צריך ליתן לעירוב אלא שנים הפנימים שהן בלבדם חשובים דירות ואוסרים בחצר זה על זה וכן לטלטל מזה לזה אבל כל האחרים חשובים כבית שער ואינם חשובים דירות דקיי"ל בית שער דרבים לא שמה דירה והדר בה אינו אוסר בית שער דיחיד שמה דירה (סי' שיט)

י

בית שער דרבים מיקרי כל ששני חדרים אין להם דרך לילך לחוץ מפני שאין להם פתח אלא מהלכים דרך השלישי הדר בחדר שלפניהם (שם) וכ' בח"א באם אין רק חדר א' דזה מיקרי החיצון שלפניו בית שער דיחיד דנראה לו דאפילו יש לפנימי כמה חדרים ולחיצון חדר א' כיון שאינו דר בחדרים הפנימים אלא בעה"ב א' נקרא החיצון בית שער דיחיד (כלל ע"ג אות ב'):

יא

הא דבית שער דיחיד שמם דירה ואוסר דוקא בבית שער בבית כיון דעביד לדירה אבל בית שער חצר דיחיד אינו אוסר כיון דלא עביד לדירה במג"א סי' ש"ע אות י"א (ג) וכ' הפמ"ג ע"ז וז"ל משמע דוקא בכה"ג הא בית שער דחצר דיחיד שחצר של יחיד הוא ולא חשיב רבים כיון דיש כח למנעם אפ"ה הואיל ולא עביד לדירה בטלה דעתו לענין זה ואעפ"י שדר שם אינו אוסר על בעה"ב אעפ"י שמושכר לו וכדומה וי"ל ה"ה בית שער של בית כה"ג וצ"ע עכ"ל. [הפירוש על הפרמ"ג כתבתי בסוף הספר עיי"ש]:

יב

שם במשבצות זהב אות טי"ת וזה לשונו ודע בית שער דיחיד היינו אעפ"י שבפנימי רבים דרים שם כל שאינו רק בית אחד חדר בית החורף הוי בית החיצונה בית שער דיחיד דעביד לדירה ודוקא כשיש ב' בתי החורף עוברים דרך השלישי הוי השלישי בית שער דרבים:

יג

דירה בלא בעלים אינה דירה ואינה אוסרת בחצר וגם מותר לטלטל ממנה לחצר שיש בה דיורים אחרים שעירבו ביניהם ואינו כמוציא מרשות לרשות לפיכך אחד מבני החצר שהניח ביתו והלך עם כל בני ביתו ושבת בחצר אחרת אפילו היתה סמוכה לחציר אם הסיח לבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת הרי זה אינו אוסר על בני החצר שביתו שמה אם עירבו ביניהם אעפ"י שהוא לא עירב עמהם ומותרים לטלטל גם מביתו לחצר ואפילו אם אח"כ נמלך וחזר לביתו בשבת אינו אוסר שכיון שכבר הסיח מלבו בכניסת השבת כיון שהותרה הותרה בד"א כשהולך מביתו מבעוד יום אבל אם הלך משחשיכה אוסר כשחוזר (סימן שע"א):

יד

בעה"ב שיש לו מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרי בביתו אע"פ שיש לכל אחד חדר מיוחד פתוח לחצר וגם לרה"ר ואוכל וישן בחדרו א"צ לערב בחצר כלל מפני שאין אוסרים כלל בחצר ולא אוסרים גם לטלטל מחדרם לבית או מחדר לחדר אפילו אין לו בהם תפיסת יד (שיתבאר בסמוך) לפי שאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא לאסור זה על זה והרי יכולם לסלקם בכל עת אבל אם החדרים קנויים לסם או שכורים (או שאולים בענין שאינו יכול לסלקם תוך זמן שאילתם אוסרים עליו אא"כ יש לו בהם תפיסת יד ואפי' הם משתמשים באפייה ובשול בבית גדול של בעה"ב אין זה מועיל כלום כיון שאוכלים בחדרם אא"כ תלמידים המקבלים פרס מרבן כמו שיתבאר (סימן ש"ע) ועיין לעיל דין וא"ו מה שהבאתי בשם החיי אדם.

טו

עיקר דירת האדם הוא מקום אכילת פת ולא במקום השינה ולינה לפיכך אנשי החצר שהיו כולם אוכלים בחדר אחד בשבת אעפ"י שכל אחד אוכל משלו על שלחנו בפ"ע ויש לכל אחד ואחד הדר בפ"ע לדור שם כל היום וכל הלילה א"צ עירוב מפני שהם כאנשי בית אחד ואינם אוסרים זה על זה וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם חצר אחר עירוב א' לכולם ופת אחד בלבד מוליכין למקום שהן מערבין עמו ואיזה מהם שירצה יתן הפת ואפי' בני ביתו של בעה"ב יכולין ליתן הפת משלהם ואם העירוב בא אצלם א"צ ליתן פת כלל כמו הבית שמניחין בו העירוב שא"צ ליתן הפת שכל אלו הבתים כחדר אחד נחשבים כיון שאכילת בעליהם הוא בחדר אחד בלי מחיצה מפסקת ביניהם

ואפילו אם לפעמים פורסין לפניהם וילון לצניעות אינו חשוב מחיצה לחלוק ביניהם ואפילו אם מגיע המחיצה, לתקרה הואיל ואינו פרוס שם תמיד כל זמן שהם בבית אלא כשרוצין לעשות שם דבר צניעות פורסין ואח"כ מסלקין (שם):

טז

מי שיש לו ב' בתים בשני חצירות בא' הוא אוכל ובשניה הוא דר כל היום וכל הלילה הרי זה אוסר באותה. שאוכל אם אוכל שם בשבת צריך לערב עמהם אבל בשניה אינו אוסר וא"צ לערב ומותר להשתמש שם בשבת לפי שנעשה אצלם שם כאורח (שם):

יז

האחים שיש להם בתים בחצר אביהם ומקבלין פרס מאביהם ואוכלין בבתיהם בין שהפרס היא לחם בין שהוא מעות לקנות בו לחם אם יש דיורין בחצר ומניחים עירוב כל החצר בא' מהדיורין ההם צריכין האחים עם אביהם ליתן כל אחד ואחד עירובו שמתוך שבתים אלו של האב ובניו הוזקקו לעירוב צריכים ליתן כל אחד ואחד אבל אם אין עמהם דיורין בחצר א"צ עירוב כלל שאינם אוסרין זה על זה הואיל ואוכלין פרס אביהם נעשו כבני ביתו או אפילו יש עמהם דיורין אלא שמניחין העירוב באחד מהבתים של אחין או בבית אביהם א"צ לערב כלל לפי שכולם כבית א' שמניחין בו העירוב שא"צ ליתן פת וכן בנשים המקבלות פרס מבעליהן ובעבדים המקבלים פרס מאדוניהם ובתלמידים המקבלים פרס מרבן (שם):

יח

הא דאיתא לעיל בדין זי"ן דאורח אם לא נתארח דרך קבע אלא לשלשים יום אפי' שאוכל וישן בחדר בפ"ע ששכר להחדר אינו אוסר יש אומרים דאינו אוסר רק על בעה"ב דמותר לו לטלטל מביתו לחצירו אבל לטלטל מבית האורח לחצר אסור בין לו בין לבעה"ב שכיון שהשכירו לו בית זה לאיזה זמן שכירות ליומו ממכר הוא והרי זה הבית שלו וכשמוציא משם לחצר בעה"ב הרי זה כמוציא מרשות לרשות (וה"ה אם. השאילוהו לו בענין שאינם יכולים לסלקם תוך משך זמן שאילתם (שם):

יט

אבל לאחר שלשים יום אוסר על בני החצר אם הוא בענין שאינם יכולים לסלקו תוך הזמן משך זמן שכירתו או שאילתו ומ"מ אפילו קובע ליותר משלשים יום אינו אוסר עד

לאחר שלש יום אבל לא תוך שלשים יום אפילו אם רגיל לבא לכאן ולקבוע לעולם יותר משלשים יום וכ"ז כשיש בעה"ב א' קבוע בחצר דאז האורחים שבתים אחרים שבחצר זו בטילים אצלו אבל אורחים לבדם ביחד ויש לכל אורח חדר מיוחד לאכילה אוסרים מיד זה על זה ואם יש עכו"ם דר בחצר צריכים לשכור ממנו רשותו וכ"ז במקום שאין שם עירובי חצירות של רבים (כמו בעו"ה עתה שנגזר להסיר הצה"פ וממילא נתבטל הע"ח של קהל) אבל במקום שהקהל עושה ע"ח יחד בתחלת שנה לכל השנה [שהיו עושין מצה גדולה ומניחין אותה בע"פ בבהכ"נ ולכל השנה עד ע"פ הבא] אין אורחים המתוספים שם אוסרים עליהם ולא זע"ז מפני שלב ב"ד מתנה עליהם שיהיה להם חלק בעירוב (**שם**):

כ

הא דאיתא לעיל דין ה' תפיסת יד היינו דיש להחמיר שיהיה לו לבעה"ב בכל א' מהן דברים שאינן נטלין בשבת מחמת איסור שאסור לטלטלם אפילו לצורך גופם או לצורך מקומם וכיון שנא סילק עצמו מהבתים אלו מכל וכל אלא יש לו בהן תפיסת יד נעשה כאלו דר בהם ואין הדרים אוסרים עליו לפי שנעשו כלם כאורחים אצלו ולפיכך גם הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר אעפ"י שלא נתנו עירוב וכמו שמותרים אורחים שמתארחים בביתו להוציא מביתו לחצר בלי שיערבו עמו אבל אם אין לו בהן אלא דברים שמותרים בטלטול לצורך גופן או מקומן אין זו חשובה תפיסת יד כיון שיכול להוציאם משם כשיצטרך להן או למקומן [ולענ"ד בדיעבד כשאין לו שם רק דברים שאינן נטלין מחמת כובדן חשובה נמי תפיסת יד עיי"ש בסי' ש"ע אות ב'] ואין תפיסת יד מועלת אלא בבתים שהן שלו כיון שהן קנויים לו או אפי' רק שהם שכורים לו או שאולים אצלו וחזר והשכירן או השאילן לאחרים אבל מי שיש לו תפיסת יד בבית שאינו לא קנוי ולא שכור ולא שאול אין זה מועיל כלום ואוסר עליו בחצר וכן לטלטל מביתו לביתם (שם):

כא

יש אומרים שאין תפיסת יד מועלת אלא כשאין עמהם דיורין אחרים בחצר ואז א"צ לערב כלל ביניהם או אפי' יש עמהם דיורין בחצר אלא שאותן, דיורין (מביאין) עירובין ומניחין אותו בביתו של בעה"ב זה שיש לו תפיסת יד או בא' מבתים אלו שיש לו בהן תפיסת יד ואז אין כל הבתים אלו צריכין ליתן כלל פת לעירוב לפי שכל בתים אלו הם

כבית אחד והבית שמונח בו העירוב א"צ ליתן הפת אבל אה העירוב מונח באחד מבתי הדיורין הרי כל הבתים אלו צריכים כל אחד ליתן פת לעירוב שמתוך שבתים אלו הוזקו לעירוב עכ"פ בשביל בית שדר בו בעה"ב צריכים גם הם ליתן בשביל בתיהם אעפ"י שיש לו בהן תפיסת יד וכדין אחים המקבלים פרס לעיל בסמוך דין י"ז (שם):

כב

מי ששכר בית גדול מע"ג ודר בם עם חברו זה בחדר זה וזה בחדר זה ויש להשוכר תפיסת יד בחדר חברו אם מתחלת השכירות ששכרה מן הע"ג הסכימו לדור יחד ולדעת כן שכרה אעפ"י שהוא לבדו שכרה מן העכו"ם הרי חבירו שותף עמו בה ואינו יכול לסלקו כל זמן משך שכירתו כיון שלדעת כן שכרה מן הע"ג כדי שידורו יחד הרי הוא נעשה שליח לחבירו לשכור בעדו מהע"ג ולפיכך אין תפיסת יד מועלת לו בשל חבירו כיון שאינו שלו אבל אם מתחלת השכירות שכרה לעצמו ואח"כ נמלך והשכיר חדר א' לחבירו מועיל לו תפיסת יד בשל חבירו (שם):

כג

לא אסרו לטלטל מרשית לרשות בלי עירוב אלא בבתים שתשמישן תדיר אבל הגגות (אשר למעלה מעל התקרה ונראה בחוץ) שהם סמוכין זה לזה בלי הפסק רה"ר ביניהן וכן חצירות הסמוכות וכן הקרפיפות וכל כיוצא בהן מהמקומות שאין תשמישן מיוחד ותדיר כולן רשות א' הן לכלים ששבתו בתוכן שמותר לטלטל ממקום זה שאין תשמישו תדיר למקום זה שאין תשמישו תדיר אפילו הן של בעלים הרבה ולא עירבו יחד ובלבד שלא יטלטל מתוכם לבית בלי עירוב אם הם של בעלים מחולקים וכן מהבית לתוכם כיצד מטלטל הוא מחצר זה לחצר אחר אפילו שלא עירבו יחד ואפילו אם גם כל אחד בפ"ע לא עירב ומטלטל מחצר זו לגג שהוא בחצר אחרת של בעה"ב אחר וכן מחצר לראש הכותל שבין ב' חצירות שראש כותל זה דינו כגג וכן מותר לטלטל מחצר של זה לקרפף של אחר והוא שאינו יותר מבית סאתים (דהיינו שבעים אמה ושני שלישי אמה אורך וכן נמי ברוחב) או שהוקף לדירה אפילו הוא יותר מבית סאתים וכן מטלטל מגג זה לגג של אחר הסמוך לו אפילו גבוה או נמוך ממנו הרבה או מגג של זה לחצר של אחר או לקרפף של אחר וכן מקרפף זה לקרפף של אחר (שע"ב):

כד

וכל זה בכלים ששבתו באחד מרשויות אלו אבל כלים ששבתו בבית והוציאן לאחד מרשויות אלו אפילו בהיתר כגון לחצר מעורבת של בית זה ואפילו הוציאם בדרך מלבוש אסור לטלטל לחצר אחרת או לגג של אחר או לקרפף המוקף לדירה של אחר אבל לקרפף שלא הוקף לדירה אפילו הוא פחות מבית סאתים אין עירוב מועיל שאפילו הוא שלו אסור להוציא לתוכו כלים ששבתו בבית (שם):

כה

וכן כלים ששבתו באחד מרשויות אלו אסור להכניסם לבית של אחר שלא עירב עם רשות זו ששבת הכלים בתוכו ואפילו הכניסם דרך מלבוש לרשות שעירבה עם הבית כגון לחצר מעורבת של בית זה אסור לטלטלם משם לבית כיון ששבתו ברשות שאינה מעורבת עם הבית (שע"ב) עיי"ש שכתב עוד אופנים:

כו

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר כמוהו להכניס ולהוציא מזה לזה כי אם ב' אמות מזה וב' אמות מזה כמו בשאר ב' כרמליות (שם) ובקרפף עצמו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות:

כז

מה נקרא שלא הוקף לדירה כגון היקף שמקיפין השדות וגנות ופרדסים וכיוצא בו שאין המחיצות נעשות לדור בתוכו ואלא לשמור מה שבתוכו אמנם יש אומרים שסתם קרפיפות בזה"ז מוקפין לדירה הם כי רגילין לפתוח פתח תחילה ואח"כ להקיף שנ"ח] והחיי אדם כתב וז"ל והיינו שנכנסין לה דרך פתח הבית ואפילו יש גורן וכיוצא בו מפסיק בין הבית לבין היקף מ"מ נקרא מוקף לדירה ואין בו דין קרפף כלל אבל אם אין נכנסין לה מפתח הבית אלא שעומד סמוך לבית אע"ג דדעתיה עליהם רוב האחרונים אוסרים וס"ל דדינו כקרפף (כלל נ"א אות ד'):

כח

גינה שנוטעין בו אילנות והוא במקום שהוקף לדירה דינו כחצר דאילנות אינן מבטלים דירה אבל אם זרע זרעים בו או ירקות אפי' בחצר מבטלים הדירה ודינו כקרפף שלא

הוקף לדירה ואזלינן בתר הרוב דלעולם המיעוט בטל לגבי הרוב אם נזרע מועט אם אין בזרוע אלא בית סאתים מותר לטלטל בכולו שאף להמקום הזרוע נתבטלה הדירה הרי אין בו יותר מבית סאתים והשאר שלא נזרע אינו מתבטל אצל הזרוע להצטרף עמו להשלים ליותר מבית סאתים כיון שהזרוע הוא מועט אכל אסור לטלטל מקרפף זה לבית ומבית חוט שבמקום זרוע שבו נתבטלה הדירה ודינו כקרפף שלא הוקף לדירה ויש להחמיר דגם ממקום שלא נזרע לאסור שאין מחיצה מפסק' ביניה' ופרוצים זל"ז במלואם (שם):

כט

אבל אם מיעוט הנזרע הוא פחות מבית סאתים מותר לטלטל אף מתוכו לבית מבית לתוכו דבשלמא כשהמקום הזרוע הוא בית סאתים כבדין שלפני זה שהוא מקום חשוב כחצר המשכן ולא בטל משא"כ כאן שהרוב אינו זרוע ומוקף לדירה הרי המועט בטל אצלו (שם):

ל

ואם המועט הנזרע הוא יותר מבית סאתים אסור לטלטל בכל הקרפף אלא בד' אמות שהזרוע הוא ככרמלית וכדין קרפף שלא הוקף לדירה והוא יותר מבית סאתים והשאר שלא נזרע הוא פרוץ לו במילואו וכל זה בקרפף יותר מבית סאתים שנזרע (שם):

לא

אבל אם אם אין בו אלא בית סאתים ונזרע אפילו כולו יש להסתפק אם הזרעים מבטלים הדירה וכן יש להסתפק אם בחצר או רחבה שאחורי הבתים שנזרע רובה אם הזרעים מבטלין דירתן כי שמא אינם מבטלים אלא דירת קרפף יותר מבית סאתים שאינו חשוב דירה כ"כ אעפ"י שהקיפו לדירה ויש להחמיר בכל זה:

לב

ועיין מה שכתבתי לעיל בדין כ"ח דזרעים אפילו בחצר מבטלים דירה עיי"ש היינו מצד החומרא ולבעל חיי אדם פשוט לו דמבטלין (כלל נ"א אות ה'):

לג

ולפיכך מי שיש לו גינה זרוע בחצירו ואין ביניהם מחיצה כהלכתה אם הזרוע הוא רוב החצר אפילו אין בית סאתים בכל החצר עם הזרוע לא יטלטל מהזרוע ומהחצר לבית ומבית להם כי שמא הזרעים מבטלים דירת החצר והמיעוט בטל לגבי הרוב והרי כל החצר כקרפף שלא הוקף לדירה שאפילו היא פחות מבית סאתים אין מטלטלין ממנו לבית (אפילו כששניהם הקרפף והבית הן שלו) ואם כל החצר עם הזרוע היא יותר מבית סאתים אין מטלטלין בכל החצר רק בד' אמות כדין קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואף שהחצר היא מוקפת לדירה מצטרפת היא עם הזרוע שבו להשלימו ליותר מבית סאתים הואיל והיא בטלה אצלו במיעוטם (שם):

לד

ואם הזרוע הוא מיעוט החצר אם יש בו לבדו יותר מבית סאתים אוסר כל החצר שלא לטלטל בה רק בד' אמות ומשום דהיא נפרצה לו במילואה ואם יש בו בית סאתים לבד יש להחמיר שלא לטלטל מכל החצר לבית ואם אין בו בית סאתים יש להקל אפילו לטלטל מהזרוע לבית או מהבית לזרוע (שם):

לה

אבל אם יש ביניהם מחיצה כהלכתה אין הזרוע אוסר על החצר כלל אלא אם הזרוע הוא יותר מבית סאתים אסור לטלטל מחצר לתוכו אפילו בתוך ד' אמות ואם הוא בית סאתים או פחות מותר בכלים ששבתו בו או בחצר אבל לא בכלים ששבתו בבית על כן ראוי שלא לאכול או לשתות בשבת בגינה כי אי אפשר לזהר בזה והיקף לדירה אינו מועיל בגינה שהזרעים מבטלים הדירה כמו שנתבאר (שם):

לו

ב' חצירות שרוצים לערב יחד להתיר לטלטל מזו לזו אף כלים ששבתו בבתים א"צ עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר כל אחת לעצמה יוליכנו אחד מבני החצר בשביל כולם ויתננו באחד מבתי שניה והוא שעירבו בני מחצר השניה לעצמן ובני חצר השניה ג"כ א"צ פת אחר כדי לערב עם זו אלא העירוב שעשו כבר מתירן (שע"ב):

לז

ואם ירצה יוליך שם אפילו פת משלו וכולם מותרין הואיל והוא כבר ערב עם חבירו קונה לצורך כולם וה"ה אם הוא עם חבירו הם בענין שא"צ לערב כלל ביניהם כגון אב עם בניו המקבלים פרס ממנו השרויים לבדם בחצר א' וכל כיוצא בהם (שהובא לעיל בדין י"ז) הרי אחד מהם מוליך פת בשביל כולם אפילו משלו לחצר הסמוכה להם לערב עמה (שם):

לח

אין ב' חצירות יכולים לערב יחד אא"כ יהיה ביניהם פתח רחב ד' טפחים או חלון שיהי' בו ד' טפחים על ד' טפחים ויהיה קצתו בתוך יו"ד פחים הנמוכים לארץ ואז אם רצו מערבים יחד ומותרים לטלטל אפילו דרך חורין וסדקין ואם רצו ערבין כל א' לעצמו ואסורין לטלטל מזו לזו דרך פתחים או חלונות או חורין וסדקין או ע"ג הכותל כלים ששבתו בבית אבל אם כל החלון הוא למעלה מי"ט אינו מועיל כלום וגם אם אין ברחבו ד' טפחים אפי' הוא ארוך הרבה אינו מועיל כלום (שם אות ה' ועי' שם טעמו):

לט

חלון שבין ב' בתים שרוצים לערב יחד כגון שלא עירבו החצירות זו עם זו יכולין לערב אפילו הוא גבוה למעלה מיו"ד טפחים לפי שהבית כיון שהוא מקורה הרי הוא כמלא והרי זה כאלו אין החלון גבוה י' טפחים ואם עשו סריגה לפני החלון נתבטל מתורת חלון (שם):

מ

ב' בתים או ב' חצירות שעירבו יחד ע"י שהיה ביניהם פתח או חלון ונסתם בשבת מותרים להשתמש מזה לזה דרך גובה כותל וחורין ששבת כיון שהותרה הותרה אבל אם נסתם מבעוד יום אפי' חזר ונפתח בשבת אסורין לפי שעדיין לא קנו עירוב מעולם שקניית עירוב היא בין השמשות וכאן לא היה עירוב ביה"ש כיון שהפתח או החלון סתום ומשחשיכה לא קנו עירוב שאין מערבין משתחשך ואפילו עירבו כבר לפני שבת שעבר ואותו עירוב נשא עדיין קיים אינם יכולין לסמוך עליו בשבת זו אחר שנפתח הפתח הואיל וכבר נתבטל מבעוד יום ואינו חוזר וניער משתחשך (ר"ס שע"ד):

מא

אבל אם מתחילה עירבו לשבתות הרבה אפי' עירבו לשנה או יותר וקנו עירוב בביה"ש של שבת ראשונה שהיה פתח פתוח ואח"כ נסתם הפתח ונפתח בשבת אחרת אפילו בסוף השנה חוזר העירוב וניער ואפילו סתמו במזיד (שע"ד):

מב

היה כותל בין ב' חצירות ועירבה כל אחת לעצמה ונפרץ הכותל בשבת מותרים לטלטל כל אחד בחצירו עד מקום הכותל אפילו כלים ששבתו בבית ששבת כיון שהותרה הותרה אבל חצר שנפרצה בשבת לרה"ר או לכרמלית פרצה האוסרתה אין אומרים שבת כיון שהותרה הותרה (שם):

מג

הצר קטנה שנפרצה מבעוד יום לגדולה במילואה לגדולה ואין בפרצה יותר מעשר אמות גדולה מותרת להוציא כלים ששבתו בבית לחצירה אם עירבה לעצמה ואעפ"י שלא עירבה עם הקטנה אין הקטנה אוסרת עליה מפני שפרצה זו היא לגדולה כפתח שאין לה במילואה אלא נשתיירו בה גפופים עודפים על פרצת הקטנה מכאן ומכאן והקטנה אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצירה הואיל ונפרצה במילואה לגדולה אא"כ עירבה עם הגדולה (שם) כד"א כשנכנסין כותלי אורך הקטנה לתוך הגדולה מופלגין שם שלשה טפחים מכותלי אורך הגדולה דאל"כ אף הקטנה ניתרת ע"י גפופי הגדולה משום נראה מבחוץ ושוה מבפנים (שם):

מד

בור שבין ב' חצירות ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב או שיש ביניהן ולא עירבו אין ממלאין ממנו בשבת שהרי רשות שניהם שולטת שם אא"כ עשו לו מחיצה יו"ד טפחים למעלה מן המים להיכר הפרשה בין רשות זו לזו שבמחיצה זו אומרים גוד אחית למטה עד קרקעית הבור הואיל ויש בה היכר וזכרון שלא יבואו לטלטל מחצר לחצר במקום אחר שלא במקום מילוי מים דבמים לבד הקילו לומר גוד אחית אבל כותל החצר שמהלך ע"ג הבור אינו נידון משום מחיצה לפי שאין בו היכר כל הואיל ולא נעשה בשביל כך ואם המחיצה היא כולה בתוך המים צריך שיהא טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהא הפרשה ביניהם ניכרת ואם הוא כולה למעלה מן המים

צריך שיהא טפח ממנה משוקע במים למנוע הדלי מלילך ולחצוב מים מרשות חבירו ואף שגם עכשיו הולך הדלי מתחת המחיצה לרשות חבירו אין בכך כלום שקל הוא שהקילו חכמים במים שלא להצריך בהם מחיצה גמורה להבדיל בין מים למים לגמרי רק שיהיה נראה כמובדלים ולא יהא נראה שזה דולה מרשות חבירו אלא כאילו כל אחד דולה מרשותו (שע"ו):

מה

וכן אם הניחו עפ"י הבור קורה רחבה ד"ט זה ממלא מצד זה וזה ממלא מצד זה ואין לחוש שיהא נראה שזה דולה מרשות חבירו לפי ששיערו חכמים שאין דלי מהלך יותר מד' טפחים וא"כ לא יחצוב מצד הב' של הקורה שהוא רשות חבירו וכן לא חששו במים מה שהמים מתערבים והולכים מצד זה של המחיצה או הקורה לצד הב' והלה דולה אות וכל זה למלאות המים ולהכניסם לבית או אפי' ישתמש הן בחצר ואלא שדולה בדלי ששבת בבית אבל אסן שבת בחצר א"צ שום תיקון לבור למלאות ממנו לחצירות שהרי כל החצרות רשות אחד הן לכולם ששבתו בתוכן אעפ"י שלא עירבו (שם):

מו

ואם אין הבור קרוב לב' החצירות אלא רחוק מכל אחד ד"ט כגון שיש שביל קטן בין כותלי ב' חצירות והבור בתוכו אם אין שום חצר פתוחה לו בפתח גמור אלא ממלאין ממנה דרך חלונות הפתוחים לו מב' החצירות אם יש מן החלונות למים י"ט שתשמיש מילוי זה הוא בתשמיש קושי שניהם מותרים למלאות ממנו בשבת אפילו הוא של שניהם בשותפות לפי שאין זה חשוב תשמיש כלל ואינו כדאי לאסור על חבירו אא"כ הוא בתוך עשרה (שם):

מז

אבל אם חצירות פתוחות לשביל רשות שני' (לשון זה איתא בש"ע של הרב אבל לענ"ד ט"ס וצ"ל שניהם וכן הוא במג"א אות ה' עי' שם) שולטת בו והרי הוא כחצר של שניהם ואסורים בו עד שיערבו בד"א כשהשביל הוא רה"י אבל אם הוא כרמלית כגון שמפולש בשני ראשיו לכרמלית אפי' אם הבור מופלג מכותלי החצירות ד"ט אסור למלאות ממנו אא"כ מקיפתו חוליא גבוה עשרה (שם):

מח

בור שבין ב' חצירות בחצר א' דר בו ע"ג ובחצר ב' דרים בו כמה ישראלים בשעת הדחק יש לסמוך על הרא"ש דבין יש ביניהם פתח או חלון ורחב ד' טפחים על ד' טפחים בתוך עשר או פחות מד"ט על ד"ט למעלה מעשר שממלאין ממנו וא"צ לשכור מע"ג כיון שאין לע"ג דריסת רגל עליהם אינו אוסר (ח"א כלל ע"ב אות י"ט). בור שעמוק י' ורחבו ד' דהוא רס"י העומד ברה"ר דינו מבואר בש"ע סימן שנ"ד:

מט

בית הכסא שבין ב' בתים או בין ב' חצירות וכל א' נפנה לו מביתו או מחצירו אם הוא של שניהם בשותפות ולא עירבו יחד אסורים לפנות בו לכתחילה בשבת לפי שהוא כחצר של שניהם והצואה הוא ככלים ששבתו בבית ואסור להוציאם אפי' מחצר לחצר עד שיערבו יחד או יעשו תיקון לו היינו שיעמיד דף או קנה פחות מג"ט סמוך לנקב והוי כלבוד לנקב והוי כחורי רה"י בכדי שיפול הצואה עליו קודם שיפול למטה או שהבהכ"ס עשוי כן שהצואה יפול על דופניו קודם שיפול למטה וס"ס שע"ו ובסי' שנ"ג אות י"ב וכ' שם דבדיעבד אם שכחו ולא עירבו מותר משום כבוד הבריות) [ד]:

נ

בימות החמה שאדם מקפיד על לכלוך חצירו ומקפיד שלא יהיו השופכין ששופכין בחצר נשארין בחצר ואלא שיצאו המים מן החצר לרה"ר או לכרמלית צריך ליזהר אפינו בחצר שיש בו ד' אמות על ד' אמות שלא לשפוך בחצר סמוך ממש לרה"ר ובאין בו ד' אמות על ד' אמות אין היתר לשפוך בו אלא לעשות בו גומא שחללה תהיה מחזקת סאתים לשפוך בה ואע"ג דיש אומרים דאין לו רה"ר גמור ואלא כרמלית וא"כ כשאינו שופכן בידיו ממש לכרמלית או סמוך ממש ואלא שיצאו מכחו לכרמלית וכחו בכרמלית לא גזרו היינו דוקא בכרמלית שחוץ לעיר אבל בכרמלית שבתוך העיר גזרו שמתחלפת בעיר גדולה שס' רבוא יש בה (שנ"ז) ובפמ"ג במ"ז ס"ס הנ"ל ובא"א שם:

נא

בית שבין ב' חצירות והוא פתוח לשתיהן ועירב עם שתיהן אבל החצירות לא עירבו זו עם זו אין לטלטל כלים ששבתו בבתים מחצר לחצר ע"י בית זה [שע"ב]:

נב

חריץ שבין ב' חצירות עמוק עשרה ורחב ד"ט אין יכולים לערב יחד אפילו הוא מלא קש ותבן כ"ז שלא ביטלם שם לפי שהוא דבר הניטל בשבת אבל אם נתמעט מעשרה בדבר שאינו ניטל בשבת אעפ"י שלא ביטלם שם ועומד לפנותו אחר השבת מועיל לעשות פתח לערב יחד אם ירצו אבל אינו מועיל לבטל מחיצות החריץ לגמרי שיהיו צריכין לערב יחד אלא אם רצו כ"א מערבין לעצמם [שם]:

נג

וכן הדין אפילו בדבר הניטל בשבת אלא שבטלו בפירוש בשבת זו שלא יטלנה מכאן עד למוצאי שבת שאפילו ביטל לשבת א' בלבד מועיל לעשות פתח [שם]:

נד

ואם נתמעט מעשרה בעפר אטו צרורות שנפלו בו אפילו בסתם שלא ביטלם שם צריכין לערב יחד שסתם עפר וצרורות שבחריץ מבוטלין הם ונתבטלו מחיצותיו אבל אם עתיד לפנותם ממנו לאחר זמן אעפ"י שבטלם לאיזה זמן אינם מבטלים מחיצת החריץ ויכולים לערב כל אחת לעצמה [שם]:

נה

נתן עליו נסר כמין גשר משפת החריץ אל שפתו לרחבו אם הנסר הוא רחב ד' חשוב כפתח ויכולים לערב יחד אם ירצו וה"ה אם מילאו כמין נסר רחב ד' בדבר המבטלין שם (אפילו לשבת א' או בדבר שאינו ניטל בשבת) [שם]:

נו

ואם נתן הנסר לאורך החריץ אפילו אין בו אלא כל שהוא חשיב כפתח שהרי מיעט רוחב החריץ מד' והוא שיהא באורך נסר זה ד' כדי שיהא רוחב הפתח ד' [שם]:

נז

ואם יש בארכו יותר מעשר אמות אינן יכולין לערב כל אחד בפ"ע אלא צריכות לערב יחד שהרי הן פתוחות זו לזו ביותר מעשר כיון שאין ברוחב החריץ ד' בכשיעור ארכו של

נסר זה (והוא שאין דעתו ליטול הנסר מכאן לאחר זמן שכל שאינו מבטלו כאן לעולם אינו מבטל המחיצה להחמיר [שם]:

נח

מרפסת שקורין (נאניק) שלפני העליות שהוא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולין נה בסולם ובני עליות יוצאים לה דרך פתחיהם הפתוחים לה ויורדין ממנה בסולם לחצר ועוברים לרה"ר (ח"א כלל ע"ב אות ט"ו) הרי מפרסת זו לעליות כחצר לבתים ואם לא עירבו יחד אסורים להוציא לה כלים ששבתו בעליות שבני העליות אוסרים אותה זע"ז הואיל והיא משמשת לכולם וכולם פתוחים כמו הבתים לחצר אבל אין צריך לערב עם בני החצר שאף שהם עוברים לרה"ר דרך החצר אפ"ה אינם אוסרין אותה עליהם הואיל ואינם פתוחים לה אלא למפרסת וסתם מפרסת גבוה עשרה וכל גבוה עשרה רשות בפ"ע הוא ומחולקת מרשות שאצלה (שע"ה) והח"א לא כתב מדין כלים ששבתו בעליות אלא מתחיל וכו' וז"ל אינם אוסרים על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והוי כב' חצירות ופתח ביניהם שאם רצו מערבין יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו עיין בכלל הנ"ל אות הנ"ל:

נט

ומ"מ אם רצו לערב עם בני החצר שגם הם יהיו מותרים להוציא לחצר כלים ששבתו בעלייתם יכולין לערב ע"י הסולם שמחצר למרפסת שנידון כפתח והרי הן כב' חצירות ופתח ביניהן שאם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבת כל אחת לעצמה ואף שהסולם תורת פתח עליו אעפ"כ אין העליות חשובות כפתוחות לחצר לפי שהסולם אין תורת פתח עליו אלא להקל שיכולים לערב יחד ע"י סולם שביניהם כמו ע"י פתח אבל לא להחמיר [שם]:

ס

בד"א דבני המפרסת דהיינו בני העליות אינם אוסרים בחצר כשיערבו הם יחד שהם מותרים במרפסת שלהם והרי זו רגל המותרת במקומה שאינה אוסרת שלא במקומה כמש"כ בסימן שפ"ח אבל אם לא עירבו כיון שהם אסורים במפרסת שלהם הרי זה רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שיערבו שם כמש"כ שם [שם]:

סא

ב' חצירות זו לפנים מזו החיצונה פתוחה למבוי והפנימית לחיצונה ואין להפנימית דרך לצאת למבוא אלא דרך החיצונה עירבה פנימית לעצמה וחיצונה לא עירבה כלל או שעירבה ואין עירובה מועיל כגון ששכח א' מאנשי החצר ולא עירב עם בני החיצונה שהוא אוסר עליהם עד שיבטל רשותו (כמו דמבואר בש"ע ש"פ) הרי הפנימית מותרת להוציא לחצירה כלים ששבתו בבתים ואין החיצונה אוסרת עליה הואיל ויש מחיצה ביניהן ואין להחיצונה דריסת רגל עליה [שע"ח]:

סב

עירבה החיצונה לעצמה ולא עירבה פנימית כלל או ששכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות שכיון שפנימית אסורה בחצירה ויש לה דריסת רגל על החיצונה אוסרת אותה שרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה כשיש לה שם דריסת רגל [שם]:

סג

עירבה כל אחת לעצמה כל אחת מותרת בחצירה ואין הפנימית אוסרת על החיצונה אעפ"י שלא עירבה עמה הואיל והיא מותר בחצירה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה [שם]:

סד

עירבה הפנימית והחיצונה ביחד ונתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מהפנימית ולא עירב שתיהן אסורות דכיון שהפנימית אסורה בחצירה אוסרת גם החיצונה שיש לה עליה דריסת רגל אבל שכח אחד מהחיצונה ולא עירב החיצונה אסורה והפנימית מותרת דכיון שעירובה אצלה ואין לחיצונה דריסת רגל עליה אלא בשביל עירובה שמרגילה לתוכה תסלקנה העלי' ותשאר לבדה בעירובה שאצלה ותהיה מותרת [שם]:

סה

אבל אם נתנו עירובן בחיצונה אפילו שכח א' מהחיצונה ולא עירב שתיהן אסורות שאף אם הפנימית תסלק את החיצונה מעליה הרי אין עירובה אצלה ובמה יתערבו דיורין (שם):

סו

אם יחיד דר בפנימית ויחיד דר בחיצונה או אפילו ב' דרים בחיצונה ועירבו ביניהם אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה אעפ"י שלא עירבו יחד הואיל והוא רגל המותרת במקומה שאין שם מי שיאסור עליו [שם]:

סז

וה"ה רבים שהם כיחיד שאינם אוסרים זע"ז וא"צ לערב ביניהן כגון האב עם בניו שמקבלים ממנו פרס וכל כיוצא בהם ומבואר לעיל דין י"ז [שם]:

סח

וכן ג' חצירות זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת אעפ"י ששנים הפנימים עוברים על החיצונה אינם אוסרים עליו מפני שהוא רגל המותרת במקומה ואם היו שנים בשלישית הפנימית ולא עירבו ביניהם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה מפני שהוא רגל האסורה במקומה [שם]:

סט

ב' חצירות וב' בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל אחת לעצמה וכל חצר לא נתנה עירובה בבית הפתוח לה אלא עשאוהו בית שער ובא דרך בית שאצלו ונתן עירובה בבית הסמוך לחצר אחרת וכן עשה בן חצר השניה שגם הוא הניח עירובו בבית הסמוך לחצר האחרת לא קנו עירוב שכל אחד הניח עירובו בבית שער של חצר אחרת ואינו עירוב כמש"כ בסימן שס"ו שע"ט]:

ע

לסיומא מהמקומות אם צריכין ע"ח או לא באתי לסיים ממקום קדוש הבהכ"נ במקום שאין להם התיקון של צה"פ והבהכ"נ אינו חצר שרבים דרים העושין ע"ח ואלא עומד בנין קדוש בפ"ע אפ"ה מותרים לטלטל בבהכ"נ (וממנו לחצר הכ"נ אפילו אם יש שם בחצר דירה א' אא"כ יש בה ב' דירות דאז הן אוסרות זא"ז עד שיערבו ביניהן ואם לא עירבו אסור לכל אדם לטלטל בחצר בהכ"נ אבל אם אין בה אלא דירה א' נותנות כולה לדירה זו) ואין אנשי בהכ"נ אוסרים עניה הואיל בהכ"נ אינה בת דירה וכמש"כ גבי חורבה שאצל בית דירה וכל בני העיר נעשו כאורחים לדירה זו ומותרים ג"כ לטלטל

מחצר לבהכ"נ ולדירה זו כמו שמותרין בשאר חצירות שאין בהם אלא בית אחד (שס"ו) (ה) והפמ"ג כתב וז"ל בהכ"נ יותר מבית סאתים חוץ לחומת העיר כרמלית והבן עכ"ל עיי"ש בסימן שס"ו הנ"ל בא"א אות יו"ד. ולענ"ד אפשר דכוונתו כיון שהיא גדולה כ"כ שהיא יותר מבית סאתים והיינו יותר מעיין וב' שלישי אמה אורך על עיין וב' שלישי אמה רוחב והוא חוץ לחומת העיר דהוי כמו קרקף של הוקף לדירה דדינו ככרמלית ודוקא בכה"ג שהוא חוץ לחומת העיר אבל בתוך העיר הרי כ' הפמ"ג בא"ד דבהכ"נ היא כחצר השותפין ונהי דלאו בית דירה היא מ"מ חשיב חצר ומותר לטלטל מבהכ"נ לחצר אחר בלי עירוב בדין מחצר לחצר אחר ועיי"ש ובחצר אפילו גדול כמה מילין לא נפיק מתורת חצר ולהכי כתב שהוא חוץ לחומת העיר אז אינו בתורת חצר ואלא כרחבה שאחורי בתים וברחבה אם הוא יותר מבית סאתים משפטה ככרמלית עיין ר"ס שנ"ט כן נראה לענ"ד לפום ריהטא לפרש דבריו הנ"ל ולא היה לי פנאי לעיין טובא ואלא מה שעלה על רעיוני בהשקפה ראשונה כתבתי ואם שגיתי יסלח נא ה' לי:

עא

באותן מקומות שאסור הטלטול שם מפני שאין שם עירובין ופתח ביהכ"נ הוא לרחוב ואין שם חדר לפני הפתח והעכו"ם מביא המפתח יש להזהיר השמש שלא יקח המפתח מידו עד שיהיה עמו תחת המשקוף שעל הפתח כי שמא תחת המשקוף הוא רה"י ויטלטל מכרמלית שלפני בהכ"נ לרשות היחיד ע"כ יקח המפתח ממנו תחת המשקוף ואח"כ יפתח המנעול ולא יפתח הפתח עד שיסיר המפתח תחילה ואח"כ יפתח הפתח כי שמא תחת המשקוף הוא כרמלית ונמצא מכניס המפתח כרמלית לרה"י בפתיחת הפתח לפנים עם המפתח על כן יסירנו תחלה ויתננו לע"ג או יטמנהו בין המזוזה למשקוף או בין המזוזה לאסקופה לפני שקיפת הדלת ולהאומרים שיד האדם שהיא גבוה למעלה מי' טפחים מן הארץ היא מקום פטור יכול לעמוד על האסקופה וליקח המפתח מיד הע"ג בעוד שהוא בכרמלית אם יד הע"ג הוא גבוה מעשרה ואח"כ א"צ להסיר המפתח מחורי שבדלת אם חור זה הוא למעלה מעשרה מן הארץ אבל כשיוצא מבהכ"נ וסוגרו אסור להוציא עמו המפתח דרך מעלה מעשרה לתוך חלל שתחת המשקיף ולהטמינו שם בחור שהוא למעלה מי' כיון שנחה קצת בידו לפי שלגבי עצמו אינו מועיל מה שמוציא למעלה מעשרה וראוי לאותו קהל לעשות איזה חדר קטן לפני פתח בהכ"נ ושוב לא יהיה חשש כלל סימן שמ"ו]:

עב

וכל זה בתחת משקוף שיש לו מחיצות מן הצדדים אבל תקרה שאין לה מחיצות מצדדין אפילו היא רחבה הרבה אין אומרים פי תקרה יורד וסותם ולכן החלל שתחתיה דינו ככרמלית אם רשות כרמלית מהלכת לפניה ואם רה"ר מהלכת לפניה דינה כרה"ר דדינה לגמרי כהרשות המהלכת לפני ואין להסתפק בחלל שתחתיה ברה"י (שם) והשמש אסור לפתוח הפתח עד שיסיר המפתח תחלה ואח"כ יפתח הפתח וכדאיתא בדין שלפני זה:

עג

לכן צריך להזהיר מאד לרבים שנכשלים בגגין שלנו הבולטים לפני הבתים שמטלטלין תחתיהן מן הבתים וזה איסור גמור ולא יעשה כן בישראל שהרי לבליטה זו אין לה מחיצות כהלכתן שאף שעמודים תחובים כנגד הבית והגג נתון עליהם והרי זו צה"פ שהיא כמחיצה מ"מ מן הצדדים אין הם מחיצה כלל ולכן יעמיד קנה א' אצל כותלי הבית מקצה מזה וקנה א' מקצה מזה מכוונים כנגד העמודים שבקצוות ויהיה הקנה עם העמוד שכנגדו מצד זה נידון משום צה"פ וכן בצד השני ויהיה צה"פ מכל השלשה צדדין וכותל הבית הוא מחיצה רביעית [שם]:

עד

ואם בתים רבים עומדים זא"ז די להעמיד קנה א' בקצה הבית העומד מקצה מזה וקנה ב' בקצה הבית העומד מקצה מזה ויערבו יחד כל הבתים אם גיפופים בולעים מן קצה הכותל כמין עמוד עד פחות משלשה סמוך לארץ א"צ קנה כלל [שם]:

עה

אין מערבין ע"ח אלא בפת ומערבין אפילו בפת של אורז או עדשים אבל לא בפת דוחן (שס"ו) ובפמ"ג במ"ז שם אות וא"ו כ' דמערבין גם בפת של טאטירק"י או טירקש"י וויי"ץ והח"א כתב אם מבשלין יחד קדירה א' סומכין ע"ז משום עירוב בדיעבד [כלל ע"ג אות ט"ו]:

עו

אין מערבין בפרוסה יש שפירשו היינו שיהיה הפת שעושין בו לא נתן יהיה שלמה ולא יהיה פרוסה (אעפ"י שכל א' לא נתן שלמה) ולכן נהגו לקבץ מכל בית ובית מעט

קמח ועושין חלה א' שלמה ומערבין בה וצריך להזהיר להשמש שיהא בחלה כשיעור שיתבאר בסמוך ואעפ"י שנשתייר מן הקמח ולא נעשה החלה מכל הקמח אין בכך כלום לפי שעל דעת כן נתנו קמחם מתחלה שלא תעשה החלה מכל הקמח והרי זה כאלו נתנו כ"א קמחו לחבירו במתנה שאם תעשה החלה מקמחו יזכה בה כל הקהל שהרי א"א שיהיה עירוב בענין אחר ולכתחלה צריך השמש לזכות להם ע"י אחר (או ע"י עצמו בפי') ובפרט אם השמש נטל קמח הקהל לעצמו ועשה החלה מקמח שלו וכן נוהגין שהשמש נותן להרב העירוב שיזכה בו בשביל כל הקהל ובדיעבד אם השמש עשה החלה מקמח הקהל סומכין על הפוסקים דס"ל דהשמש א"צ לזכות להם:

עז

שיעור העירוב אם הם י"ח בעה"ב או פחות שיעורן כשליש ביצה לכל אחד וא' והח"א כתב כערך חצי ביצה ואם הם יותר מי"ח אפי' אם הם אלף או יותר שיעורו לכתחלה בככר כשמונה ביצים ובדיעבד סגי בכששה ביצים [סימן שס"ח]

עח

וכל זה בתחלת העירוב אבל בשיורי עירוב דהיינו שהיה בעירוב כשיעור ונתמעט אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר בו אפילו כל שהוא כשר אף לשאר שבתות ואפילו אם המשוייר אינו ככר שלם אלא פרוסה ואפילו אם נפרסה קודם כניסת השבת כשר אם שיעורו קיים עד כניסת השבת דבעינן שיהיה שלם רק בשעת הנחתו אבל אם נתמעט משיעורו קודם כניסת השבת אף אם המשוייר הוא ככר קטן שלם פסול שתחילת העירוב היא תחילת כניסת שבת (שם) ועיין בסמוך:

עט

ונוהגין לעשות העירוב במצה בערב פסח מפני שאינה ממהרת להתעפש ועוד שיכולין לשמרה בימי הפסח ויכולין לשמור העירוב כל השנה זהו טעם המנהג ואם חשכה ליל יו"ט ולא זיכה להם אסור לזכותו ביו"ט אלא על תנאי שיאמר ביוט"ר אם היום חול יהא זה עירוב ואם היום קודש אין בדברי כלום ולמחר יאמר אם היום קודש הרי ערבתי אתמול ואם היום חול יהא זה עירוב ועצה טובה שיערב למחר בפת שעירב בה אתמול שאם יערב בפת אחרת יאסר לאכול שתיהן קודם שחשכה ליל שבת בד"א בבי' י"ט של גליות אבל בבי' יו"ט דר"ה אינו יכול לערב ע"ת מפני שהם כיום א' ארוך שס"ו ושצ"ג):

פ

ואם יו"ט אינו סמוך לשבת אין ביו"ט לזכותו ע"ת אלא ימתין עד ערב שבת ואם שכח לזכותו עד שבת מותרים לטלטל דבדיעבד יש לסמוך על האומרים דאין השמש צריך לזכות להם ע"י אחר (ומ"מ אחר השבת יזכנו להם בלא ברכה) [שס"ו] וצ"ע לענ"ד היכי דהשמש עושה המצה מהקמח שלו דלא שייך סברת האומרים:

פא

באמת יותר טוב לערב כל ע"ש כי רוב פעמים מצה של עירוב מתקלקלת מתעפשת מאורך הזמן ואינה ראויה לאכילה והיא כמו שכלתה לגמרי וכל המערב בכל ע"ש יש לו לאכול העירוב למחר [שס"ח] היינו בסעודת שחרית או בסעודת לילה אם סועד משחשכה ודאי (שצ"ג) והרוצה לעשות עצהיו"ט יערב משלו בכל ע"ש ויזכהו לכל הקהל ע"י אחר ובזה אין חשש אם יתקלקל העירוב שבבהכ"נ ולא יברך על שלו כיון שיש עירוב בבהכ"נ ושמא הוא כשר והברכות אינן מעכבות [ס"ס שס"ח]:

פב

ואם נתוספו דיורין אחר שנתמעט והעירוב משיעורו אעפ"י שכל שנשתייר ממנו כל שהו כשר דשיורי עירוב בכ"ש מ"מ צריך להוסיף עליו מחמת הדיורין שנתוספו דלהם הוא עתה תחלת עירוב ואפי' זיכוהו להם בפירוש בתחלתו מ"מ כל זמן שלא היו דרים כאן לא היה להם עירוב כלל שעירוב הוא משום דירה שס"ו):

פג

עכשיו שבעו"ה הסירו העירובין בכל מקום וממילא בטל הע"ח שבבהכ"נ ואלא צריכין כל רשות ורשות לפי דינו לעשות ע"ח כמו שנתבאר לעיל יכול אחד מהדיורים ליתן פת בשביל כולם הן שבבית והן שבחצר אפילו שלא בפניהם ובלבד שיזכה להם ע"י אחר דהיינו שהאחר יגביהנו לפת בשביל שיזכו בפת כולם בהגבהה זו ויגביהנו טפח ואפילו אם הניחו לו על ידו המוגבהת ותלויה באויר צריך שיגביהה ידו טפח וכשהוא מזכה אם בקי בהלכה צריך לזכותו לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף עליהם מיום זה ואילך דאל"כ פעמים שיתוספו דיורין ויאסרו עליהם [שס"ו]:

פד

כשמזכה להם ע"י אחר במקום דאפשר יש להחמיר שלא לזכות ע"י בנו הגדול וע"י בתו בוגרת הסמוכים על שלחנו וע"י אשתו שמעלה לה מזונות וע"י בנו הקטן שאינו סמוך על שלחנו ובדיעבד יכול לזכות ע"י בנו הקטן שאינו על שלחנו וע"י בנו ובתו הגדולים ואפילו בתו נערה אפילו הם סמוכים על שלחנו במקום שא"א בענין אחר יש להקל אפילו לכתחילה וכן ע"י אשתו אעפ"י שמעלה לה מזונות וע"י עבדו ושפחתו העברים אפילו הם קטנים:

פה

ולדברי הכל בנו גדול שיש לו אשה אין ידו כיד אביו ואעפ"י שסמוך על שולחן אביו אפ"ה יכול אביו לזכות ע"י לכתחלה וכן אחר הסמוך על שלחנו כגון מי שמגדל יתום בביתו יכול לזכות ע"י לד"ה מפני שאין ידו כיד בעה"ב [שם]:

פו

המזכה לאחרים משלו א"צ להודיעו להם קודם שבת שעירב עליהם אלא מודיע להם בשבת והם מותרים לטלטל ואעפ"י שבשעת קניית העירוב שהיא בין השמשות לא ידעו ממנו כלל אין בכך כלום שקניית עירוב זכות היא להם וזכין לאדם שלא מדעתו [שם ו]:

פז

צריך שלא יקפיד על עירובו אם יאכלו חביריו ממנו ואם מקפיד אינו עירוב ולכן צריך ליזהר שלא לערב בפת שתיקן לצורך שבת שהרי אם יבקשוהו חביריו ממנו לא יתננו להם [שם] [ז]:

פח

העירוב רק צריך להיות קיים בין השמשות ויכול לאכלו כשודאי חשכה וכיון שנקבעה דירתו במקום עירוב ביה"ש שהוא תחלת כניסת שבת שוב אינה נפקעת משם כל השבת אעפ"י שניטל משם עירובו ואפי' נאכל עירובו בביה"ש קנה עירובו בדיעבד כי בה"ש הוא ספק לילה ושמא נכנס כבר תחלת שבת וספק ד"ס להקל אבל אם עירב ביה"ש ונאכל העירוב בביה"ש לא קנה עירוב ואין מקילין כ"כ לומר דברגע שעירב עדיין יום וכשנאכל היה כבר לילה וכבר קנה עירוב [שצ"ג]:

פט

ספק עירוב כגון ספק אם היה ביה"ש אם לאו מותר שספק ד"ס להקל והוא שהניחו שם ואירע בו ספק אבל ספק אם הונח שם אם לאו אסור (שצ"ד):

צ

צריך שיהיה העירוב בביה"ש במקום שראוי ליטלו ולאכלו לפיכך אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו עד שיחפור במרא וקרדום אינו עירוב מפני שחפירה זו היא מלאכה גמורה מן התורה ואסורה אפילו בביה"ש אבל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בביה"ש לצורך מצוה והעירוב גם כן הוא לצורך מצוה כדי שלא יטלטל באיסור [שם]:

צא

וכתב הפמ"ג ז"ל ס"ס שס"ו במשבצות וז"ל דע בדין ע"ח אם הניח העירוב בבית אחד ויש שם מת וכהנים דרים שם בחדר י"ל כל שאי אפשר ליקח ביה"ש העירוב הכהנים אוסרין ואפשר מש"ה בבהכ"נ כי מסתמא יכולין הכהנים לבוא שם עכ"ל [ח]:

צב

ואחד ע"ח וא' שתופי מבואות מערבים אותם ביה"ש ואפילו אם כבר קיבל עליו תוספת שבת אבל אם התפלל תפלת ערבית של שבת ואפילו אם הוא לא התפלל ורוב הצבור התפללו המיעוט נמשכים אחרים בעל כרחן (ולא משגמרו התפלה אלא אפילו משהתחילו אותה דהיינו עניית ברכו [שצ"ג]:

צג

אשתו של אדם מערבת עליו משלו שלא מדעתו אפילו אם מיחה בה שלא לערב ואפילו אינו רגיל לערב עמהם בד"א כשאוסר עליהם החצר אם לא יערב עמהם כגון שאין ביתו פתוח אלא לחצר זו בלבד ואין לו דרך אחר לצאת מביתו לרה"ר אלא דרך חצר זו בלבד אבל אם הוא פתוח לב' חצירות באחד הוא רגיל לצאת ולבוא תדיר שאוסר עליהם ובא' אינו רגיל לצאת ולבוא תדיר שאינו אוסר עליהם כלל אלא שאסור לטלטל ממנה לביתו באותה שרגיל בה מערבת אשתו עליו בע"כ ואפי' אינו רגיל לערב עמהם אבל באותה שאינו רגיל בה אינה מערבת עליו בע"כ אא"כ הוא עצמו היה רגיל לערב עמהם אבל אם לא הורגל עדיין לערב עמהם אינם יכולין ליטול עירובו שלא מדעתו ברצון אשתו

כיון שאינו אוסר עליהם והוא שגילה דעתו בפירוש שאינו רוצה אבל כל זמן שלא אמר כן בפירוש יכולה אשתו ליתן להם עירובו אעפ"י שאינו אוסר עליהם ואינו רגיל לערב עמהם לפי שמן הסתם נוח לו בעירוב אשתו (ר"ס שס"ז):

צד

אבל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא בידיעתו אפי' לבני החצר שאוסר עליהם ורגיל לערב עמהם אבל יכולה היא לזכות להם ממזונותיה שהוא שלה (שס"ז) והחיי אדם כ' דה"ה אם ידוע שאין הבעל מקפיד בדבר מועט מותרת גם לזכות (כלל ע"ב אות כ'):

צה

ואם אין הבעל והאשה בעיר יכולים בני בית לערב משלו שלא בידיעתו דמן הסתם לא יקפיד עליהם והוא בענין שאין הבית פתוח אלא לחצר א' שבודאי זכות הוא לו ואין בו צד חובה וזכין לאדם שלא מדעתו אבל אם הוא פתוח לב' חצירות אין כל א' מהן יכולה לערב עליו משלו [שם] ממה שנותנים ב"ב שלא בידיע':

צו

ומ"מ אם רגיל לערב בא' מהן יכולה היא לערב עליו שלא מדעתו ממה שנותנים בני ביתו אבל מי שעירב כבר עם בני החצר ועירובו קיים ואח"כ חזר בו מעירובו אין חזרתו כלום ועירובו עירוב בע"כ אם אוסר עליהם או שרגיל לערב עמהם אבל אם אינו אוסר עליהם ואינו רגיל לערב עמהם ועירב עמהם באקראי ואח"כ חזר בו הרי נתבטל עירובו ואם רוצה לחזור ולערב צריך לחזור ולזכות בעירובו [שם]:

צז

אפוטרופוס של קטן יכול לערב בעד הקטן אפי' משל הקטן שלא מדעתו מפני שהוא לו כבן בית שיכול לערב משל בעה"ב שלא מדעתו [שס"ו]:

צח

המזכה את העירוב או הזוכה את העירוב להם מברך בשע"ת אקב"ו על מצות עירוב ויאמר בדין עירובא יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר כן הוא הנוסח בש"ע הגדול ובש"ע של הרב זצ"ל [ס"ס

שס"ו] ובנוסח בח"א לא כ' עירובא אלא בהדין יהא והוסיף לומר ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת [דנראה דמיירי בעירב לכל בני העיר א"כ ק"ק לענ"ד מקודם הי"ל למכתב לומר לנו ולכל הדרים בעיר הזאת הנזכר נוסחתו בטור ואח"כ לכתוב ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת] [ט]:

צט

ואם מערב לכל שבתות השנה כ' הח"א דצ"ל גם ולכל ימים טובים כלל ע"ב ובפמ"ג במ"ז ס"ם שס"ו כתב ג"כ די"ל ולי"ט ומה דאיתא בסי' תקכ"ח יו"ט א"צ וכו' היינו שצורך היום קצת:

ק

אם לא בירך בשעת הזיכו מברך כל זמן שעדיין אינו בין השמשות והוי עובר לעשייתן שקנית עירוב הוא ביה"ש:

קא

אם גבו העירוב ולא ברכו עליו ולא אמרו עליו כלום אין הברכה והאמירה מעכבת ומותרים לטלטל מבתים לחצר [ס"ס שס"ו] ובמזכה משלו ע"י אחר כ' הח"א דהברכה והאמירה אינו מעכב ודוקא אם זיכה אבל אם לא זיכה ע"י אחר אעפ"י שבירך ואמר בהדין אסורים לטלטל וכ' ע"ז דכן נראה לו:

קב

כתב הפמ"ג דמה שכ' אם לא בירך ולא אמר אינו מעכב היינו בלא הזכיר כלל אבל לומר מקצת ולהשמיט מקצת י"ל אף דיעבד לא מהני [ס"ס שס"ו במ"ז ובא"א אות יו"ד]:

קג

אחד מבני החצר ששכח ולח עירב עמהם אוסר עליהם ומאי תקנתם יבטל להן רשותו שיש לו בחצר שיאמר רשותי מבוטלת לכם או רשותי קנויה לכם וא"צ לקנות בק"ס ויכול לבטל משתחשך ואעפ"י שאין קונין קנין בשבת מ"מ כאן א"צ אלא שיסלק עצמו מרשותו וסילק (עצמו) מותר אפילו בשבת [ש"פ]:

קד

ואם דר כמה דיורין עמו צריך שיבטל לכל אחד ואחד שיאמר רשותי מבוטלת לכולכם ולא די שיבטל לאחד מהם אעפ"י שזה שמבטל לו כבר עירב עם השאר ואם לא עשה כן אף למי שביטל לו אסור [ש"פ] [י]:

קה

אם ביטל להם רשותו סתם לא ביטל להם אלא רשותו שיש לו בחצר לפיכך הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר וגם הוא אבל אסורים להוציא מביתו לחצר וכן להכניס שהרי ביתו מיוחד לו והחצר להם ואף הוא שביתו שלו ובחצר הוא כאורח אצלם אף על פי כן אסור לו להוציא מביתו לחצר (וכן להכניס) וי"א שצריך לנעול ביתו ולא יפתחנו אלא כשרוצה לצאת ולבוא וכו' והמקיל לא הפסיד [שם]:

קו

אם ביטל להם גם רשות ביתו מותרים הוא והם גם בביתו להוציא מביתו לחצר וכן להכניס כמו בבתיהם רק שיזהר שלא להוציא מביתו לחצר קודם שהוציאו הם מבתיהם לחצר כדי שיחזיקו הם בתחלה בחצר ולא יכניס לביתו מחצר קודם שיכניסו הם מחצר לביתו [שם]:

קז

אם אינו רוצה לבטל להם רשותו רק להשכירו י"א דשכירות מהני בישראל וכמו דמועיל גבי עכו"ם לפי שהשכירות לא גרוע מביטול שהיא מתנת חנם והלכה כהיש אומרים דבד"ס הלך אחר המקיל [שם] אבל בישראל לא מהני שכירות בפחות משוה פרוטה ואעפ"י שנתרצה להשכיר בפחות משוה פרוטה לא מהני דשכירות אין כאן ביטול אין כאן [שפ"ב]:

קח

אם בני החצר שעירבו מבטלין רשותם לאחד שלא עירב עמהם הוא מותר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם אא"כ ביטלו לו בפירוש גם רשות בתיהם והם אסורין אפילו מביתו לחצר אפילו אם כבר החזיק הוא בחצר אינו מועיל אבל מותרים להכניס מחצר לביתו ואסורים להכניס מחצר לבתיהם אפילו אם ביטלו לו גם רשות בתיהם שנעשה הכל

רשות אחד שלו מכל מקום כיון שהם אינם כאורחים לגבי יחיד א"כ כשמכניסין לבתיהם הרי זו כאילו חוזרים וזוכין בבתיהם ואצ"ל שאסורים להוציא מבתיהם לחצר אפילו בטלו לו גם רשות בתיהם כמו שאסורין להוציא אפילו מביתו ממש לחצר [שם ש"פ]:

קט

וכן אם היו ב' לבד דרים בחצר ולא עירבו וביטל אחד מהם לחבירו דינו כרבים לגבי יחיד דאף יחיד אינו נעשה אורח לגבי יחיד אלא לגבי רבים ואין רבים פחותים משנים וכן רבים שלא עירבו שביטלו רשותם לרבים שעירבו אינם נעשים אורחים אצלם ודינם כרבים לגבי יחיד (שם)]:

קי

רבים שלא עירבו יכולים לבטל רשותם בין ליחיד שלא עירב בין לרבים שערב ביניהם ובלבד שכל אחד מהמבטליס יבטל לכל א' ואחד מהם וכמו שנתבאר ביחיד המבטל [שם]:

קיא

אבל לרבים שלא עירבו אינו מועיל הביטול להם שהרי אף לאחר שביטל חברם להם הם ב' ואחד מהם אוסר על חבירו ואפילו אם חזר האחד וביטל לחבירו ואפילו תיכף בראשונה כשביטלו לו הראשונים אמרו לו אנו מבטלים לך על מנת שתחזור ותבטל לחבירך שנתנו להם רשות לבטל לו אינו מועיל כלום דכיון שלא זכה בחלק זה שביטלו לו בענין שיוכל לטלטלו בחצר אינו יכול להקנות לחבירו [ס"ס ש"פ]:

קיב

אם לאחר שביטל רשותו עבר והוציא אחר כך מביתו לחצר בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר שהרי חוזר מביטולו ואינה נקראת חזרה אלא כשמוציא מביתו לחצר אבל אם מכניס מחצר לביתו צריך לומר לחבירו אין זו חזרה (אבל מכל מקום אסור לו להכניס מחצר לבית שהרי ביתו מיוחד לו והחצר להם ונמצא מוציא מרשות לרשות) [שפ"א]:

קיג

בד"א כשלא ביטל להם אלא רשותו שבחצר לבד אבל אם ביטל להם גם רשות ביתו והכניס מחצר לבית אסרו עליהם דהרי חזר מביטול הבית כל זה קודם שהחזיקו הם

בהרשות שביטל להם כגון קודם שהוציא מבתיהם לחצר או הכניסו מחצר לבתיהם כשביטל להם רשותו שבחצר או קודם שהוציאו מביתו לחצר או מחצר לביתו כשביטל להם גם רשות ביתו אבל לאחר שהחזיקו ברשותו בין בהוצאה לבדה בין בהכנסה לבדה שוב אינו יכול לחזור בו שכל שעשו דבר ברשותו שהיו אסורים לעשותו אם לא ביטלה להם הרי זו חזקה ואינו אוסר עליהם כשחוזר בו [שם]:

קיד

אבל הוא אסור להכניס ולהוציא בחצר אף לאחר שהחזיקו בה אא"כ ביטל להם גם רשות ביתו שאז נעשה כאורח גמור אצלם ויש להחמיר לכתחלה שהחזיקו רק משחשיכה ובדיעבד אפי' שהחזיקו מבעוד יום נמי מהני ובלבד שהחזיקו אחר הביטול [שם]:

קטו

יש ביטול רשות מחצר לחצר אפילו אין אוסרת זע"ז כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ועירבה כל אחת לעצמה ולא עירבו יחד יכולה כל אחת לבטל רשותה לחברתה שתהא חברתה מותרת להשתמש בה ולא היא ואצ"ל אם אוסרת זה על זה כגון ב' חצירות זו לפנים מזו ועירבה החיצונית לבדה והפנימית לא עירבה כלל שאוסרת היא על החיצונה יכולה היא לבטל רשותה שיש לה בה רשות להשתמש בה ולדרוס בה שלא תשמש ולא תעבור עליו אלא בשעה שצריכה לצאת ולבא ותהי' החיצונה מותרת להשתמש בחצירה דזה שאמרו שהפנימית אוסרת בדריסת רגל על החיצונה אין הכוונה שדריסת רגל והעברת רגל בלבד אוסרתה אלא הכוונה דריסת הרגל כשדורסת שם ומשתמשת שם בצרכיה כדרך תשמיש החצר לבתים היא אוסרת אותה כמו שאוסרין אותה הבתים שבה אם לא עירבו בה ולכן כשביטלה להחיצונה הזכות זה ואין הפנימית משתמשת בחיצונה בשבת אינה אוסרתה אעפ"י שעוברת עליו [שם]:

קטז

וכן אם עירבו פנימית וחיצונית ביחד ושכח אחד מהפנימית ולא עירב ששתיהן אסורות יכול הוא לבטל להם רשותו רק צריך שיבטל לכל אחת מהפנימית ולכל אחת מהחיצונה ואז הוא לבדו אסור וכולם מותרים אבל אם לא ביטל אלא להפנימית אף הפנימית אסורה שהחיצונה אוסרתה מפני העירוב שעירבה עמה מרגילה לתוכה וכאילו היא דרה בה שעירב משום דירה [שם]:

קיז

אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב אינו צריך לבטל להפנימית שאף אם לא עירבה החיצונה כלל אלא הפנימית לבדה אין החיצונה אוסרת הפנימית הואיל ואין דריסת הרגל בה עלים ואין העירוב מרגילה לתוכה מפני שיכולה לומר לתקוני שתפתיך עמי ולא לעוותי משא"כ כששכח אחד מהפנימית ולא עירב אינה יכולה לומר כן כיון שהעוות היא ממנה [שם]:

קיח

יש ביטול רשות חורבה שאם היו ב' בתים וחורבה ביניהם שהיא של שניהם (או שאינה. של שניהם אבל שניהם משתמשים בה בתשמיש נוח שהן אוסרין זה על זה) ושכחו ולא עירבו יכול אחד לבטל לחבירו להיותו מותר בה [שם] וסיים וכ' וא"א שלא הקילו חכמים בביטול רשות אלא בחצר שלפני הבתים שבה הוא עיקר תשמישם עכ"ל הנ"ל ולענ"ד מסופק אי מקילין נמי הכא לומר דמבטלין וחוזרין ומבטלין דאיתא בסמוך דף קכ"ב]:

קיט

ויש ביטול רשות מבית לבית שאם היו ב' בתים פתוחים זה לזה ולא עירבו יחד חד מבטל רשות ביתו לחבירו ואפילו המבטל מותר להוציא מביתו לבית חבירו ואפילו קודם שהחזיק חבירו בביתו יכול הוא להוציא ממנו לבית חבירו כי אינו דומה לדלעיל במבטל רשות חצירו דשאני הכא כשמוציא לבית חבירו שלא הי' בו חלק מעולם ולא ביטלו אינו נראה כחוזר ומחזיק ברשותו בהוצאה זו [שם] ובח"א כ' דאם יש פירהויז ביניהם דינו כדין חצר כלל ע"ד:

קכ

אבל אינו יכול להכניס מבית חבירו לביתו שכשמכניס לביתו נראה כחוזר ומחזיק ברשותו ואפילו החזיק בו כבר חבירו לא מועיל להתיר גם לו כיון שאינו נעשה כאורח מפני דאין יחיד נעשה אורח אצל יחיד ואם הוא יחיד אצל רבים עכ"פ לא יכניס מבתיהם לביתו עד שהחזיקו בו תחילה בביתו ואם יש לו חדר פתות לביתו וביטל רשות ביתו בלבד בלי חדר אסור להוציא מהחדר לבית וטוב להחמיר להשאיר החדר [שם] [יא]:

קכא

יש ביטול רשות מחצר לחצר אפילו אינו אוסרות זה על זה כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ועירבה כ"א לעצמה ולא עירב יחד יכולה כ"א לבטל רשותה לחברתה שתהא חברתה מותרת להשתמש בה ולא היא [שם]. דין זה כפול כאן ולעיל דין קט"ו:

קכב

מבטלין וחוזרין ומבטלין כלומר שמבטלין רשותן בני חצר זו לבני חצר אחרת שעירבה לעצמן או לאחד מבני החצר עד שיוציאו מה שירצו וחוזרים ומבטלים רשות לאותן שביטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו אבל אם לא היו חוזרים ומבטלים להם לא היו מותרין להוציא אפי' ביטלו גם רשות בתיהם הואיל והם רבים ואינם נעשים אורחים [שם ס"ס]:

קכג

מי שירש בית בשבת ונכנס לדור בו שאוסר על בני החצר כגון שלא עירב עמהם המוריש יכול לבטל להם רשותו ואעפ"י שלא הי' יכול לערב מבעוד יום ובמקום שלא היו יכולין לערב מבעוד יום אינם יכולים לבטל משתחשך והרי זה לא הי' יכול לערב מבעוד יום מפני שלא היה דר בבית זה מבעוד יום מכל מקום היורש במקום מורישו הוא עומד והרי מורישו היה יכול לערב לכן יכול הוא לבטל [שם]:

קכד

יהודי אחד הדר בחצר אחד עם ע"ג אינו אוסר עליו כלל עד שיהיו ב' דיורים יהודים דאז אוסרים זה על זה דצריכין לערב ע"ח אזי אם ע"ג דר גם באותו חצר או בבית אוסר גם עליהם ואין עירוב מועיל עד שישכיר ע"ג להם רשותו שבחצר או שבבית ואין ביטול רשות מועיל בע"ג ואלא דוקא רק שישכיר בע"ג [שפ"ב]:

קכה

ודוקא במקום שצריכין לערב ע"ח אזי ג"כ צריכין לשכור מן ע"ג הדר עמהם אבל במקום שאינם צריכין רע"ח כגון האחין שדרין כל אחד בבית אחד בפ"ע ומקבלים פרס מאחיהם הדרים עם ע"ג בחצר וכיוצא בהן [המבוארים לעיל דין י"ז] שאינו צריך לערב ביניהם אינו צריך גם כן לשכור רשות מהע"ג הדר עמהם בחצר [שם] [יב]:

קכו

אם ביטלו היהודים רשותם לאחד מהם כדי שיהא נחשב כיחיד במקום ע"ג לא מועיל דיש לחוש שבכל שבת יעשו כך ותתבטל תורת עירוב מאותה חצר ואם יערבו יש לחוש שיטעו לומר עירוב מועיל במקום ע"ג וכן לא מהני אם יש ליהודי אחד בבית חבירו תפיסת היד דמהני בשני יהודים דאינם צריכין ע"ח כמבואר לעיל [בדין ה' ובדין כ' וכ"א] אבל במקום ע"ג נחשבין כשני בע"ב. וצריכין לשכור רשות מהע"ג [שם] וכן איתא בח"א כלל ע"ה סוף אות ד':

קכז

וכן לא מהני אם הע"ג נותן להם במתנה רשותו שהע"ג לא ירצה להשכיר שיאמר בלבו כיון שאני רוצה ליתן במתנה רשותי ואעפ"כ איני רוצה מסתמא לכשפים מתכוין ועל ידי זה שיהיו אסורין בטלטול בכל שבת לא ידורו עמו ויצאו [ח"א כלל ע"ה]:

קכח

שוכרין מן הע"ג אפילו בפחות משוה פרוטה ושוכרין אפילו בשבת (שם וכ' הח"א וז"ל מותר לשכור ממנו בשבת ונותן לו בעד השכירות איזה דבר מאכל או משקה או כלי ויאמר לו השכר רשותך או שיאמר לו תשכיר לנו חצרך ולמחר ניתן לך שכר (שם בכלל ע"ה):

קכט

ודוקא לשכור רשותו מותר בשבת אבל לקנות רשותו בשבת אסור אף דאינו קונה אלא להתיר טלטול ואף במתנת חנם (שם) (שאין בה צורך שבת ומה שנרשם שם ט"ס וצ"ל תקכ"ד) (יג) וכתב הח"א שם צריך שיאמר השכיר לי אבל אמר תן לי רשות שאוכל לטלטל בחצר לא מהני:

קל

השוכר מן הע"ג סתם מועיל ואינו צריך לפרש לו שהוא להתיר הטלטול ואינו צריך לכתב שום כתיבה על השכירות (שם):

קלא

אם הבית של ע"ג ושכרו יהודי ממנו והע"ג דר עמו בחדר בפ"ע בענין שיאסר עליו וכמו שיתבאר אין שכירות הבית מועלת לענין שכירות להתיר טלטול אלא צריך לחזור ולשכור ממנו כדי להתיר טלטול (שאל"כ לא יקשה בעיניו דירתו ולא יצא ממנו) (שם):

קלב

אם שכרו ממנו בע"כ אינו מועיל אפילו הי' רגיל להשכיר מקודם ואינו דומה לעירוב שהישראל הרגיל לערב נוטלין ממנו עירובו על כרחך לפי שישראל אנחנו יכולין לכופו לקיים הדבר מצוה שהורגל בה משא"כ בע"ג (שם):

קלג

אבל מאשתו או בני ביתו או אפילו שכירו ולקיטו (שבביתו), ואפילו משכירו של שכירו שוכרים אפיל לו שבעה"ב הע"ג או שכירו מוחים ואפילו שניהם השכיר והבעה"ב מוחים (שם) [שכירו פי' שכיר לעבודת כל השנה לקיטו לימות הקציר ח"א בשם רש"י]:

קלד

אם אין הע"ג רוצה להשכיר יתקרב לו אחד מבני החצר ויעשה אוהבו עד שישאיל לו הע"ג מקום ברשותו שיהא לו רשות להניח בו שום דבר ואז אנו רואים כאילו ישראל זה דר אצל הע"ג אעפ"י שעדיין לא הניח אצלו שום דבר רק שקנה ממנו באחד מהדרכים שהקרקע נקנה בהם ונעשה ישראל זה כאילו הוא שכירו או לקיטו (שבביתו) ולכתחלה ישכיר ובדיעבד יש לסמוך על האומרים שא"צ להשכיר אלא נותן עירובו עם בני החצר בשביל ביתו ודיו בכך גם בשביל בית הע"ג דכיון שעירב עמהם נעשו כולם כאיש אחד וכיון שהוא נעשה שכירו שהוא נחשב כבעה"ב בבית הע"ג הרי יש לכולם חלק ברשות הע"ג כמוהו כמו שא' מבני החצר השוכר רשות מהע"ג יש לכולם חלק בשכירות [שם] [עיין לעיל דין י"ז וקל"ז]:

קלה

אם השאיל לו מקום מיוחד בענין שלא יוכל (לסלקו ממקום זה) ולהשתמש בו בעצמו שנמצא הע"ג מסולק מישראל במקום הזה שיחד לו והישראל מסולק מהע"ג משאר הבית שאין לו רשות להניח שם חפציו אעפ"י שלא מנעו בפירוש אלא שלא נתן לו רשות

אינו יכול להשכיר שלא מדעתו (ואפילו הוא שכירו או לקיטו ויחד לו חדר בביתו לדור בו אם הוא בענין שאינו יכול לסלקו ממנו ולהשתמש בו בעצמו אינו יכול להשכיר שלא מדעתו שהרי הע"ג מסולק ממנו והוא מהע"ג [שם]:

קלו

לפיכך אם ישראל וע"ג דרים בבית אחד כ"א בחדר בפ"ע צריך לשכור מן הע"ג ולערב עם הישראל ואין הישראל יכול להשכיר רשות הע"ג הואיל ואין הע"ג יכול לסלקו והוא אין לו רשות להניח חפציו בחדר הע"ג וה"ה בב' ע"ג הדרים בבית אחד בענין זה צריך לשכור משניהם (שם):

קלז

שכרו משכירו או מלקיטו לזמן ידוע אעפ"י שסילקו תוך הזמן מהיות שכירו או לקיטו מותרים עד תום הזמן אבל אם שכרו ממנו סתם כיון שסלקו נתבטל השכירות מאחר שאין כח בשכירותו אלא מצד בעה"ב ששכרו לשרתו ונחשב כאלו הוא בעה"ב א"כ כשמסלקו בעה"ב הרי זה כאלו חוזר בעה"ב משכירותו והמשכיר סתם יכול לחזור בו אחר שבת ראשונה אעפ"י שאינו מחזיר הדמים משא"כ במשכיר לזמן ויתבאר בסמוך (שם):

קלח

וה"ה אם שכר מגזבר המלך ונסתלק הגזבר והוא שסלקו לגמרי ששוב אינו אוכל פרס המלך אבל אם לא סלקו אלא מגזבראות ועדיין הוא אוכל פרס שלו הרי הוא כשכירו או לקיטו ושוכרין ממנו לכתחילה וכש"כ שלא נתבטל שכירות הראשונה (שם):

קלט

וה"ה כל עבדי המלך ועבדי מעבדי המלך הקטנים (שבביתו) שוכרים מהן כמו ששוכרים משכירו או מלקיטו (וה"ה ששוכרים מעבדי עבדי כמו ששוכרים משכירו של שכירו):

קמ

כל זמן שאין הע"ג חוזר בו מועלת השכירות ואפילו לזמן מרובה וא"י לחזור בו משכירותו עד שיחזיר הדמים אם חוזר בו קודם שבת ראשונה החזיקו בחצר קודם שחזר בו שוב אינו יכול לחזור בו לשבת זו אעפ"י שמחזיר הדמים והוא שהחזיקו אחר כניסת

שבת אבל לשבת אחרת יכול לחזור בו אעפ"י שאינו מחזיר הדמים כיון שכבר הועילה שכירותו לשבת אחד בד"א כששכרו ממנו סתם ולא פריש לו זמן אבל אם שכרו ממנו לזמן אינו יכול לחזור בו בתוך הזמן עד שיחזור הדמים לפי ערך אורך הזמן הנשאר (וכן אם שכרו ממנו לעולם בפירוש) [שם]:

קמא

אם שכרה מע"ג לזמן ידוע כשיכלה הזמן צריך לחזור ולשכור ממנו שנית וצריך לחזור ולערב שאין עירוב הראשון חוזר וניעור שכבר נתבטל ככלות הזמן (ואינו דומה לעירב לשנה ונסתם הפתח בחול ונפתח בשבת שהעירוב חוזר וניער לפי בשעת עשייתו נעשה אף לשבת זו ולא היה עומד להתבטל בתחלת שבת זו משא"כ כאן שבשעת עשיית העירוב הי' עומד להתבטל כשיכלו זמן השכירות עד שיחזרו ושכרו שנית [שם]:

קמב

אם שכרו מן הע"ג לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר הע"ג דירתו לע"ג אחר די בשכירות הראשון שלא נתבטלה במה שהשכירה לאחר לפי שבזה לא סילק נפשו ממנה כיון שלאחר זמן תחזור לו והרי זה כאילו לא זזה ידו ממנה כלל והרי הוא אף עכשיו ברשותו אבל אם מת או שמכרה לאחר (יד) בתוך הזמן צריך לחזור ולשכור מיורש או מהלוקח שכבר פסק רשות הראשון ונתבטלה שכירותו כמו שהישראל שעירב ומת נתבטל עירובו כמו שנתבאר בסי' שע"א (שם):

קמג

חמשה הדרים בחצר אחד אינו צריך כל אחד לשכור מהע"ג הדר עמהם אלא אחד שוכר בשביל כולם ואינו צריך לפרש לו גבי שכירות שישכור לכולם אלא אחד שוכר לעצמו וכולם מותרין דכיון שעירב עמהם נעשו כולם כאיש אחד (**שם**) וכמש"כ לעיל בדין קל"ד:

קמד

ע"ג שיש לו חמשה יהודים שכורים או לקוטים דרים בחצרו כל אחד בחדר או בית בפ"ע אינם אוסרים זה על זה כיון שאין דירתם שלהם אלא של הע"ג והוא יכול לסלקם ואינו משאיל להם רשותם שיאסרו זה על זה (כמו שנתבאר בסי' ש"ע והבאתי לעיל בדין י"ד) ואין דירתם חשובה דירה אלא להקל שיכולים להשכיר שלא מדעתו אבל לא להחמיר

שאסרו זה על זה וכן אם שכר מן הע"ג רשותו אין שום אחד מהן צריך ליתן עירוב וכש"כ אם השכירו רשות הע"ג שהרי גם דירתם בכלל:

קמה

ע"ג שהשכיר ביתו לע"ג אחר אם נשאר לו למשכיר רשות בביתו שיוכל להניח בו שום כלים יכולים לשכור ממנו ולא משכיר בלבד אלא כל אדם שיש לו רשות בבית ע"ג להניח בו שום דבר יכולים לשכור ממנו מפני שנעשה כשכירו או כלקיטו אלא שדברו חכמים בהווה שסתם משכיר משאיר לו רשות בביתו להניח בו חפציו אבל אם לא נשאר לו רשות בביתו אם יכול המשכיר לסלק את השוכר מביתו תוך זמנו יכולים לשכור ממנו ואם לאו אינו מועיל אא"כ ישכרו מהשוכר (שם):

קמו

ע"ג הדר עם ב' יהודים בחצר אחד ואין הע"ג בביתו (ולא שום אחד מב"ב) אינו אוסר ויערבו ויהיו מותרים ואפילו אם הלך למקום קרוב שאפשר שיחזור לביתו בשבת מ"מ כל זמן שאינו בביתו אין דירתו אוסרת דדירה בלא בעלים אינה דירה (שפ"ג) עיין לעיל דף י"ג:

קמז

ואם בא הע"ג בשבת אוסר והעירוב בטל ואין אומרים שבת כיון שהותרה הותרה הואיל ובשעת שהותרה לא הי' הדבר ברור שלא תחזור ותיאסר כי שמא יבוא הע"ג בשבת אם לא שידוע בבירור מדעת הע"ג בכניסת שבת שלא הי' אז בדעתו לחזור לביתו בשבת ונמלך אחר כך (שם) ואפילו אם רוצים לשכור ממנו לאחר שבא בשבת אינו מועיל אלא לכשיבטל אחד לחבירו אחר ששכרו ממנו ויהי' חבירו מותר אבל אין העירוב חוזר וניעור כששכרו ממנו הואיל וכבר נתבטל מיד בבואו דמתחילה כשנעשה העירוב לא הי' סופו להתקיים כל השבת שכשיבוא הע"ג יתבטל (ואפילו הלך בדרך למרחוק יכול הוא ללילך למקומו בחול ולבא בשבת (שם):

קמח

אבל אם הי' הע"ג בביתו ושכרו ממנו מבעוד יום ועירבו ומת הע"ג בשבת ושכרו בו ביום מן היורש הרי העירוב חוזר וניער הואיל ובשעת עשייתו לא היה הע"ג עומד למות בשבת שיאסור עליהם יורש כיון ששכרו ממנו אבל אם עירבו בלא שכירות שהיו אסורין

ומת הע"ג בשבת ויורשו אינו דר שם שאינו אוסר עליהם אעפ"כ אסורים עד שיבטל אחד לחבירו ויהי' חבירו מותר אבל העירוב אינו חוזר וניער שעדיין לא קנו עירוב מעולם והע"ג אינו ראוי לערב עמהן והוא מבטל את עירובם כשלא השכיר להם רשותו שבחצר וכיון שנתבטל מבעוד יום אינו חוזר וניער משתחשך שאין מערבין משתחשך (ס"ס שפ"ג):

קמט

ישראל שהשכיר או שהשאיל בית לע"ג בחצר אינו אוסר עליו אעפ"י שיש עוד ישראל דר עמו בחצר לפי שלא השכיר או השאיל לו ביתו על דעת שיאסור עליו ואף על פי שבמשכיר או משאיל לישראל אין אומרים כן גבי ע"ג הקילו (טי) בד"א במשכיר לע"נ לדור בו בקביעות שנה או יותר אז ודאי לא השכיר לו על דעת שיאסור עליו כל השנה כולה אבל ע"ג שנכנס לאחד מבתי החצר לשם אכסנאות ברשות שהשכירו או השאילו חדר מיוחד לאכילה אם הוא רגיל לבוא אוסר מיד בבואו ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלשים יום כמו שנתבאר בסי' ש"ע גבי אכסנאי ישראל (עיין לעיל דף זיי"ן י"ח י"ט) ואם נכנס שלא רשות אינו אוסר לעולם (שפד) (טו) וע"ג שיש לו חוב על הבית נקרא נכנס ברשות (שם) (יז):

קנ

אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים מהן בחזקה ומהן ברצון אם יש לבעה"ב באותן חדרים שנכנסו בהן הע"ג כלים שאינן ניטלין בשבת אינן אוסרים עליהם בכל ענין ואם לאו אוסרין בחצירות בהן ברשות לאחר שלשים יום אעפ"י שאין רגילין לבא שם אבל הנכנסין בחזקה אין אוסרין לעולם לשם) והח"א כ' ודוקא שמתאכסנים ע"פ דינא דמלכותא ולכן אפילו נכנסו בחזקה אוסרים אבל אם משנים מהחוק שנתן המלכות כגון שיש ממונים ע"ז שקורין קאמיסע ואפילו הקאמיסע אינו יכול להתאכסן שם רק שהוא עושה בחזקה הרי זה כשאר ע"ג הנכנסים בחזקה ואינו אוסר ומכל מקום לא עדיפא משאר ע"ג ואם אינו רגיל אוסר בפחות משלשים יום (כלל ע"ה אות כ"ד)

קנא

הצדוקים הם כישראל ומבטלים רשות ואינו צריך לשכור מהם אבל עירוב שלהם אינו מועיל כיון שאינם מודים בעירוב וישראל מומר לע"ג או מחלל שבתות בפרהסיא אפי'

אינו מחללו אלא באיסורי מד"ס הרי הוא כע"ג לכל דבריו וצריך לשכור ממנו ואם אינו מחלל אלא בצינעא אפילו מחלל באיסורי תורה. הרי הוא כישראל לכל דבריו ומבטל רשות (או מערב) והח"א כ' אם מתבייש לחלל בפני אדם גדול לא מיקרי פרהסיא והצדוקים בזה"ז אע"ג דמחללים באיסורי דרבנן דינם כישראל לענין זה דאנוסים הם דמעשה אבותיהם [בידיהם כלל ע"ה אות כ"ו] ואינו נקרא מומר לחלל שבתות בפרהסיא אלא שרגיל בכך ואינו נזהר כלל אבל לא כשחיללו פעם באקראי בעלמא כשהי' דחוק לפי שעה שפ"ה] והפמ"ג בא"א שם כ' הקראים י"ל שאין מבטלים רשות ועיי"ש:

קנב

אם אין לע"ג דריסת הרגל על היהודים אינו אוסר כגון ב' חצירות הפתוחות זה לזה ואין להם דריסת רגל זה על זה דהיינו שאין זו לפנים מזו אלא זו בצד זו ושתיהן פתוחות למבוי ובאחד מהן דר ע"ג ובב' דרו בו ב' ישראלים או יותר מכניסים ומוציאים מזו לזו דרך פתחים וחלונות שביניהן ואינו צריך לשכור מהע"ג אא"כ רוצים להשתתף במבוי דאז הוא אוסר עליהם במבוי כיון שיש לו בו דריסת רגל [שפ"ב]:

קנג

ב' חצירות זו לפנים מזו וישראל אחד וע"ג בפנימית וישראל אחד בחיצונה הפנימית מותרת בחצרה שאין ע"ג אוסר על ישראל יחידי אבל בחיצונה אוסר הוא עד שישכיר (להם רשות דריסת רגל בה) שהרי רגלי ב' ישראלים וע"ג מצויין בה [שם] וכן אם ישראל אחד בפנימית וישראל אחד וע"ג בחיצונה לענ"ד ק"ק אמאי לא נ"ב המקור דהוא עירובין (ס"ה כרב) דהא הך דינא דישראל אחד בפנימית בעא מיני' ר' אליעזר מרב והשיב לו רב דאוסר עיי"ש] (יח) ואפילו אם ע"ג בפנימית וב' ישראלים בחיצונה ועירבו אוסר הע"ג אף על פי שאם היה ישראל לא הי' אוסר עליהם בדריסת רגלו הואיל והיא רגל המותרת במקומה כמש"כ בסי' שע"ח [שם] עיין בדין ס"א וס"ג:

קנד

חצר שישראל אחד וע"ג דרין בה ויש בית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר זו אלא לבית זה הוא פתוח בחלונות ולא בפתח גמור אינו יכול לערב עמו ע"י החלונות שביניהם כדי להוציא כליו לחצר זו דרך בית זה הפתוח לחצר זו לפי שאסור

לעשות סיוע ליחיד שידור עם ע"ג שלא ילמוד ממעשיו לפיכך אמרו שלא יערב זה עמו ולא ישתמש עמו בחצירו כדי שיהי' יחידי בחצירו ויתיירא מע"ג ויצא משם [שם]:

קנה

אבל אם הם פתוחים זה לזה בפסח גמור מותר לערב עמו לפי שאף אם לא יערב עמו לא יתיירא מן הע"ג לפי שנראה לו כאלו דר עם ישראל בביתו כיון שבתיהם פתוחין זה לזה בפתח גמור [שם] וסיים ע"ז הח"א דאינו צריך לשכור מן הע"ג כיון שאין דר שם אלא ישראל אחד [כלל ע"ה]:

קנו

חצר שישראלים וע"ג שרויים בה וחלונות פתוחים מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועירב ע"י החלונות שביניהם אף על פי שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך החלונות [וכ' הח"א דנ"ל דלאו דוקא חלונות ה"ה פתחים ושיעור החלונות מפורש בח"א שהם ד"ט על ד"ט] הרי הם אסורין להוציא דרך פתחיהם (הפתוחים לחצר) מפני הע"ג שאוסר עליהם החצר עד שישכיר להם רשותו שבחצר [שם]:

א

והחיי אדם השמיט ולא כ' דמירי דין זה דלכל אחד מהם פתוח פתח לילך לחוץ וזה הוסיף וכ' דאם מגיעות לפחות משלשה טפחים סמוך לתקרה והם מחיצות קבועות בנסרים דאפילו אין שם דיורין אחרים בחצר נראה לו דצריכין לערב ובלא ברכה כלל ע"ג ובנ"א שם אות וא"ו, ומצריך המחיצות שיהי' יכול לעמוד עכ"פ ברות מצויה היכי דנעשו בסדינים וביריעות ועיי"ש:

ב

קשה לענ"ד והא במשבצות אות טי"ת כ' וז"ל ודע בית שער דיחיד היינו אעפ"י שבפנימי רבים דרים שם כל שאינו רק בית אחד חדר בית החורף הוי החיצונה בית שער דיחיד דעביד לדירה ודוקא כשיש ב' בתי חורף עוברים דרך השלישי הוי הג' בית שער דרבים וכן בש"ע של הרב זצ"ל נראה דתלוי גם בחדרים ועוד קשה לענ"ד דלדבריו הנ"ל כיון שדרים בקאמי"ר איש ואשתו הוי השע"ב שלפניו בית שער דרבים לפ"ז לענ"ד צריך לומר דהך עשרה בתים דסוף פ' הדר דף ע"ה ומובא בסיגנון זה בטור ובב"י ובש"ע ובפוסקים שאחריהם דב' הפנימים לבד חייבים בעירוב והשאר כולם חשובים כבית

שער רק התשיעי לא חשיב בית שער כיון דהוא רק בי"ש דיחיד העשירי הפנימי האחרון וכ"כ המג"א ש"ע אות י"א דמיירי דהפנימי האחרון דר בחדרו גלמוד ודוחק גדול בסיני וכעת לענ"ד צ"ע להבין דברי הפמ"ג בא"א אות ז' הנ"ל:

ג

הדברים של המג"א ז"ל נובעים מתוס' ס"פ הדר דף ע"ה ע"ב ד"ה ור' יוחנן סבר עיי"ש ולענ"ד לפ"ז אינו צריך לאוקמי המשנה דמיירי בב"ש דרבים ורב יהודא בריה דרב שמואל בר שילת איירי בב"ש דיחיד וכדפירש"י שם דף פ"ה ע"ב ד"ה חוץ מב"ש דיחיד דהו"מ לאוקמי דתרווייהו איירי בב"ש דיחיד והמשנה מיירי בב"ש דיחיד דחצר דאינו עשוי לדירה ורב יהודא איירי בב"ש דבית דעביד לדירה דשמה דירה ולהכי ס"ל דאוסר:

ד

והחיי אדם בכלל נ"ה אות זיי"ן וחי"ת כתב כשנשבר התיקון או ששכחו ולא עירבו הבתים או שלא הי' באפשרי לעשות תיקון הנזכר מותר לו לפנות שם דגדול כבוד הבריות וכו' ונראה לו להקל ג"כ באם ששכח ולא הכין מע"ש דבר לקנח בו או שהכין ונטלו משם או במקום אף שיתן יקחוהו אחרים מותר להוציא מרה"י לכרמלית כפי מה שצריך לקנח ובלבד שלא יוציא אפילו לרה"ר שלנו דיש אוסרין אפילו בכרמלית ואם הוא יכול להזמין לו מאתמול בענין שימצאנו בשבת או שלא עשה במזיד תיקון במקום שאפשר לעשות אסור עד כאן מח"א הרי החיי אדם אוסר בפירוש להוציא דבר לקנח בו מרה"י לרה"ר שלנו ותמוה לי על מה סומכין שראיתי שנוהגין היתר ואולי דבש"ע סימן שי"ב כ' נמי סתם דמותר מכרמלית לרה"י ובספרו זכרו תורת משה שאחר שחבר הח"א חברו כ' נמי בסתם דמותר להוציא מרה"י לכרמלית ולא קא מפלגי בין כרמלית שחוץ לעיר לבין כרמלית שבתוך העיר גם מסתימת ש"ע של הרב ז"ל בסי' של"ה אות י"א משמע ג"כ להקל עיי"ש:

ה

לא ביאר בפירוש הרב זצ"ל בש"ע שלו האם כלים ששבתו בבית נמי מותר לטלטל מבהכנ"ס לחצר שלו רק לענ"ד משמע מדבריו הנ"ל דמותר והח"א כ' בפירוש דכלים ששבתו בבית דמותר אבל לא כתב מבהכ"נ לחצר שלו רק כתב לבהכ"נ עצמה:

ו

והח"א כ' וז"ל ראוי שיודיע להם שמערב בשבילם דלפעמים יש למצוא שאינו יכול לערב בלא מדעתו ויש בזה חילוקי דינים וע"י שמודיע יוצא לעולם ומיהו כשמערב לכל העיר א"צ לזה עכ"ל (כלל ע"ב אות ג') ואנכי ההדיוט שכהדיוטים לא ידענא אמאי לא נימא דצריך להודיע מפני החשש שמא יש עוד אחד שחפץ לקיים המצוה של ע"ח ולברך עליו וכדאיתא בטור וב"י ובש"ע סי' שצ"ה והוא ממרדכי פרק הדר עייי"ש וא"כ כשזיכה עוד א' מבני החצר לכולם דנהי דלענ"ד אין במעשיו כלום לגבי האחרים משום דלאו זכות הוא לגבייהו אבל מכל מקום עכ"פ השני זה שזיכה לא חפץ ולא הסכים שיזכה מי בשבילו וא"כ נשאר אחד שלא עירב עמהם דאוסר על כולם כמבואר בסי' ש"פ ובאמת בה לפני שאלה כזאת וכעת צ"ע:

ז

ולענ"ד ז"ל הא דאיתא בסי' שצ"ג דיש לבצע על החלה בסעודת שחרית בשבת דמחוייב לאפות חלה יתירה על החלות שצריך לשלש סעודות בשבת והחלה העודפת יקח לע"ח ולמחר און אפילו בלילה כשודאי חשיכה דאז יכול לאכול החלה של ע"ח כ' הרמ"א בשם מנהגים דיש לבצוע עלי' וכוונתו על החלה העודפת והטעם כמש"כ הט"ז ז"ל הואיל דאתעביד בה חדא מצוה נעשה בה מצוה אחריתי ולענ"ד מסופק אני אם דין זה דצריך שלא יקפיד וכו' נוהג גם במזכה מפה שלו לכולם]:

ח

וכ"כ באיזהו מקומות עייי"ש ולענ"ד הגם שיוכלו הכהנים ליקח משם ע"י אחר שאינו כהן מ"מ הא צריכין שיוכלו לאכלו שם בחדר שמניחין בו העירוב ועי"ז הוא דנחשב כאלו דרין שם ואמנם לענ"ד י"ל דוקא בכה"ג דכתב הפמ"ג ז"ל דהניח העירוב בבית שיש שם מת דהיא טומאה מן התורה אבל אם הניח העירוב בבית הסמוך להבית שהמת בתוכו דלדעת הש"ך ז"ל ביו"ד סי' שע"ב סע"ק ב' דליכא בבתים הסמוכים רק טומאה דרבנן יש לומר דאפשר דדעת הפמ"ג ז"ל דבדיעבד יש להקל דעירובו עירוב והגם דהמג"א ז"ל באו"ח סי' שמ"ג סק"ב חולק על הש"ך יש לפנינו השבות יעקב ז"ל דמביא המג"א הנ"ל ומיישב כל השגות שהשיג המג"א על הש"ך ואסיק הלכה כדעת הש"ך וכתב עוד כם דכהנים בחוץ לארץ טמאים מדבריהם מפני חיבורן בגושה ואוירה שהיא טומאה חמורה ששורפין על גושה תרומות וקדשים וכיון דכבר נטמא בחיבורו לארץ העמים מותר לחזור

ולטמא עצמו אפילו לכתחילה בשאר טומאת אהל דדבריהם ומסקנתו דבמקום מצוה מותר לטמא לכנס בבית שהוא בשכונת הבית שהמת בתוכו עיי"ש בחלק יו"ד סי' פ"ה וכפל עוד מזה בח"ב סי' צ"ה ועיין בבל"י ר"ס שע"ב וא"כ בנידון דידן דהיא במקום מצוה יש להקל שיהא עירובו עירוב דלא ליתי לידי איסורא לאפוקי ולעיולי באיסורא וכדכתב הב"י ר"ס שצ"ה י"ל הפמ"ג נמי ס"ל דעירובו עירוב כתבתי זאת להערה בעלמא:

ט

אנכי העני בדעת ובספרים לא ידענא אמאי לא נזכר מחדר לחדר והנה בא לידי ספר קהלת שלמה וכ' שם הנוסח וז"ל בדין יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי ולטלטולי מבית לחצר ומחצר לחצר ומבית לבית ומבור לבית ומבית לבור ומעילית לתחתית ומתחתית לעילית ומזוית לזוית ומרשות לרשות משבתא דא לשבתא אחרי לנא ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת עכ"ל ולענ"ד כוונתו דאיזה רשות שלא יזכיר יהי' אסור בו להכניס ולהוציא וכמו שהבאתי בשם הפמ"ג ז"ל וא"כ קשה לענ"ד אמאי לא כתב ומחצר לבית ומבית לבית דאם לא אמרם יהי' אסור להכניס מחצר לבית ומבית לבית ובפרט שנוסח זה איתא בש"ע ס"ס שס"ו ועוד איני מבין הא דהוצרך לומר ומזוית לזוית היינו ודאי שהם רשותים חלוקים לב' בעה"ב וכגון כפי דאיתא בסי' ש"ע והבאתי לעיל דף ב' א"כ ל"ל תו הך ומרשות לרשות מיהא הא יש ליישב דצ"ל מרשות בלא וא"ו והכי קאמר ומזוית לזוית שהוא מרשות לרשות וד' יאיר עיני להבין דבריהם הנ"ל לאמיתתן ומסופק אני העני בזה הענין אמירה בדין אם לדמות לע"ת דמבואר בסי' תקכ"ז דאם אינו מבין בלשון ארמי יאמר. בכל לשון שמבין וה"נ נימא כן:

י

ולענ"ד נראה באם אחד מבני החצר לא ידע שזיכה חבירו לכל בני החצר ואליו והלך האיש הנ"ל וזיכה לכולם ונודע זאת בשבת ועיין לעיל אות וא"ו ע"כ נלענ"ד לומר דחד דינא אית ליה עם אחד ששכח ולא עירב הנזכר כאן בפנים:

יא

והח"א כתב טעם לזה דכשמכניס לביתו חוזר ומחזיק עד כאן לשונו ולענ"ד ק"ק להבין הטעם שכתב הרב זצ"ל דמשמע לענ"ד מב"י כטעם שכתב הח"א דכ' הב"י בשפ"א בד"ה

ומש"כ אסור להוציא מחדר לביתו וז"ל ויותר נראה דלא אסור להוציא מהחדר אלא עד שיחזיקו בני החצר וכו' אבל אחר שהחזיקו יכול להוציא אפיל מחדרו עכ"ל:

יב

וכן מסיק הפמ"ג ר"ס שפ"ב במשבצות זהב חוץ מתפיסת יד דמהני לענין ע"ח ולא מהני לפטור מלשכור מע"ג:

יג

הא דכ' ואף במתנת חנם לענ"ד דקאי על שבתות השנה ולא לענין דהכא חדא דאפשר כיון דצריך להיתר הטלטול מיקרי נמי צורך שבת ועוד דהא בעי דוקא כאן דרך שכירות ודוחק לומר דהרב זצ"ל חולק בזה ואלא לענ"ד דקאי על שבתות השנה ועיין במג"א סי' ש"ו סוף אית ט"ו ובסי' שכ"ג אות י"ב:

יד

והח"א מביא בשם הא"ר דאפילו מכר די בשכירות הראשון:

טו

והה"א כ' ונ"ל דאפילו ישראל המשכיר אינו דר בחצר זה ואלא שהשכיר בתי החצר לישראלים אחרים ולע"ג אעפ"כ אינו אוסר דגם בזה אמרינן שלא השכיר בית לע"ג שיאסור על הישראלים ומפמ"ג סי' שפ"ד במשבצות נראה דמסתפק בזה עיי"ש:

טז

והפמ"ג בסי' שפ"ד במ"ז הנ"ל לא מחלק בכך ואלא דכ' הא דע"ג אכסנאי אוסר מיירי בע"ג אכסנאי בחצר ע"ג וישראלים שכרו דירות מע"ג ודרים שם אוסר אכסנאי ע"ג עליהם או יהודי שיש לו חצר והשכיר לישראלים ובא אכסנאי ע"ג והיהודי הבעה"ב אינו דר שם ל"ל כה"ג לא אמרינן אין בדעתו שיאסור עליו דעליו דוקא אמרינן וצ"ע בזה ועיי"ש וזהו שכתבתי באות ט"ו דנראה מהפמ"ג דמסתפק בדין זה הפשיט לחיי אדם:

יז

והחיי אדם כ' וז"ל אין הע"ג אוסר אלא א"כ שהבית קנוי לו או שכרו או שיכנס בו בשביל שיש עליו חוב ואפילו אינו דר בקביעות בו אף שהוא רגיל לבא אעפ"י שעכשיו אינו כאן

מ"מ כיון שרגיל לבוא אפשר יבא בשבת ואוסר ולא שייך בזה לומר שבת כיון שהותרה הותרה כיון שאינו ראוי להתקיים כל השבת ולכן אוסרין מיד בכלל ע"ה עיי"ש:

יח

אנכי ההדיוט שבהדיוטים לא ידענא והלא רכו בקודש של הרב לכתב בצדו המקומות אשר נמצאים כל דין ודין בש"ע שלו וכאן קצת תמיה אנכי רואה שעל בבא ראשונה ועל בבא בתרייתא כ' בצדו המקור ועל בבא מציעתא לא כתב ובתלמוד בבא ראשונה הוא מימרא דר"י א"ר שבא המעשה לפני רבי וגם לפני ר' חייא לאסרו ובבא בתרייתא היא מימרא דר' אלעזר עיין עירובין ס"ה דשם הוא מימרא דר"י א"ר ובדף ע"ה הוא מימרא דר"א והבבא מציעתא בעא מיניה ר"א מרב והוי סלקא אדעתיה לומר דוקא ישדאל וע"ג בפנימית וישראל בחיצונה אז אוסר בן הפנימית לבן החיצונה עד שישכיר אבל להיפך ישראל וע"ג בחיצונה וישראל בפנימית אינו אוסר עד שהשיב לו רב דגם בזה אוסר ועי"ש הרי חזינן דצריכה רבה וזה ודאי דוחק גדול לומר דטעמו שהשמיט המקור לזה משום דרב לא השיב לו דאוסר אלא א"ל הפסוק תן לחכם ויחכם עוד כלומר דמאליו צריך לידע דכמו דהתם בבא דרישא דאוסר כן הכא גבבא דמציעתא אוסר דלא שנא וליישב קצת נלענ"ד דהנה מקשים הדרישה והגהות חידושי מהרל"ח כיון דקיי"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה א"כ אין הע"ג אוסר הואיל דישראל יחידי בפנימית אינו אוסר על בן החיצון ובש"ס מתוקמא הא דאר"י א"ר משמי' דרבי דאסור דס"ל כר"ע דרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה אבל אנן דקיי"ל כרבנן דאינה אוסרת ואיך פסקו הרמב"ם והטור כרב ותירץ הדרישה שסובר הטור לפי מה דאמר ר"א דף ע"ה הנ"ל דע"ג הרי הוא כרבים פירש ע"ג בפנימית וב' ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שישכיר והטעם מפורש בגמ' דאע"ג דישראל לא אסר בע"ג אוסר דסתם ע"ג אי איתא דאוגר מיפעא פעי פירש"י קלא אית ליה דהני לא איגרי ומאן דלא ידע סובר דאין דריסת רגל אוסר וכו' ולפ"ז הא דר"י א"ר מתוקמא אפילו כרבנן דאמרי רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה שאני הכא דמיפעא פעי ואפילו רבנן מודו דבע"ג אסור מטעם גזירה דר' אלעזר וכן כ' בעל המאור ז"ל ובחידושי מהרל"ח מתרץ נמי בדרך זה רק בקצת אופן אחר עיי"ש וגם הק"נ כ' דנלמוד הנך תרי דינים ממימרא דר"א והך משנה שאינה צריכה ועיי"ש נמצא לפי דבריהם הקדושים כל השלשה בבות דשני חצירות זה לפנים מזה סעיף י"ז מקורו מר' אלעזר דף ע"ה בעירובין א"כ י"ל דהרב הנ"ל זי"ע דבר גדול רמז מה שרשם בצדו על הבבא דרישא רבי משום דבאמת מקורו מר"א

ואלא משום דרבי עשה מעשה ומעשה רב ומש"ה לא רשם נמי ר"י א"ר ועל המציעתא דלא נעשה מעשה הניח מלרשום כי סמך עצמו ע"ז שירשום בסיפא ר"א ובסיפא הרי מקור להנך ב' דינים:

אעלה על הנייר התיקונים דפ' מי שהחשיך אשר ביארו הפוסקים ז"ל להלכה והראשון ראשון בהיתר טפי משל אחרון

א

אם יש לו ע"ג שיוכל להושיט לו בדרך [כי אסור לעמוד א"ע עם החפץ] הילוכו ושיקבל הע"ג מיד היהודי:

ב

אם אין לו ע"ג ויש לו יהודי שהוא שוטה יתן להשוטה רק כשעקר רגליו ללכת וליטול ממנו כשרוצה לעמוד כדי שלא יעשה השוטה עקירה והנחה וכ"ז יעשה בדרך הילוכו וכאמור גבי ע"ג ואם ירצה יכול השוטה להוליך החפץ עד פתח הבית שרוצה להוליך שמה ויזרקנו כלאחר יד לשם:

ג

חרש שאינו שומע ואינו מדבר הגם דחרש ג"כ פטור מכל מצות מ"מ היכא דאיכא חרש ושוטה לשוטה יהיב ליה ולא לחרש משום דשוטה לית לי' דעת כלל משא"כ חרש דעתא קלישתא אית לי' [ר"פ מי שהחשיך] וליתן לחרש באופן שנתבאר גבי שוטה [בש"ע סי' רס"ו]:

ד

קטן או קטנה דעדיפא מחרש ושוטה דיבואו לכלל דעת מיהו חרש וקטן נותן למי שירצה [שם בש"ע סי' רס"ו]

ה

קטן שלא הגיע לחינוך והחינוך לא פחות מבן ה' או וא"ו שנים שלימות וכל חד וחד לפי חורפי' היודע מענין שבת חייב בקידוש מג"א שמ"ג] וכש"כ שמחוייב לחנכו שלא לעבור על ל"ח דל"ת חמור מעשה (שם פרמ"ג במ"ז):

ו

קטן של איש אחר עדיף ליתן מבנו הקטן:

ז

בנו הקטן שהגיע לחינוך ובתו הקטנה שהגיעה לחינוך לבתו יהיב לה ולא לבנו [מג"א ר"ס שמ"ג]:

ח

אם אינה מחוייב לחנך את בנה [פמ"ג סי' תי"ד בא"א]

ט

בנו הקטן שהגיע לחינוך אע"ג דאביו מצווה לחנכו מ"מ חינוך זה אינו אלא מד"ס והתירו לו חכמים כדי שלא יבוא בעצמו לעשות, ויתן להקטן כמו שנתבאר לעיל בשוטה:

י

לרוץ עד שיבא למקום שהולך שמה וכשיגיע לפתח בבית הנ"ל יזרקנו לשם כלאחר יד וכמו שנתבאר לעיל ותקנתא זו לרוץ מותר לו אפי' דאפשר לו בפחות פחות מד' אמות או ע"י חמור [מג"א סי' רס"ו אות ח']:

יא

שיושיט החפץ לחבירו וחבירו לחבירו להוליך פחות פחות מד' אמות עד הפתח שבבית שדעתו לילך לשם והאחרון יזרקנו כלאחר יד לתוך הפתח:

יב

אם אין לו מכל אלו אפילו אחד וגם א"א לו לרוץ רק לילך לאט לאט יוליכנו הוא עצמו פחות פחות מד' אמות אמנם תקנה זו למעביר ד"א ברשות הרבים ואז כשמעביר פחות מד"א אינו עובר מה"ת אבל לענין הוצאה מרה"י לרה"ר ואפילו לכרמלית לא מהני זה דאסור אפילו בחצי אמה ע"ז רס"ו אות ד'] אבל המג"א ז"ל הוכיח מגמרא דע"ז דף עיי"ן דהמוציא כיס בשבת מרה"י לרה"ר יש לו ג"כ כל היתירים דר"פ מי שהחשיך וי"ל כיון שאינו עומד אלא משום שלא יבא לידי איסור שבת לא הו"ל כעומד ולא חשיב הנחה [ועיין בפמ"ג על המג"א אות יו"ד שם סי' הנ"ל ובש"ע של הרב ז"ל סי' הנ"ל אות י"ז]:

יג

בפמ"ג במ"ז רס"ו אות ד' כ' וז"ל והכלל בזה באדם אחד פחות מד"א שבות חמור הוא יותר משאר שבותים לדידן וחבירו לחבירו אף שכל אחד מוליך פחות מד' אמות וע"ד כן עושין שרי ולית בי' שבות והרבה בני אדם הוא לאו דוקא אלא שני בני אדם יכולין להוליך פחות מד"א:

יד

כ' עוד שם בפמ"ג ז"ל וז"ל עוד אבאר לך שמש"כ המחבר חרש וקטן יתן למי שירצה [הובא לעיל באות ד'] יראה לי היינו דוקא שאין בנו אבל בנו קטן בר חינוך מדרבנן יתנו לחרש ושוטה אף בנו שאין בר חינוך כמו קטן וצ"ע כעת עכ"ל ועיין לעיל בפתיחה כוללת חלק ב' אות טי"ת דחרש ושוטה אעפ"י שהם קטנים אין אביהם מצווה להפרישן כי לא ישמעו לו ואינן בני דעה כלל עכ"ל:

מסכת עירובין

ריש עירובין רש"י ד"ה מבוי שהוא גבוה וז"ל וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מה"ת ואמר אחד לי שקשה לו קושיא עצומה והלא שלשה מחיצות רה"י גמור הוא מה"ת ואמאי לא כ' רש"י וכיון דרה"י היא מה"ת והנה נהי דדעת הרמב"ם דשלשה היא רק כרמלית מה"ת אבל הא חולקין עליו וס"ל דרה"י גמור הוא מה"ת עיין בטור וב"י ר"ס שס"ג ופסקינן כדעת החולקין ואמרתי לישב עפ"י מה דמחלק הט"ז היכי דפרוץ ברוח רביעית לכרמלית רה"י גמור הוא מה"ת והיכי דפרוץ לרה"ר אינה אלא כרמלית מה"ת וכן פוסק אחריו הרב זצ"ל בש"ע שלו שם בר"ס שס"ג ושאר אחרונים ז"ל אתי שפיר מדוקדק הא דלא כתב רש"י ז"ל דרה"י היא דהא רש"י מפרש וכ' על הך מבוי שאינו מפולש דראשו אחד פתוח לרה"ר ובפתוח ברוח רביעית לרה"ר לאו רה"ר היא ולאו רה"י ואלא כרמלית מה"ת וכדעת הט"ז ז"ל ומותר מה"ת לטלטל בכרמלית בלי שום תיקון ורבנן גזרו וכדפירש"י ז"ל:

ואגב אכתוב מה שהקשה לי האחד הנ"ל קושיא על תוס' בשבת דף צ"ג ד"ה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וז"ל וזה כ' אות אחת ובא חבירו וכו' דתיבת ובא נראה כמיותר דהו"ל למכתב ג"כ וזה כ' אות שניה ואמרתי ליישב דאפשר דכוונתם דאי כתבו כן הוי המשמעות דשניהם כתבו בבת אחת זה אות א' וזה אות א' ובאופן זה הי' פשיטות לתוס' דלא אצטריך קרא לפטור ולהכי דקדקו וכתבו ובא חבירו דלשון זה משמע לאחר שכ' אחד האות א' אז בא השני וכ' אות השני סמוך לאות הראשון להשלים ב' אותיות ורחמנא חייבה על כתיבת ב' אותיות והי' עולה על הדעת דחבירו שנשלם על ידו הכתב של ב' אותיות יהי' חייב ואיצטריך קרא לפטרו מש"ה כתבו דאף לזה לא איצטריך קרא לפטרו וכה"ג כתבתי בחידושי בעזה"י על יבמות דף כ"ד ע"ב ואם באו עידי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא ודקדקתי ואמאי לא קתני ואם יש עידי טומאה ותרצתי דלהורות בא

דאפילו אם באו בזה אחר זה והיינו מה שראה זה לא ראה זה ואפ"ה מצטרפין ועיי"ש בתוס' ד"ה משום דרב אסי ושם נתיישבו בזה איזה קושיות בעז"ה:

בריש א"ד של רש"י דמפרש מבוי שהוא גבוה שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וכו' ועל ימעט פי' רש"י ישפיל וכוונתו לענ"ד דלא כפירוש רבינו יהונתן ז"ל דמפרש דקאי על החלל שבמבוי אם החלל מקרקעיתו עד הקורה גבוה למעלה מעשרים אמה צריך למעט גבהו ולהעמידו על עשרים אמה כן פי' רבינו יהונתן ז"ל דנראה מפירושו ז"ל דמהקורה לא אייירי והקורה רשאי להניחה למעלה מעשרים וראיתי בדרוש וחידוש של הגאון ר"ע איגר ז"ל דכ' וז"ל א"ל אם החלל מקרקעיתו עד הקורה גבוה למעלה מעשרים דמסקינן לקמן הלל מבוי תנן אבל הקורה רשאי להניח למעלה מכ' ובקונטרס לא פי' כן ואחריו נמשך הרע"ב עכ"ל ותמי' לי על שלח כ' שפירושו הוא מפירוש רבינו יהונתן וגם מה שכתב אבל הקורה רשאי להניחה למעלה מכ' הגם דנראה מפי' ר"י דנוכל לומר כן אבל אנכי הדל לא ידענא כיון דהקורה משום הכירא הלא צריך שתהא שלטא בה עינא ולמעלה מכ' הרי לא שלטא בה עינא וא"ל כיון דהחלל המבוי היא כ' אמה מצומצמות והניחו הקורה עליה ממש שלטא בה עינא ע"י הדפנות כדאיתא בריש סוכה דאדרבא הא כתבו תוס' והר"ן שם דבמבוי אף שהקורה ע"ג הכתלים אפ"ה לא חשיב היכר למעלה מכ' מפני שאין בהקורה רק טפח עי"ש בד"ה וכיון דדפנות ובר"ן שם ד"ה לרבה דאמר גם ק"ק לענ"ד מאי דכ' הגאון ז"ל הנ"ל ואחריו נמשך הרע"ב דלענ"ד מפרש הרמב"ם בפירוש המשניות שלו כן דכ' וז"ל ות"ק אומר כי כשיהי' גובה הקורה העומדת על ראש המבוי יותר מעשרים אמה אינה ניכרת ולא יביטו אליו וכו' וגם מתוס' ד"ה מבוי דריש מסכתין נמי משמע דמפרשים דקאי על הקורה מדלא כתבו ואם הי' למעלה מעשרים ואלא כתבו ואם הניח ולולא דמסתפינא הייתי אומר במחב"ת אלף פעמים דליכא שום פלוגתא די"ל דאפילו המפרשים דקאי על הקורה ס"ל נמי דעיקר תלוי בגובה חלל של המבוי חדא דהא חלל מבוי תנן וכדכ' בדרוש וחידוש ועוד והא רש"י עצמו דף ד' ע"ב ד"ה ובא למעטו מפרש למעט גובה החלל וגם בד"ה כמה דצריך לי' ואלא דמפרשים בדרך ההווה כשהחלל המבוי הוא גבוה מכ' כשיניח הקור על כותליו בראשם וכדרך שמניחין קורות על כותלי הבית ודאי היא הקורה למעלה מעשרים אמה:

גם מה שכ' רש"י ז"ל במשנה ימעט ישפיל מלשונו משמע דכוונתו דישפיל הקורה ובפירש"י על הרי"ף מבואר בהדיא דישפיל הקורה ולענ"ד הנה בריש מסכתין עמוד א' כ' רבינו יהונתן על הרי"ף דכ' דממעטו בקורה שרחבה טפח וז"ל לפי הלכה משמע דלא צריך למעט בקורה וכו' אלא די לו בעפר שיגביה בקרקע מה שתחת הקורה שהיא טפח

ולא חיישינן גזירה שמא יפחת אותו עפר ע"י דריסת רגלים ולא יהיב דעתי' לתקוני דהכי ס"ל לרב יוסף דסגי בטפח ולא חיישינן שמא יפחת והלכה כרב יוסף שהוא רבו של אביי אלא הרב אלפסי שכתב שממעט בקורה להחמיר נקט קורה או אבן והדומה להם שאין דרכן לפחת עכ"ל ואפשר דהחמיר הרי"ף משום דהרי"ף ר"פ שואל לא הכריע אי פסקינן כרב יוסף לגבי רבא עי"ש] וא"כ י"ל הא דכ' רש"י להשפיל בקורה הוא ג"כ עפ"י דרכו של הרי"ף או י"ל הנה הרא"ש מביא בשם הר"ח דהלכה כאביי משום דמצרכינן לפסוק כרב יוסף בשדה ענין ומחצה בב"ב דף קי"ד וקמ"ד מונה דבשאר דוכתא לית הלכתא כוותי' לגבי אביי וי"ל דרש"י ס"ל כר"ח דהלכה כאביי דחיישינן שמא יפחת ולהכי ס"ל דבקורה דוקא צריך למעט ולענ"ד דבענין אופן השפלת הקורה יש פלוגתא דהרא"ש ז"ל מביא להרי"ף וכ' דמשמע להרי"ף ז"ל דממעט בקורה אחרת ומפירש"י על הרי"ף משמע לענ"ד שאותה קורה שהניחה למעלה מכ' ישפילנה שתהי' למטה מכ' דכ' ישפיל הקורה בה"א ור"ל אותה קורה:

שם ע"ב ברש"י ד"ה משפת קלעים ולמטה וז"ל המפרש לשון ראשון טועה היא שהי' סבור דמאן דפריך ליליפו מפתח שער החצר אגובה פריך וכו' ולעיל בד"ה ליליפי הנ"ל כ' רש"י למפסל גובה יותר מכ' לא פריך דהא אשכחן פתח ההיכל דגבוה כ' וקא קרי לי' פתח ומש"ה כאן כ' רש"י דטועה הוא:

דף ג ע"ב

בגמ' ולפרצת מבוי ופירש"י דקיי"ל בהא פירקא פרצת מבוי ביו"ד וכו' וק"ק לענ"ד הו"מ לפרש דקאי אמתניתין והרחב מעשר אמות ימעט דאי לא ימעט לא מיקרי פתח אלא פרצה וקאמר ר"נ דטפי מעשר אמות קטנות פרצת מבוי מיקרי ומיפסל ואמתניתין קאי כמו ולגובה:

דף ד ע"א

לא למעוטי אמה יסוד וכו' ולענ"ד דה"ה דהו"מ למעוטי אמות כלים כגון הארון והמזבחות והשולחן דס"ל לר' יהודה באמת בת חמשה אלא דניחא ליה למנקט יסוד וסובב דאתיא אפילו לר"מ עיין בכלים פי"ז משנה יו"ד:

הק'נ ז"ל על הרא"ש על דף י"א ד"ה ואף אות וא"ו מביא דמקושיות ר"ת בד"ה איפכא מאו דמקשה והא צה"פ הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דלקנה מעל גביהן לית כשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו יש מזה סתירה לתה"ד סי' ע"ד שרוצה לומר דלענין צה"פ מהני אפילו בהיכר סיד מכאן ומכאן אע"ג דלענין לחי לא סגי בהא עיי"ש באריכות והנה ר"ת ע"כ לא ס"ל הכי דאל"כ לא מקשה מידי גם הב"י והב"ח הביא דברי

תוס' ולא תרצו בכה"ג בכן אל תחוש מה שהוא רוצה לקיים המנהג וכו' והב"י בסי' שס"ג ד"ה ומש"כ בלחי שעביו ורחבו כ"ש מביא התה"ד הנ"ל וכ' עליו לא ידענא מאן פליג לי' לחלק בין עובי לחי של מבוי שהוכשרו בלחי אחת לעובי לחי של מבוי שהוכשרו בשני לחיים ועוד וכו' עיי"ש ומתוס' הנ"ל לא הביא ולכן נלענ"ד דאין כ"כ סתירה מדברי תוס' לתה"ד די"ל דאפילו הו"מ תוס' לתרץ הכי לא מתרצים דבלא"ה מתרצים שלשה תירוצים וכ"כ הנשמת אדם כלל מ"ח אות ד' דת"ש הוכיח מתוס' ד"ה אפכא הנ"ל דגם בצה"פ אם הרחיק שלשה טפחים פסול כמו גבי לחי מדלא מתרצים בתוס' דמשכחת לה שלחו לא יועיל וצה"פ יועיל ואינו מוכרח דבלא"ה כ' תוס' כמה ענינים בזה, ועוד נלענ"ד דהא ר"ת מקשה דלתכשר בשני קנים ולענד"נ מהב"י הנ"ל דבשני לחיים ס"ל לתה"ד דדינם כמו בב' קנים דצה"ש ואלא במבוי שהוכשירו בלחי אחת ס"ל לתה"ד לחלק דבעי עכ"פ עובי אצבע, הספר תה"ד אין לי לעיין רק מה שראיתי בב"י דמביאו:

דף יב

ברש"י ד"ה מאן מודים לענ"ד מכאן נמי יש להקשות לרש"י ז"ל דסתם ר"נ הוא ר"נ בר יצחק בגיטין דף ל"א:

דף יד ע"ב

ברבינו יהונתן על המשנה דף י"ד ע"ב וז"ל י"ל דדעתי' דר' יוסי דבעי ד"א במחיצה שאפילו יפליגנו מן הכותל בשלשה דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וכו' ומש"ה מחמיר ר' יוסי אפילו בסמכו לכותל בעי ג"ט ולענ"ד נראה מזה דבעומד רוחב ג"ט לא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא וכו' והשתא הא דקאמר הש"ס לעיל דף יו"ד ע"ב דאפילו בעומד רוחב אמה אפ"ה אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה עיי"ש היא אלייבייהו דרבנן דר"י וצ"ל דכי היכי דפליגי על ר"י וס"ל דסגי רחבן ועוביין כל שהוא כן פליגי נמי וס"ל דאפי' בעומד רחב ג"ט ופרץ בב' רוחות ובשל פרצה ג"ט אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ואפי' בפס רחב אמה או יותר ורבינו יהונתן ז"ל לא כ' למילתי' רק לפרש טעמא דר"י עיין בש"ע או"ח סי' שס"ג סעיף ל"ד ובמג"א שם סע"ק ל"ה ל"ז:

דף טו ע"ב

ברש"י ד"ה כל פרצה שהיא כעשר וז"ל שיהא בעומד רוב עליהן וק"ק לענ"ד והא מבבא שלפני זו הוכיח סתמא דהש"ס דהלכתא כרב פפא דפרוץ כעומד מותר עיי"ש ט"ז ע"ב וכן פסקינן בש"ע סי' שס"ב סעיף ט' דבפרצה עד עשר ועומד כפרוץ מותר עיי"ש ועיין

בפירוש רבינו יהונתן דכ' וז"ל ובלבד שיהא העומד שבמחיצה כשיעור וכו' וצ"ע לענ"ד ליישב פי' רש"י ז"ל:

דף טז ע"ב

ברש"י ד"ה ואוירא דהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד ומרובה על הפרוץ דתותי מיני' עכ"ל דמשמע מזה אבל בעומד כפרוץ אמרינן דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי ניסא ומבטל לי' וכן בגמרא לעיל דף יו"ד ע"ב דמקשה שם ויעשה פס אמה וירחיק אמה וכו' ומשני דאתי אוירא דהאי גיסא וכו' ואמר לי גדול אחד שתמו' לו הרבה הא דאיתא בטור ובש"ע סי' שס"ב סעיף טי"ת דפרוץ כעומד מותר בין בשתי בין בערב ואיך משכחת פרוץ כעומד בערב והשבתי דיש ליישב קצת דמשכחת ברה"ר מקורה דאיתא בש"ע סי' שמ"ה סעיף י"ד דהיא כרמלית ומשום דאינו דומה לדגלי מדבר מפני שהיא מקורה והיא גמרא מפורשת בשבת צ"ח ע"ש ורוצה לעשות מחיצות תחת התקרה להיות רה"י וא"כ כיון דיש תקרה משכחת שפיר פרוץ כעומד בשתי ואין להקשות אמאי לא משני הגמ' הכא הכי די"ל חדא דאפשר דניחא לי' טפי לשנויי דאיירי במחצלת או במחיצה תלוי' ועוד דסוגיא זו מיירי בכרמלית וכמו דפירש"י בריש המשנה ד"ה מקיפין שלשה חבלים וז"ל אשיירא חנתה בבקעה קאי עכ"ל ובקעה היינו כרמלית כדאיתא ריש שבת דף וא"ו וכן איתא בש"ע סי' שמ"ה ושבתי וראיתי בפי' רבינו יהונתן על המשנה שיירא שחנתה בבקעה וז"ל והקיפוה מע"ש כלי בהמה וכו' והיא מחיצה שהרבה ממנה פרוץ וכו' אעפ"כ היא מחיצה ומותר לטלטל בכל הבקעה שהיתה מתחלה כרמלית שהרי עכשיו היא מקפת לדירה וכו' עכ"ל וא"כ לא ניחא להש"ס לאוקמי בבקעה מקורה דהוי ס"ד למימר דדוקא בכרמלית מקורה אזי הקילו במחיצה של שתי לחוד או של ערב לחוד כיון דלמחיצה גרוע זו יש לה תקרה נעשית רה"י אבל באינה מקורה לא הקילו ולהכי לא רצה לאוקמי במקורה ועוד דאפשר דפשיטא להו להש"ס במחצלת דאין דרך שיירא להוליך עמהם כיסוי לעשות תקרה ועוד לפום רהיטא להערה בעלמא לענ"ד לומר דבבקעה מקורה מותר לטלטל בכולה אף בלי שום מחיצות והוכחתי מהא דאכסדרה בבקעה דף כ"ה דרב אמר מותר לטלטל בכולה וכן פוסק הרמב"ם פי"ז מהלכות שבת הלכה ל"ה עיי"ש:

דף לו ע"ב

בעא מיני' רבא מר"נ ככר זו היום חול ולמחר קדש ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל עירובו עירוב היום קודש ולמחר חול ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל אין עירובו עירוב מאי שנא א"ל היום חול ולמחר קדש מספיקא [פי' בין השמשות] לא נחתא לי' קדושה היום קודש

ולמחר חול מספיקא לא פקעה ליה קדושתי' וכו' שמעתי קושיא מרב אחד ששמע מפה הקדוש הרב הגאון הצדיק וכו' מ' אברהם זצ"ל האבד"ק טשעכנאווי לפי מה שכ' הר"ן בנדרים בסוגיא דבר פדא דף כ"א דלבר פדא האומר סל זו לצדקה לאחר שלשים יום דלא מצי הדר ביה דאמירה לגבוה כמסירה גמורה להדיוט דמי דהיינו דאע"ג דלא אמר מעכשיו כאומר מעכשיו וא"כ הכא באומר היום חול ולמחר קודש נמי אינו יכול לחזור בו ואמאי עירובו עירוב כך שמעתי הקושיא וכמדומה לי ששמעתי מהרב המאוה"ג וכו' מ' אפרים נ"י אבדק"ק קלאדעווי שבא לפה מטשעכנאווי שהי' שם על השבת שעבר ולענ"ד כוונת הקושיא כיון דאינו יכול לחזור בו הרי הוא וכ"ע אינם רשאים לאכלו מעתה ובעינן שיהא ראוי לאכול עכ"פ בין השמשות ואין מערבין בהקדשות אע"ג דאפשר לאתשולי עלייהו עיין לעיל דף למ"ד ע"ב סוף ד"ה ולפרוש הטעם דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים משא"כ הקדשות אבל לענ"ד ליישב קצת דהא דכ' הר"ן ז"ל דכאומר מעכשיו לאו דכאומר מעכשיו לחוד אלא דכאומר מעכשיו ולאחר שלשים יום דמי ולא מצי הדר בי' והפשיטות דלא מצי הדר בי' לענ"ד מהא דאיתא בקידושין דף ס' דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום אמר ר"י אפי' מאה תופסין בה פי' אפי' מאה אנשים קידשו אותה כולם תופסין בה והטעם דס"ל לר"י דהמקדש צ"ל מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר ל' יום יגמרו עיי"ש בתוס' ובר"ן וא"כ כיון דמעכשיו התחילו הקידושין שוב אינו יכול לחזור וזה דכ' הר"ן כאן דאמירה לגבוה האומר הרי זו עולה לאחר ל' יום כמסירה גמורה להדיוט דמי כלומר כאומר הרי זו עולה מעכשיו ולאחר ל' יום דמי כלומר דלא מצי הדר בים עיי"ש ולענ"ד היכי זה שייך דוקא באומר הרי זו עולה לאחר ל' יום נוכל לומר דדעת המקדיש למעכשיו ולאחר ל' יום והיינו שיתחיל ההקדש מעכשיו ויוגמר לאחר ל' יום אבל באומר בפירוש בפיו שאינו רוצה שיתחיל ההקדש מהיום כמו בסוגיא דידן שאומר בפירוש ככר זו היום חול ולמחר קודש ודאי לא מבטלינן מה שהוציא בפיו ואיכא למימר דיכול לחזור בו ולפי דבריו הנ"ל של הגאון ז"ל דמדמה הך דסכא לדהתם איני מבין דהנה הר"ן ז"ל כ' שם על דבריו וז"ל אבל הרשב"א ז"ל כ' דאפשר דכי אמר הכי הנ"מ אליבא דבר פדא וכו' אבל לרבא ואביי וכו' דנהי דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט היינו כמסירה בלא מעכשיו אבל לא כמסירה מעכשיו וכו' הלכך לדידהו האומר הרי זו עולה לאחר ל' יום יכול לחזור בו ופלוגתא היא בירושלמי הרשב"א ז"ל עכ"ל ולפי דבריו הנ"ל של הרשב"א דלרבא יכול לחזור בו תיקשי לענ"ד מאי מקשה כאן רבא מאי שנא והא יש לחלק דבאומר היום חול ולמחר קודש דאפילו דנימא דמצד הספק של בין השמשות

ניזיל לחומרא מ"מ כיון דיכול לחזור בו קודם ביה"ש י"ל כיון דאמר מבעוד יום עירבו לי בזה גלי דעתי' שאינו רוצה שיהי' קדוש ביה"ש ואלא רק בודאי חשיכה כי כל אדם יודע שאין מערבין בפת שלא ראוי לאכלה ודבעי ביה"ש שתהי' ראוי לאכלה ולרבא הרי יכול לחזור משא"כ בהיום קדש ולמחר חול ולענ"ד קצת צ"ע ולפי מה שכתבתי לדעתי הקלושה דאפילו לדעת הר"ן ואפילו לבר פדא יכול כאן לחזור קשיא לי נמי זאת מאי מקשה מ"ש ומאי משני לי' ר"נ והא פשוט לחלק כמו שכתבתי ה' יאיר לי:

דף מ ע"ב

ברש"י ד"ה מובדלת וז"ל פעם אחת נתקשרו וכו' לענ"ד תמיה דבברכות דף כ"ז ע"ב נראה דרב לא התפלל בטעות עיי"ש וצ"ע:

דף מא

אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים בתשעה באב שחל להיות בא' בשבת שמפסיק מבעוד יום ופי' רש"י שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל עליו תענית משגמר לאכול ואעפ"י שהוא שבת אמרו לו אבל ופי' רש"י באמת וכו' הרי מפורש כאן דצריך להפסיק מבעוד יום בעוד שהוא שבת לקבל עליו התענית ועיין באו"ח סימן תקנ"ב ברמ"א סעיף יו"ד ובבאה"ט אות י"ב ותמוה לענ"ד שלא כתבו כלום מזה:

דף מו

תוס' ד"ה כש"כ עיין בביצה דף חי"ת סוף תוס' ד"ה אמר אר"י מה דמביאים בשם הירושלמי:

דף סט ע"א

בפי' רש"י אנשי ורדינא ציקנין הם פי' לפירושו עצרנין כלומר שהן צרי עין כן מפורש ברש"י פסחים דף פ"א ע"ב על המשנה שם ד"ה הציקנין:

דף נ

בגמרא חזקי' קדשו עלה וכו' ובמנחות דף ע"ח ע"ב ליתא תיבת עלה ובקידושין דף נ"א ע"ב הגרסא לה ועיי"ש:

דף נא

בגמרא ולא היא לא תניא לה כר' יוסי ועיי"ש בפירש"י ונ"ב תוספתא איתא להדיא ר' יוסי אומר אם היו שנים וכו' ולענ"ד ליישב קצת דהלא חזינן דרבה לא הביא התוספתא מדקאמר דתניא דלשון זה הוא רק על הברייתא ולא אתוספתא דעל תוספתא קאמרי ותני ועוד דבתוספתא ליתא בזה הלשון והכי איתא אחד הי' מכיר ואחד שאינו מכיר הואיל ואחד מכיר שניהם מותרין עד כאן ולא נזכר שם שימסור שאינו מכיר את שביתתו

למכיר כמו שמביא רבה כאן ובדף שלפני זה דמביא הגמרא הברייתא תניא כוותיה דרב שם נזכר הברייתא כמו שמביא רבה כאן ועיי"ש והטעם דהא ניחא לי' טפי בברייתא י"ל כאן דחזינן דברייתא דסמכא הוו להו מדמביאים סיוע מינה לרב גם הי' ס"ד לפרקינה אדשמואל:

דף סג

בגמ' והא תניא ר"א אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבם והגיה הב"ח דצ"ל ראב"י ולענ"ד אפשר דכוונתו דליכא למימר ר"א דהלא אונקלוס אמר התרגום מפי ר"א ור"י במגילה דף ג' והאונקלוס ריש פ' אחרי מפרש דמתו בני אהרן משום דהקריבו אש זרה דלענ"ד דאי נימא דמפרש רק הקרא הוו סגי לפרש בקרביהון קדם ה' מאי דהוסיף וכ' אשתא נוכריתא אלא ודאי דס"ל דנענשו משום שהקריבו אש זרה ותיקשי דהלא ר"א רבו לא פי' כן ולכן הגיה שראב"י אמרה ואגב אכתוב מה שעלה על רעיוני לפרש בקרבתם פי' שהי' להם התקרבות על דרך שאמר משה לאהרן בקרובי אקדש לפני ה' פי שמיני קפיטל יו"ד פסוק ג' ואם שגיתי יסלח נא ה' לי:

דף סז

ברבינו יהונתן בד"ה דאשתפך חמימי קשה לענ"ד להבין דבריו הקדושים כיון דכ' דא"צ לרחוץ כל הגוף רק האבר לרכך הבשר [שם בא"ד] למה לי' להביא הגמר בפסחים דהכל חולים אצל המילה והלא לבריא נמי מותר לרחוץ אבר במים שהוחמו מע"ש [שבת ל"ט מ'] ועוד קשה לענ"ד מאי מקשה הגמ' ואי בריא הוא ל"ל חמין להברותו והא איצטריך החמין לרכך הבשר אלא ודאי משמע שם דחמין איצטריך רק להברותו להיותו בריא וחזק למילה ועיי"ש ועוד קשה דהא בסוגיא דידן לרבה קיימינן ושם בפסחים משמע לענ"ד דרבה לא ס"ל הך דהכל חונים אצל המילה וכעת צ"ע לענ"ד:

דף עב

ארי"נ וכו' ארי"נ בר יצחק וכו' מכאן נמי לענ"ד להקשות לרש"י בגיטין ל"א דקאמר דסתם ר"נ הוא ר"נ בר יצחק:

דף עג

לענ"ד יש ט"ס בפי' רש"י ד"ה ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה וצ"ל דאע"ג דאין צריכין לערב מ"מ פתוחות לו וכן הוא בפירש"י על הרי"ף:

דף עט

בגמ' אמר רנא הא דאמרת זו כנג זו וכו' יש ט"ס וצ"ל א"ר לא שנו אלא זו כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו לא ולא אמרן אלא שיש ביניהן ג"ט וכו' ובהגהת הב"ח

ראיתי וז"ל א"ר הא דתנן וכן ב' גזוזטראות וכו' זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו לא וזו למעלה מזו נמי עכ"ל ונענ"ד הגהתו של הב"ח היא עפ"י הגהת הרא"ש ז"ל עיין בהרא"ש אבל קשה לענ"ד דהלא בהרא"ש ז"ל ליתא הך וזו למעלה מזו נמי אלא אחר או זו למעלה מזו כ' ולא אמרן וכו' דולא אמרן קאי אתרווייהו על זו שלא כנגד זו. ועל זו למעלה מזו וברי"ף נמי נראה דקאי אתרווייהו וכן נראה בטור וש"ע סי' שע"ג ולגרסת הב"ח ז"ל נלענ"ד לפי הפשטות דכוונתו דולא אמרן לא קאי אלא אזו למעלה מזו בלבד וצ"ע שבתי וראיתי בחכמת שלמה ז"ל ו ז"ל וזו למעלה מזו נמי לא אמרן כו' כצ"ל ונ"ב פירוש לאו דוקא זו על זו אלא אחת יוצאת גבוה מן הכותל יותר מחברתה ונ"ל עכ"ל הרי דגרס נמי כהב"ח:

דף פ

ריש ע"ב ל"א מצד שאני והגיה הגאון מו"ר אליהו ז"ל מווילנא בצדו בב"ד שאני ונלענ"ד דר"ל דהכי קאמרינן בגמרא דהתוספתא דכופין מיירי דכופין ע"י ב"ד וליכא סייעתא לשמואל דבני מבוי יכולין ליטול ממנו בעל כרחו בלא ב"ד. ובאמת איתא בש"ע סי' שס"ג דאפי' באינו רגיל דאין רשאין בני מבוי לטול ממנו בעל כרחו אפי' לשמואל מ"מ ע"י ב"ד כופין אותו כן נלענ"ד כוונתו ואם שגיתי ה' יסלח לי ואנכי הדל בבינה ובספרים קשה לי מאוד לומר דהש"ס מוקי להתוספתא דדוקא בב"ד עיין ברי"ף פ"ק דב"ב על דף וא"ו וברא"ש שם ובש"ע חו"מ ר"ם קס"ב והב"ח ז"ל בהגהותיו מחק לגמרי הלשון אחר. ולולא דבריהם הקדושים הייתי אומר שיש לגרוס מחיצות שאני ופירושו דאין לדמות עירוב למחיצות ונהי דאפשר לפרש דפי' של לישנא אחרינא היינו הך דלישנא קמא ועיין בפירש"י ובתוס' ומ"מ משום דבגמ' דף פ"א ע"ב בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות י"ל להכי בחרו לגרוס בזה הלשון אבל לענין דינא י"ל דלא פליגי לשון ראשון עם ל"א ואין לתמוה ע"ז דהא לפי' התוס' נמי ליכא נ"מ בין לספרים דגרסי דאיכא מחיצות להספרים דגרסי בהיפך דליכא מחיצות וכמוהו אשכחן טובא. אמנם זאת קשיא לענ"ד דכאן קאמר מחיצות שאני להקל ועירובין להחמיר ובסמוך בדף פ"א הנ"ל אתמר איפכא במחיצות לחומרא ובעירובין להקל והגם שיש לחלק אבל אחזוני רעיוני שלולא דבריהם הקדושים א"צ לשבש הגרסא שלפנינו לדחוק לפרש מצד שאני דקאמרי כלומר דהאיש נשאר להיות בפני עצמו מצד כמו שהי' בראשונה דלת וקורה אינו עושה שום עירוב ושותפות להדרים באותו מבוי משא"כ ע"ח ושחופי מכואות דף י"ז נעשים מעורבים יחד איכא למימר שפיר. דאינם יכולין לכוף זא"ז להיות מעורב עמו ה' יאיר עיני:

שם ע"א יש ט"ס בעין משפט. המראה מקום דנ"ב אות מ"ו וצ"ל ב"ב דף וי"ו:

דף פב ע"ב

ברש"י ד"ה וכמה וז"ל לר"מ ור"י קבעו לענ"ד פי' לפירושו דלר"י כן ברוקא ולר"ש השיעור מפורש לכל איש ואיש הקצבה בשוה אבל לר"מ ור"י אין הקצבה שוה אלא תלוי באותו איש שטבעו לאכול הרבה או מעט והסעודת חול או שבת אינם שוין בכל אדם וא"כ לא כל אחד רוצה לסמוך ע"ע ומש"ה קבעו וכמה פי' מי שירא לנפשו לסמוך ע"ע כמה השיעור קצוב ואמר ר"י א"ר וכו' רב אדא בר אהבה אמר וכו' ואנכי העני בבינה לא ידענא לפרש אי אליבא דר"מ או אליבא דר"י ולענ"ד דאליבייהו דר"מ ור"י פליגי דהא תרווייהו ר"מ ור"י להקטין השיעור קאתי ואלא דפליגי ר"מ ס"ל דמזון ב' סעודות של שבת גדולות משל חול ור' יהודה ס"ל אפכא וזה וזה מתכוונין להקל ואמוראי הנ"ל בתרייהו נמי להקטין השיעור קאתי ה' יאיר עיני:

דף פד ע"ב

ברש"י ד"ה ב' גזוזטראות זו למעלה מזו וז"ל ואין מכוונות זו על זו אלא משוכות זו כנגד זו בתוך ד' וכו' ולענ"ד צ"ל אף שאינם מכוונות זה כל זה ומשוכות זו מכנגד זו ואלא שתהי' המשך בתוך ד' טפחים ועיין בפירש"י לקמן דף פ"ז ע"ב בד"ה זו למעלה ועיין בחכמת שלמה דף ע"ט והבאתיו לעיל שם:

דף פה ע"ב

תוס' ד"ה עירוב הוא דלא הוי הא שיתוף הוי קשה דאשכחן דקרי עירוב לשיתוף וכו'. ולענ"ד יש ליישב קצת דהמקשן נמי ידע דקרי עירוב לשיתוף ואלא דמקשה דכאן מסברא ידעינן דדוקא עירוב דהוא משום דירה הוא דלא הוי בהנך מקומות דלא חזי לדירה הא שיתוף דלאו משום דירה הוי ולענד"נ מרש"י דגרסא שלפניו הי' כן בקושיית הגמרא עירוב הוא דלא הוי עירוב משום דירה ועוד י"ל דהכי מקשה דאי נימא דשיתוף נמי לא הוי הו"ל לתנא למיתני רבותא טפי דאינו שיתוף ואנן ידעינן דמכש"כ דעירוב ומדלא תנן הכי ש"מ דשיתוף הוי ולענ"ד דבסמוך דמשני הגמ' וקאמר אימא הרי זה שיתוף דמלשון זה משמע כמגיה הברייתא יש להקשות ואמאי לא משני' בזה הלשון מאי הרי זה עירוב הרי זה שיתוף וכדאמר בפרק כל גגות שהובא בתוס':

שם במהרש"א ד"ה תניא נמי הכי וז"ל וק"ק דמאי אולמא ליה מברייתא כיון דלאו מתניתין ליכא לאוכוחי מברייתא מידי טפי עדיף ליה לאתויי לי' ממתניתין גופא לחוד כדלעיל מדקתני אין עירוב הא, שיתוף הוי עכ"ל לענ"ד צ"ע בדבריו הקדושים בהא דכ' דטפי עדיף לי' לאתויי וכו' מלשון לאתויי לא משמע לאתויי סייעתא ממתניתין והיאך שייך סייעתא ממתניתין לאמורא והא אדרבה יש להקשות מאי קמ"ל תנינא

אבל מברייתא לא מקשים תנינא מפני שאין חיוב על האמורא לידע מכל הברייתות נלע"ד ליישב קצת קושיית המהרש"א ז"ל לולא דבריו הקדושים די"ל דעיקר סיוע היא מברייתא והוכחה דהש"ס היא דברייתא ודאי לענין שיתופי מבואות מיירי מדקתני בברייתא מבוי דמאי ענין ע"ח למבוי אלא ודאי דמיירי לענין שיתופי מבואות והא דאסיק ואקשה מהמתניתין והתנן אין זה עירוב הוא לאלומי לסיוע דמביא מהברייתא והסיוע מברייתא היה נראה לו עיקר משום דמפשטות הברייתא מוכח דאיירי בשתופי מבואות ולא איצטריך לדיוקא עירוב הוא דלא הוי וכו':

שם בגמ' שיתוף במבוי לא מינטר ולענ"ד קשה דכאן מקשה הגמ' בפשיטות דפשיטא דלא מינטר ובסמוך לעיל משני הגמ' אויר במבוי איצטריך לי' ולענ"ד ליישב דהא דאמר איצטריך ליה לאו משום דרבותא היא לאשמעינן ואלא דבא לשנויי קושיית המקשן דהקשה תנינא ע"ז משני אויר מבוי לא תנן ודרך הש"ס לתרץ רק הקושיא שמקשים לו אעפ"י שיש שם קושיא אחרת אינו חושש עיין תמורה דף פ' ע"ב ברש"י ד"ה שאני התם דא"ק בבכור ועיין ב"ק דף ע"ג ע"א תוס' ד"ה שהעידו:

דף פח ריש ע"א

ברש"י ד"ה מסתפג אדם וז"ל ביו"ט ובשבת אם רחץ בצונן וכו' ולענ"ד יש לדקדק קצת אמאי לא כ' כסדר בשבת וביו"ט ונלענ"ד דכוונת רש"י בזה דס"ל דהא דאמרינן דרחיצת כל גופו אסור בחמין שהוחמו מע"ש דוקא בשבת אבל ביו"ט מותר לרחוץ כל גופו בחמין שהוחמו מעיו"ט עיין בר"יף בביצה על המשנה בש"א לא יחם וכו' דף כ"ח ועיין שם בר"ן ועיין בטור תקי"א ושכ"ו ולהכי נקט מתחלה ביו"ט דמותר בו רחיצה בין בצונן בין בחמין שהוחמו מעיו"ט משא"כ בשבת נקט אח"ז משום דצריך לפרש ביה דוקא אם רחץ בצונן אבל לענ"ד אכתי יש להקשות למאי כ' רש"י דוקא בצונן והא משכחת בשבת נמי אפילו בחמין כגון חמי טבריא (שבת דף מ' ופסקינן כן להלכה מש"ע ר"ם שכ"ו] ואמאי לא נקט רבותא טפי בחמי טבריא ואנן ידעינן דכש"כ בצונן ועוד דהא איירי לפני זה מאנשי טבריא ואפשר דרש"י ס"ל כדעת הסמ"ג דהא דמותר בחמי טבריא דוקא בקרקע אבל לא בכלי עיין בטור וב"י שם או דס"ל לרש"י ז"ל כדעת הרי"ף והגאונים לחלק בין מקורה לשאינו מקורה עיין בש"ע שכ"ו הנ"ל וא"כ אי הוי נקט חמי טבריא הי' מוכרח להאריך לבאר דיניו ולהכי נקט בצונן דמותר בלי שום פרטים ואופנים:

שם דתניא מסתפג אדם באלונטית וכו' ולענד"נ דפליגי רק אי מותר להביאה לביתו ת"ק אוסר ור"ש מתיר אבל אי מותר לכתחילה להסתפג באלונטית בזה לא פליגי דמותר וכדמשמע הלשון מסתפג לכתחילה וצ"ל לענ"ד הא דאיתא בשבת קמ"ז ע"א במשנה

ונסתפג לשון דיעבד הוא לאו דוקא ואלא איידי דקתני הרוחץ דיעבד וכדאיתא שם בגמ' תני נמי ונסתפג ואה"נ בבבא אחריתי תני מסתפגין ואין לומר דברישא כיון דאסור להביאה בידו ולהכי ס"ל דאסור לו להסתפג לכתחילה משום שמא ישכח ויביאה בידו ונסתפג דוקא דיעבד לענ"ד א"א לומר כך חדא דגזירה לגזירה היא ועוד לפ"ז הוי שלש מחלוקת בדבר דתנא דמשנה שבת הנ"ל יסבור להחמיר דאפי' להסתפג באלונטית אסור לכתחילה משום שמא ישכח ויביאה לביתו ותנא דברייתא סובר נמי דאסור להביאה לביתו אבל לא ס"ל לגזירה שמא ישכח ומותר להסתפג ור"ש סובר דמותר נמי להביאה בידו לביתו [ועיין במהרש"א בכתובות בסוגיא דמומר ד"ה ספק טמא] אבל ק"ק לי מאי רבותא דברייתא כאן דרבי חנניא בן עקביא התיר לאנשי טבריא להסתפג באלונטית והא להסתפג אי מותר לית בי' שים פלוגתא וכ"ע ס"ל דמותר וזה אין לומר דאשמעינן דהתיר להם לכל אחד ואחד להביאה דעיקר חסר מן הספר ולענ"ד תיקשי עוד דבשבת דף הנ"ל קחשיב רב יוסף התנאים והאמוראים דס"ל דמותר להביאה בידו לתוך ביתו ואמאי לא קחשיב להא דר"ח בן עקביא ומהברייתא זו ידע ודאי רב יוסף חדא דהגמרא מביאה בלשון ת"ר וכל ברייתא שהובא בלשון ת"ר ידועה היא לכל כמו משנה כן איתא במבוא התלמוד בקיצור כללי הגמ' ד"ה כ' בספר גופי הלכות עיי"ש ועוד דהרי רב יוסף נקרא סיני ולענ"ד צ"ע כעת:

שם בסוף העמוד מ"ט אמר רבה וכו' ר"ז וכו' וברי"ף הגרסא אמר רבא וכן באיכא בינייהו גרס נמי רבא עיי"ש ולענ"ד צריך להגיה ברי"ף רבה ועיין בברכות דף מ"ב רבא ור"ז ונ"ב צ"ל רבה ובחידושי בעזה"י על יבמות בהשמטות לדף צ"ג כתבתי טעם דהוכחתי מכמה וכמה הוכחות דר"ז היה קשיש טובא מרבא ואפילו נמי מרבה והא דמקדמי רבה לר"ז יש ליישב עכ"פ ולומר משום דרבה אדם גדול הי' והי' חשוב למיפרך מיני' אכל אמוראים כמו מרב עיין רש"י בבבא קמא ל"ג ע"ב וז"ל דמרב ומרבה פרכינן כאלו פריך ממשנה או מברייתא, שבתי וראיתי בק"נ ז"ל כאן שמגיה נמי דצ"ל רבה וב"ה שכוונתי לדעתו ואלא דכ' טעם להגהתו דשייך רק טעמו כאן דכ' דהא בסמוך אמר רבא מתניתין קשיתי' לתרץ דבריו של ר"ז עיי"ש באות טי"ת ועיין מסכתין לעיל דף כ"ה סוף ע"א רבא אמר ונ"ב צ"ל רבה וגרסת הרא"ש שם רבה עיי"ש אח"כ ראיתי במהרש"א על דף צ"ב במסכתין תוס' ד"ה א"ל רבא לאביי וז"ל ולא ניחא להו למימר דגרסינן רבא ור"ז וכו' דלא הוי מקדמי רבא לר"ז אבל רבה קודם לר"ז ובמילתייכו שהשיבו לאביי דמקדים תשובת ר"ז לתשובת רבה י"ל דמסדר להו התלמוד כדרך תשובתן שר"ז אסיק אדעתי' להשיב לאביי מקמי שהשיב לו רבה עכ"ל ולענ"ד לפרש מה דכ' המהרש"א אבל רבה היה קודם

לר"ז ר"ל בחשיבות וכמו שהבאתי בשם רש"י ב"ק דלענ"ד ליכא למימר דכוונתו דרבה קשיש מר"ז עיין ברש"י בכתובות דף ע"ג ע"ב ד"ה והא מתניתין דטעות אשה א' היא כ' דרבה לא הי' בדור של רב שמואל עיי"ש ור"ז איתא כמה פעמים בש"ס אר"ז ואמר רב חולין בסוגיא דכחל בשבת ק"ל ע"ב ובמסכתין דף פ"א ארזא"ש ובפסחים דף ק"ו ועוד דנראה מכמה דוכתי שר"ז בי' בדור אחד עם רב אסי ורב ירמי' בר אבא חולין מ"ט נ"ז ורב אסי וריב"א היו תלמידי דרב חולין מ"ד ע"ב ובברכות כ"ז ע"ב ודוכתי טובא ולענ"ד צ"ל שר"ז האריך שנים הרבה עד שהי' בימי אביי ורבא וכדכ' רש"י ז"ל על רב אדא בר אהבה ועל ר' יאשי' בקידושין ע"ב ע"ב ד"ה ביום ושם דף ל"ו ד"ה לר' יאשי'. עוד יש לפרש מה שכ' המהרש"א אבל רבה קודם לר"ז כוונתו דמצינו כמה פעמים בש"ס דמקדמי רבה לר"ז שבת מ"ח עירובין פ"ח צ"ב פסחים צ' מגילה זיי"ן ועוד דוכתי טובא ואם שגיתי בכוונתו ימחול ה' לי. ועפ"י שכ' המהרש"א ובמילתייהו שהשיבו לאביי וכו' י"ל דמסדר להו התלמוד כדרך תשובתן וכו' נתיישב לי מה דהי' קשה לי מבבא קמא דף ס' דמקדמי אביי ורבא לר"ז דהתם נמי יש לומר כן אבל קשה לענ"ד מסנהדרין דף ע"ז דמקדמי רבא לר"ז ואין להגיה דצ"ל רבה דהא רש"י בד"ה כפתו לפני ארי כ' בכולהו גרסינן אמר רבא עיי"ש ושם לא שייך תירוצו של המהרש"א ז"ל אם לא דאפרש דכוונת המהרש"א ז"ל היא רק לחלק בין היכי דפליגי בדבר הלכה אז נוכל לקיים הגרסא דמקדמי רבא לר"ז ומשום דאיכא למימר דאסיק אדעתי' קודם לר"ז משא"כ כשמזכיר הש"ס עובדא מהם כמו יתיב רבה ור"ז דכ' המהרש"א הנ"ל ע"ז לא הוו מקדמי רבא לר"ז וניחא נמי עפי"ז הנ"ה דברכות הנ"ל אמנם במסכתין לעיל דף כ"ה הנ"ל לא איצטריך להגיה וכאן בסוגיין הי' אפשר לקיים הגרסא של הרי"ף אם לא הנרגא דשדי ביה הק"נ ז"ל וניחא נמי האי דבבא קמא דף סמיך עיי"ש:

דף צ ע"ב

ברש"י ד"ה מתני לה וז"ל להא דר"ח בר יוסף וכו' לענ"ד כוונתו שאין לפרש דקאי אפלוגתא דרב ושמואל דרב אשי מתני לפלוגתייהו אספינה ורב אחא מתני לפלוגתייהו אאכסדרה וא"כ לפ"ז לרב אשי לא הוי שום פלוגתא דרב ושמואל באכסדרה והלא חזינן סתמא דהש"ס לעיל כ"ה ובסמוך צ"ט מקשה מפלוגתא דרב ושמואל באכסדרה בבקעה ולהכי פירש"י דקאי על הא דר"ח בר יוסף דא"ל לשמואל הלכתא כוותיך וכו':

דף צג

ברש"י דיה מחול פי' רש"י סביב כעין מחולות וכן פירש"י ז"ל גם כן לעיל דף גימ"ל וכן פי' הרא"ש בכלאים פ"ד משנה ב' אבל הרמב"ם זיל מפרש שם שהוא מקום פנוי מן הכרם והוא מענין מחילה ר"ל עזיבת הדבר ועיי"ש:

דף צד

בגמ' ולשמואל ל"ל הא וכו' החכ"ש הגיה דצ"ל והיכי עביד שמואל הכי וכן נ"ב בגמ' משמי' ולענ"ד איני מבין דנראה דהחכ"ש מפרש דקושיית הגמ' היכי עביד שמואל מחיצה בשבת (וקשה לי להבין) והא הכל מודים שאין עושין אהל עראי תחלה בשבת ולענ"ד צ"ל ג"כ דבדפנות שייך נמי איסור אהל בכל זה קשה לי להבין מאי זה דאסיק בקושייתי והא אמר זה מטלטל וכו' דמשמע מזה דאי הוי ס"ל כרב דאין מטלטלין בו אלא בד' אמות לא הוי מקשה היכי עביד הכי ולפי קט שכלי אדרבה הוי להקשות טפי היכי עביד מחיצה בשבת להתיר בכולו ועיין בתוס' בשבת דף קכ"ה ע"ב ד"ה בכל מודים:

שם בגמ' אלא ביותר מעשר א"ה אפילו מרוח אחד נמי ועיין ברש"י ז"ל דמפרש בד"ה משתי רוחות דקס"ד זה כנגד זה קאמר כגון מזרח ומערב עכ"ל ולע"ד יש להקשות והא שני ושני כשנפרץ יותר מעשר בב' רוחות דליכא אלא ב' מחיצות [וכדכתב רבינו יהונתן ז"ל על המשנה שיירא שחנתה בפרק ראשון וז"ל ואם היתה שם פרצה יותר מעשר אמות אף כנגד העומד אסור אעפ"י שהעומד רובה על הפרוץ דלגמרי נחשבת אותו דופן כאילו אינו וחצר שנפרצה במילואה למקום האסור לה דין הוא שתאסר שהרי אין לה ד' מחיצות וכו' עכ"ל] והשתא ר' יהודא לשיטתי' דס"ל ב' מחיצות דאורייתא [סוף פרקין] א"כ י"ל בדרבנן אמרינן כיון דהותרה הותרה ולר' יוסי דס"ל גימ"ל מחיצות דאורייתא: ולהכי ס"ל דלא אמרינן בי' כיון דהותרה הותרה אבל כשנפרש רק מרוח אחת דאיכא שלש מחיצות גמורות י"ל דס"ל לר' יוסי נמי דאמרינן בי' כיון דהותרה הותרה ואין ליישב ולומר דא"א לומר דר' יוסי מודה בשלש מחיצות א"כ אמאי פליג במבוי שנטלו קורותיו או לחייו דע"כ מבוי זו כמבוי סתום איירי דהא במבוי מפולש הו"ל למימר שניטל הצה"פ דבמבוי מפולש הרי בעינן צה"פ אלא ע"כ במבוי סתום דאיכא ג' מחיצות מיירי ואפ"ה פליג ר' יוסי דלא אמרינן בי' כיון שהותרה הותרה דיש לומר דלעולם מיירי במבוי מפולש וכגון שראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו השני פתוח לחצר שאינה מעורבת וכהאי גוונא ס"ל להסמ"ק דסגי בלחי או קורה בשני ראשין ופסקינן כוותי' בש"ע סי' שמ"ד, ואי משום דהא נמי מדרבנן הוא דמצריך לחי או קורה בב' ראשין במבוי המפולש כה"ג כדכ' הט"ז כר"ה שס"ד הנ"ל ואמאי פליג ר' יוסי במבוי כזה דלא אמרינן כיון שהותרה

הותרה דלענ"ד י"ל דנהי דר' יוסי מודה וס"ל דבדרבנן אמרינן כיון דהותרה הותרה מ"מ במבוי מפולש דראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו השני פתוח לחצר שאינה מעורבת בהא לא מודה דס"ל דיש לגור מפולש לחצר שאינה מעורבת שניטל התיקון אטו מפולש בשני ראשין לרה"ר שניטל התיקון ולענ"ד צ"ע ליישב, ועפ"י שכתבתי דיש לפרש דמבוי דמתני' מיירי במבוי מפולש ראש אחד פתוח לרה"ר וראש השני לחצר שאינה מעורבת דפסקינן כסמ"ק דסגי בלחי או קורה בשני ראשיו נוכל לקיים הגרסא שלפנינו במשנה שניטל קורותיו או לחייו דהקשו בתוס' לעיל דף י"ז דאיתא שם ג"כ הגרסא בגמ' ומקשים למה לי למנקט קורותיו כיון דבקורה אחד או לחי אחד נאסר המבוי והניחו בקושיא והגיהו דצ"ל קורתו או לחיו וכפירש"י בכתיבת ידו ועיי"ש וכאן הגיה רש"י ז"ל כמשנה ולולא דבריהם הקדושים הי' אפשר לומר דלהורות בא דהמשנה מיירי במבוי מפולש ובראש אחד פתוח לחצר שאינה מעורבת וכמו שכתבתי דסגי בבי לחין לחי לכל ראש ואי הוי תני קורתו או לחיו לא הוי מצינן למידק דבמבוי מפולש כגוונא דכתבתי מיירי ד' יאיר עיני בתורתו ויתן בי בינה להבין דרכי התורה א"ס:

דף צה ע"ב

במשנה פירש"י בד"ה ובסכנה סכנת לסטים וק"ק לי אמאי לא מפרש סכנת עובדי כוכבים ומזלות וכדכתב בדף צ"ג ע"ב בד"ה הכי גרסינן דנראה לו עיקר לפרש דהמשנה מיירי בסכנת עובדי כוכבים ואפשר לענ"ד ליישב דרש"י ז"ל אחז בדרך הקצר שקרוב להבין בקיצור אומר והיינו סכנת לסטים משא"כ סכנת ע"ג דאז זה גופו צריך ביאור:

ועוד אפשר לומר דיש לדקדק בלשון רש"י ז"ל ומתיירא דלענ"ד הו"ל למכתב דמתיירא בדלי"ת ולהכי י"ל דתרתי קאמר שאינו יכול להמתין שם שכתב כוונתו על סכנת ע"ג וכ' ומתירא בוי"ו וי"ל דהוי"ו במקום או היינו או שמתיירא מפני הלסטים ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם דמפרש דהמשנה מיירי בסכנת ע"ג:

דף צו סוף ע"ב

אמר רב לא קשיא וכו' לענ"ד צ"ל רבה דלרב לא שייך. א"ל אביי דהא רבה רבו של אביי הי' ורבה גופא לא הי' בדור של רב ושמואל רש"י בכתובות ע"ג ד"ה טעות אשה אחד והבאתיו לעיל בסמוך על דף פ"ח עיי"ש ותוס' בעירובין דף זיי"ן ד"ה א"ר אילא א"ר כתבו וז"ל לאו משום קושיא דרבה משני רב הכי שהרי רבה שנים רבות אחר רב הי' עכ"ל. ולענ"ד נראה גם להוכיח קצת מירושלמי המובא ברבינו יונה פרק זיי"ן דברכות ד"ה אין המסובין רשאין לטעום וז"ל דגרס התם רבה בשם רב מסובין אסורין לטעום וכו' ומדלא גרס התם אמר רבה אמר רב משמע מזה נמי קצת שלא הי' בדורו של רב

עיין במעדני יו"ט על הרא"ש בפ"ו דברכות אות ל"ה דכ' ירושלמי ר' זירא בשם ר' ירמי' משמע דלא הי' בזמני דר' ירמי' מדאמר בשמו ועיין רש"י בחולין קי"ג ע"ב ד"ה הא דרבי' וז"ל וכל היכי דקתני משום פלוני לא שמע מפיו אלא מפי אחרים ששמעו מפיו וכו' ועיי"ש [ובחידושי על ברכות כתבתי בעז"ה ההפרש שיש בין משום לבין משמי' שם על דף מ' ואמנם לענ"ד קצ"ע מהא דאיתא לעיל דף פ"ח אמר רבה אמר ר' חייא ולקמן ק"ב איתא אמר רב משום ר' חייא ושם נסמך ועוד מהא דאיתא בפסחים דף כ"ו אמר רב יהודה אמר רב יוסף ורבה ורב יוסף היו בדור אחד [י"ל דתרי ר"י היו] ועוד מסוכה כ"ו ע"ב אמר אביי שינתי' דמר [פירש"י רבה בר נחמני כרב דממנו למד שינתי' שהי' ישן ביום כשיעור הזה] ולפי דרך הפשוט נראה שהי' אצל ר דלענין מה כ' רש"י ז"ל דממנו למד דאין לומר דכוונתו דלמד מהא דאמר רב דאסור לאדם לישן וכו' דזה לא שייך לומר דוקא על רבה מלבד זה דוחק הוא לפרש כן ואלא לענ"ד ר"ל שהי' אצל רב ואלא דרבה לא נתגדל אצל רב רק שהי' אצלו לעתים אבל על רב כ' רש"י שנתגדל אצל רבי ועל רבי דא"א לומר שהי' אצל דוד ולהכי כ' שקבל מאבותיו כך וכו' ולענ"ד צ"ע ליישב הרש"י בכתובות הנ"ל ה' יאיר לי:

דף קא ע"ב

במשנה פירש"י ד"ה שיש בראשו גלוסטרא עיי"ש לענ"ד יש ע"ס וצ"ל ולשחוק בו פלפלין דאע"ג דתורת כלי עליו ואפ"ה ר"א אוסר וכו':

דף קב סוף ע"א

ברש"י וז"ל וילון כנגד הפתח לצניעות וכו' לכאורה לענ"ד משמע דדוקא לצניעות הוא דמותר לנטותה אבל אם המחיצה תהי' להתיר אסור לעשות אבל ראיתי בר"ן בשבת על דף קכ"ה מבואר דמפרש הר"ן לפירש"י אפי' מחיצה המתרת נמי מותר ומביא בשם רש"י וז"ל דלא מיקרי אהל אלא גג אבל מחיצה צניעות בעלמא היא עכ"ל וכן משמע בתוס' במסכתין לעול דף מ"ד. ד"ה פרק החלון ושם בשבת ד"ה הכל מודים ועיי"ש אבל לי ההדיוט קשה בשלמא כאן דכ' רש"י רק תיבה זו לצניעות נוכל להעמיס דכוונתו דמחיצה בלא גג לצניעות בעלמא היא וכדכתב הר"ן שהבאתיו אבל שם בשבת כ' רש"י וז"ל ודוקא גג אבל מחיצה לאו אהל היא ושרי לפורסה לצניעות כדאמרינן בעירובין בעובדא דשמואל וכו' דלענ"ד נראה שבפירוש כ' רש"י דדוקא לצניעות הוא דשרי והא דמביא שם הר"ן בשם רש"י לענ"ד נראה שהי' לו גרסא אחרת ברש"י לא כמו שהיא לפנינו והפמ"ג באו"ח סי' שט"ו במשבצות אות א' כ' וז"ל ורש"י שבת קכ"ה ב' ד"ה שאין ושרי לפורסה לצניעות הוא לאו דוקא דאף להתיר שרי ועיי"ש לענ"ד איני מבין והא רש"י

כ' ע"ז כדאמרינן בעירובין בעובדא דשמואל ודאי ר"ל להא דקאמר התם שמואל יעבד לצניעותא דדוחק בעיני לפרש דכוונתו רק על שמואל דעבד מחיצה וכעת צ"ע לענ"ד:

שם ברש"י בא"ד ומותר לנטותה דלאו אהל היא דלא קבוע התם אלא כן דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בעלמא היא עכ"ל ולענ"ד ר"ל דאי הוי קבוע יש לאסור דמחזי כמוסיף על הבנין וכדכתב רש"י ז"ל בשבת קכ"ה ד"ה שאין עושין אהל עראי ועיי"ש ולענ"ד יש לדקדק דכאן כ' רש"י כמו שהבאתי ובשבת דף קל"ח סוף ע"א איתא נמי להך מימרא דהכא ומפרש שם פי' אחר עיי"ש בד"ה מותר לנטותה וז"ל שאין אוהל אלא מי שעשו כעין גג עכ"ל ולענ"ד יש ליישב קצת דסמך רש"י ז"ל כאן על מה דפירש שם בשבת ונקט בלשון קצר וכ' לצניעות דמחיצות בלא גג צניעות בעלמא היא וכדכתב הר"ן ז"ל שהבאתיו והא דכ' כאן רשיי ז"ל דלא קבוע אתי לאשמעינן כאן עוד דין אחד בענין מחיצות בלא נג דמחיצות קבועות אסור לעשות דמחזי כמוסיף על הבנין אמנם כן יש לומר לפי הגרסא בגמר שבת דף קכ"ה ע"ב שלפנינו והר"ן ז"ל מקיים הגרסא אבל לתוס' במסכתין לעיל דף פ"ד ע"א ד"ה פרק החלון שהי' להם גרסא אחרת ברש"י שם בשבת קכ"ה הנ"ל וז"ל בפרק כל הכלים קכ"ה פי' הקונטרס דהאי חלון הוי למעלה בגג וכו' וגם תוס' בסוכה דף ט"ז ע"ב ד"ה פרסו כתבו כן דנראה מדבריהם הקדושים עפ"י גרסתם דרש"י ז"ל מתיר אפי' במחיצה קבוע ולהתיר כיון שהיא מן הצד בלא גג אין אני בעניי יכול לידע איך לפרש פירש"י ז"ל דהכא והב"י בר"ס שט"ו מביא הפירש"י דשבת קכ"ה הנ"ל ובגרסא שלפנינו בגמרא ופקק דמתניתין משום דבנין קבוע ומחזי כמוסיף על הבנין ובד"ה וילון שלפני הפתח מביא הפירש"י דעירובין דלאו אהל היא דלא קבוע התם וכו' ולא הביא שלתוס' יש גרסא אחרת ברש"י דשבת הנ"ל ופקק החלון דמתניתין הוי למעלה בגג וצ"ע לענ"ד:

דף צו

תוס' ד"ה ר"ש אומר [נ"ב שייך לעיל שם במשנה] וז"ל נראה דאם אין שם חבירים היה מתיר ר"ש להוליך פחות פחות מד' אמות דלא גרע מכיס דפרק מי שהחשיך דף קנ"ג וכו' עכ"ל ולענ"ד משמע מתוס' דגבי תפילין דהכא יש להתיר טפי מכיס [אכן בפי' המשניות לרמב"ם נראה דלא כתוס' דכתב דר"ש חולק ולית ליה דמוליכין פחות פחות מד"א לפי שהוא אומר חיישינן שמא ילך בהם ד' אמות ברה"ר וכו' עיי"ש] וא"כ כיון דאתמר התם במי שהחשיך באם אין עמו ע"ג ויש עמו חמור וחרש ושוטה וקטן לחמור יהבינן ליה וכו' חרש ושוטה לשוטה שוטה וקטן לשוטה ואיבעיא להו חרש וקטן פליגי שם איכא דאמרי לחרש יהיב ליה ואיכא דאמרי לקטן יהיב ליה וכו' עיי"ש ופסקינן

בש"ע סי' רס"ו סעיף ה' בחר וקטן יתן לאיזה שירצה עיי"ש ולענ"ד לשיטת התוס' דנהי גבי תפילין לא אתמר הך תקנתא דחשו"ק לא בש"ס ולא ברי"ף ורמב"ם ולא בפוסקים אחרונים אפ"ה י"ל דסמכו הכא בעירובין גבי תפלין על הא דאתמר במי שהחשיך גבי כיס ונלמוד במכש"כ ואפילו להרמב"ם דס"ל דר"ש לית ליה האי תקנתא דמוליכין פחות פחות מד' אמות וא"כ י"ל דלא ס"ל לרמב"ם דבתפילין יש להתיר טפי אפ"ה כיון דפוסק שם בפי' המשניות להלכה דמותר להוליך פחות פחות מד"א או ניתנו לחבירו וחבירו לחבירו עיי"ש וכן פוסק בחיבורו הגדול פרק י"ט מהלכות שבת הלכה כ"ד ואיתא שם בפ' מי שהחשיך דהך תקנתא דאדם אחד יכול להוליכם פחות פחות מד' אמות הוא רק באין שם לא ע"ג ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן אזי יש להתיר בתקנתא זו ואיתא שם דתקנה דהולכה פחות פחות מד"א לא רצו חכמים לגלותה ועיין בש"ע סי' שמ"א סעיף גימ"ל מותר לו לאדם לעקור חפץ מרה"ר וליתנו לחבירו וכו' וחבירו לחבירו וכו' ובסוף הסי' זה כ' אסור להוליך חפץ פחות פחות מד' אמות ואפילו בין השמשות ואפילו בכרמלית עכ"ל ועיין בט"ז שם ועיין בפמ"ג או"ח סי' רס"ו במשבצות אות ד' דכ' והכלל בזה באדם אחד פחות פחות מד"א שבות חמור הוא יותר משאר שבותים לדידן וא"כ כיון דהרמב"ם מתיר בתפילין להוליכם פחות פחות מד"א לא כש"כ דמתיר ע"י חשו"ק ובש"ע נמי יש לומר כן כיון דכתב בתפילין ההיתר להוליכם פחות פחות מד"א או ליתנם לחבירו וכו' בסי' ש"א סעיף מ"ב ממילא שוב לא היה לו מהצורך לכתוב בתפילין התקנה ע"י חשו"ק ממילא ידעינן וסמך על סי' רס"ו, ובעת כתבי עלה על רעיוני דמה שכתבתי דהרמב"ם לא ס"ל כתוס' יש לדחות דהרמב"ם נמי אפשר ס"ל דר"ש מתיר באם אין לו חבירים ור"ש רק פליג באם יש שם חבירים וסבר ר"ש דנותנו לחבירו וכו' עדיף כדאיתא בגמ' ובזה באם אין לו חבירים לא כ' הרמב"ם בהדיא דפליג ר"ש אפילו בהא שאין להוליכן פחות פחות מד"א ולענ"ד קצ"ע בדבריו הנ"ל של הרמב"ם ה' יחנני וילמדני:

שם במשנה עד שמגיע לחצר החיצונה וכו' ומאי יעשה שמה. עלה על רעיוני לכתוב כאן מה דמבואר בש"ע של הרב זצ"ל סי' ש"א סעיף נ"ב וז"ל וכשיגיע לפני חצר ההוא יושיט אותן לחבירו העומד בחצר וחבירו יטלן מידו בשעה שהוא הולך שנמצא שהוא עשה עקירה מרה"ר וחבירו עושה הנחה ברה"י או יכניסו אותן זוג זוג דרך לבישה אם יש שהות ביום להכניס כולן אבל לא יזרקם לחצר כלאחר יד וכמש"כ בסי' רס"ו מפני בזיון דתפילין כמש"כ ביו"ד סי' רפ"ב עכ"ל וקצת חידוש הוא בעיני הא דמדמה לענין בזיון תפילין לס"ת והלא מצינו דמותר לתלות כיס עם תפילין בתוכו ובס"ת אסור גם לענין

תה"מ בבית שיש בו תפילין מועיל כלי בתוך כלי ובס"ת צריך דוקא לעשות מחיצה בפניו וכן לענין לאחוז ס"ת אפילו שכרוך במטפחת ולכנס לבהכ"ס או למרתף עיין סי' רפ"ב ביו"ד ובתפילין בידו עיין באו"ח סי' מ"ג וכמה חילוקים יש בין קדושת ס"ת לקדושת תפילין מ"מ הרב זצ"ל מדמה כאן לענין לזרוק כלאחר יד כבוד תפילין לכבוד ס"ת. ולולא דמסתפינא הייתי אומר דמה דכ' הרב זצ"ל אבל לא יזרקם לחצר כלאחר יד כוונתו שלא להקל כאן גבי תפילין שלא לעשות שום תקנה אחרת להכניסם לחצר כ"א דרך זריקה. כלאחר יד וכמו דמקילין גבי כיס בסי' רס"ו דלא כתוב שם הך דיושיט הכיס לחבירו ולא נזכר שם רק הך דיזרקנו וכו' משום דהתם ליכא שום חשש איסור בזיון משא"כ גבי תפילין הכא כל כמה דמצינן למעבד תקנה להכניסם לחצר בלי לזרקם מחוייבין למעבד ולפ"ז אין חידוש מה דמדמה קדושת תפילין לכבוד ס"ת ולענ"ד אף בספרים הנדפסים הדין כן ועיין ביו"ד בס"ס רע"א בט"ז:

חידושי דיני עירובין

מי שהיה סבור שמותר לטלטל בהעיר ולקח עמו מביתו דברים הנצרכים לו להוליכם למקום שרוצה לילך לשם ובדרך הילוכו נתוודע לו שאסור לטלטל בהעיר. הנה המג"א בסימן רס"ו ס"ק יו"ד כתב בשוכח והוציא כיס בשבת דעבד עקירה מרשות היחיד באיסור אפ"ה התירו לו במקום פסידא ע"י התיקונים כמו גבי מי שהחשיך לו בדרך המבוארים שם בסימן רס"ו וכתב דהא דמביא המחבר דיש אומרים דוקא מי שהחשיך לו בדרך התירו לו אבל מי שיצא מביתו סמוך לחשיכה ושכח והוציא לרה"ר לא התירו לו שום אחד מהדרכים הנ"ל הם איירי במזיד ולפ"ז יש כאן להתירו להכניסו לביתו ע"י אחד מהדרכים המבוארים גבי מי שהחשיך אמנם הפרמ"ג ז"ל מפרש שם דברי המג"א ז"ל וז"ל דקצת מזיד הוא דהיה לו לבדוק הבגדים סמוך לחשיכה והאי דהוציא כיס בשבת היינו שלא היה כיס זה מבעוד יום ונתן שם תינוק כיס בשבת ואנוס הוא עכ"ל ועיי"ש וא"כ לפ"ז דבנידון דידן דלאו אנוס הוא כ"כ אפשר דאין להקל ומה גם דהפמ"ג כתב במ"ז סוף הסי' הלז וז"ל ועיין פרישה שדקדקתי מרש"י שבת קנ"ג ב' ד"ה רץ וכ"כ דלא עמד לפוש לית עקירה לאיסור דוקא שנזכר מבעוד יום הא נזכר משחשיכה ועמד כך אף רץ מ"מ עקירה באיסור אסור והנך רואה שהט"ז ומג"א לא ס"ל הכי דאף בשבת כה"ג כל דלית עקירה והנחה באיסור התירו לו משום פסידא היכי דא"א לשמור ע"י ע"ג וצ"ע עכ"ל וגם המג"א ז"ל עצמו כתבו בלשון אפשר אבל יש לנו לסמוך על אילן גדול הרב ז"ל בש"ע שלו החזיק להלכה כדעת הט"ז והמג"א ז"ל עיין שם סי' רס"ו אות

י"ג בסופו ומה דנכתב בצדו ואות י"ז ואין לדחות ולומר דהרב ז"ל כתב רק בע"ש אחר שחשכה ולא בשבת עצמו חדא דבר הובא בשבו"י חלק ב' או"ח שאלה ך' שבספר הכה ברורה מחלק בין בע"ש או בשבת עצמו וכתב בשבו"י עליו ולא ידעתי מקום לחילוק זה דהא מי שהחשיך קאמר וכבר קידש עליו היום והוא שבת גמור ועיי"ש ועוד דהא נ"ב על אות י"ז דמקורו ע"ג דף ע"א ושם איתא המוציא כיס בשבת עיי"ש [גם מבואר שם דהרב ז"ל לא מפרש המג"א כדמפרש הפמ"ג ז"ל ומפרש המזיד שכ' המג"א ז"ל שיצא עם כסו סמוך לחשיכה כמש"כ בסימן רנ"ב דשם מבוארדלא יצא אדם עם חפץ בידו לרה"ר סמוך לחשיכה והא משנה מפורשת בשבת דף י"א] וכן לענד"נ דהנה התיקונים דפ' מי שהחשיך יש כמה מהם שעובר על איסור דרבנן ועיי"ש ואפ"ה התירו לו חכמינו ז"ל מפני שלא יבא להוליכו כדרכו בעקירה והנחה ויעבור איסור דאורייתא וכדאיתא שם בגמרא ובז"ע הביאם ע"כ בנידון דידן כשנתוודע לו שאסור בטלטול יהפוך עצמו מיד בריצה לשוב לביתו ולא יעמוד ח"ו דאז הוי עקירה מרה"י והנחה ברה"ר דעמידת גופו עם החפץ כהנחת חפץ על הארץ דמי ואלא ירוץ עם החפץ וריצה זו להכירא שלא יבוא לעמוד וזה שחזר ומכניס לביתו כדרכו דרך רה"ר נמי אין כאן איסור מה"ת עיין ברמב"ם פרק י"ג מהלכות שבת הלכה חי"ת וז"ל אם יצא בחפץ שבידו או על גביו ולא עמד ברשות שנייי' אלא חזר ונכנס והוא בידו אפילו יצא ונכנס כל היום כולו עד שיצא היום כולו פטור לפי שעקר ולא הניח ואפילו עמד לתקן המשא עליו עדיין הוא פטור עד שיעמוד לנוח עכ"ל ועיי"ש בהרב המ"א ובלח"מ ולאו דוקא שחזר והכניס לאותו מקום שעקר משם אלא אפיל כשמוציא מרשות זה לרה"ר ולא עמד א"ע לנוח רה"ר והכניס לרשות חבירו דרך רה"ר ג"כ אין איסר מה"ת ואלא מדרבנן הוא אסור בכל גוונא משום זלזול שבת כט"ז סי' שמ"ו אות ב' או משום גזיה שמא יעמיד ברה"ר ולהכי תקנו שירוץ דעי"ז זכור שלא יעמיד א"ע ולענ"ד אין להתיר לו בא' משאר התירים כי אם ריצה וכשיגיע להמקום שרוצה להכניסו שמה אם הוא חפץ בעלמא שאינו שו קדושה לגמרי כשיגיע לפתחו יזרקנו כלאחר יד לבת עיין בש"ע של הרב ז"ל סעיף י"ז רק יזהר ע"מ שלא יעמוד עם החפץ בידו רק הכל בדרך ריצה ום הוא חפץ של קדושה כגון חומש או אפי' סידור ענ"ד לכתחלה אם ראה יראה בזמן שהוא רץ שיש שם באותו בית בפתח הבית יהודי אחד שיושיט ל ויקבל מידו טוב וכמו שהבאתי בדבור הקודם לה בשם הרב ז"ל גבי תפילין ואם אינו רואה שיוכל להושיט למי שיקבל מידו ולעמוד א"ע הרי אסור לו ע"כ יזרקנו כלאחר יד. ולענ"ד צ"ע למאי מצריך הרב ז"ל גבי הוציא כיס בשבת מביתו ורץ רה"ר עד שהגיע לפתח ביתו לזרוק כלאחר יד והו זה לא אתמר אלא במי

שהחשיך לו בדרך או מילתו על כתפו דעשה עקירה ברה"ר ושלא יעשה הנחה ברה"י מצרכו לזרוק לרה"י כלאחר יד וכדאיתא בגמ' ר"פ מי שהחשיך וש"ע סי' הנ"ל הביאו אבל להיפך שעבד עקירה מרה"י שהוציא כיס מביתו בשבת ורץ ולא עמד ברה"ר וכי קא מטיל אפילו לרה"י של אחר הרי זה גופא אינו אלא ודרבנן ולמה מצריך בכה"ג לזרוק כלאחר יד ואפשר מטעם מהיות טוב וגו' דכל מה דנוכל לעשות והיתר טפי עושין דזה הוי תרי דרבנן ונמצא לענ"ד לפ"ז י"ל דהרב לא כ"כ רק בכיסו אבל ספרים אין לבזותן לזרקם כלאחר יד. ה' יחנני ויורני ללמתתה של תורה א"ס:

אם לא נזכר בעצמו שאסור לו לטלטל ויהודי אחר רואה שהוא מטלטל אם מחויב להגיד לו לכאורה לענ"ד הי' נראה שאינו מחויב להגיד לו דמוטב שיהיה שוגג ואל יהי מזיד וכדאיתא באו"ח סי' תר"ח סעיף ב' ומקורו משבת דף קמ"ח דקאמר התם אלא הנח לישראל מוטב שיהיו שוגגין וכו' נ"ש בדאורייתא ול"ש בדרבנן ומה גם דהכא בזה"ז הוא רק מילי דרבנן דאין לנו רה"ר גמורה ומטומאת כהנים אין ראיה עיין ביו"ד שע"ג] ולענ"ד אין לחלק בין ליחיד לרבים כן משמע לענ"ד מרמ"א שם תר"ח הנ"ל אבל לענ"ד דכאן לא שייך שלא יהיו מזידים כיון דיש לו תקנה להנצל מהפסד ולא יעבור עבירה ואם ידוע בבירור שלא ישמע לו מבואר בט"ז שם סי' תר"ח הנ"ל אות ב' דאמרינן ביה מוטב שיהיו שוגגים וכו' ואם אינו ידוע בבירור מחויבים כאן להגיד לו ועיין בבאה"ט יו"ד סי' ש"ג דאיתא שם נחלת צבי מביא כמה ראיות דבאיסור דרבנן נמי מצווין להפרישו היכי דאין לחוש שיהיו מזידים וא"כ לענ"ד מחויב כאן להגיד לו דבר היתר הנהוג במקומות שאין שם עירוב ששולחין ילדים להביא להם מה שנצרכים ולענ"ד איני יודע הלא לענ"ד המתיר הוא המרדכי שמביאו הט"ז באו"ח סי' שמ"ו סוף אות וא"ו וז"ל משמע במרדכי שיש היתר להביא ע"י תינוק המפתח כמו ע"י ע"ג והקשה ע"ז הט"ז והא ביבמות פ' חרש משמע דאסור לעשות ע"י שיביא התינוק לשם דליספי בידים אסור ומתרץ התם מיירי ברה"ר שהיא איסור דאורייתא אבל אנו אין לנו אלא כרמלית שהיא דרבנן כנלענ"ד כ"ל ואמנם הפמ"ג ז"ל שם במשבצות אות וא"ו מקשה דהלא בסי' שמ"ג מבואר דלהאכילו בידים אסור אף דרבנן ומתרץ וז"ל אפשר למצוה לבהכנ"ס יש להתיר וכו' וצ"ע וה"ה לומר לתינוק להביא סידור וחומש לבית הכנסת במקום שאין עירוב עכ"ל בשינוי ולענ"ד במאי דכ' וה"ה וכו' כוונתו לומר לתינוק להביא מפתח בהכנ"ס דיש להתיר דהוי מצוה דרבים אלא אפי' להביא ליחיד סידור ג"כ יש להתיר להביא לו לבהכנ"ס כיון דצריך לסידור מסתמא להתפלל עם הצבור או לחומש לשמוע היטב קריאת התורה בצבור חשיב קצת נמי מצוה דרבים ולפי פירוש זה אסור אפי' לדבר מצוה דיחיד להביא ע"י

תינוק ואפילו אם אפרש פי' אחר בדבריו הנ"ל של הפמ"ג ז"ל ולכל דבר מצוה מותר מ"מ על מה סומכין לשלוח תינוק להביא לו איזה דבר שהוא. ואפשר דהנה איתא בר"ן ז"ל ריש יומא על המשנה שכל שהוא לצורך התינוק אעפ"י שהגיע לחינוך מאכילין אותו איסור מדרבנן ואפילו בידים א"כ י"ל כששולחין תינוק אחר איזה דבר אומרים לו שרק לצורך עצמו יביא והשתא כשמוציא מרה"י לרה"ר או מעביר ד"א בר"ה לצורך עצמו הוא עושה והנה להמק"נ בסי' תמ"ח בביאורים אות י"א דפליג על התבו"ר וסובר דאפילו בדאורייתא מהני ערמה ודאי הכא והני ערמה שמערימין על הקטן ואומרים לו שנתן לו מה שיש לו שמה וכשיביאנו אליו ישמור לו שלא תאבד ממנו או באופן אחר יערימו והקטן לדעתיה דנפשיה הוא דעביד לטובת עצמו ויותר טוב הגדול לא יאמר להקטן שילך רק הקטן כשישמע שהוא שלו במתנה ודאי ילך שמה ויביא החפץ לגדל שישמרנו ולהתבו"ש דס"ל דלא מהני ערמה באסור דאורייתא ולמקו"ח נמי הרי בקטן אתא שם במק"ח דלא מהני ערמה בדאורייתא ואלא דוקא בגדול וגם י"ל דדמי כאן להאי דמביא משבת קל"ט ומעוד כמה גמרות עיין שם מכל מקום הרי לעיקר הלכה קיימא לן דאין לנו רה"ר ואלא כרמלית שהוא רק דרבנן כן הי' עולה על רעיוני לעני בדעת ובספרים כמו אני ללמוד איזה טעם להנוהגין היתר אפי' בדבר הרשות:

וראיתי בב"י ס"ס שמ"ג שמביאו להר"ן ריש יומא הנ"ל וכ' ע"ז וכ"כ הרשב"א ומיהו כ' בתשובה שלא אמר כן אלא להלכה אבל לא למעשה עכ"ל ואנכי לא ידענא דהרי הרשב"א ס"ל דכל איסורי דרבנן מותר להאכילו לקטן גם מה שכ' אפי' הגיע לחינוך חינוך שייך רק באב לבנו אבל לא באיש אחר ולצד היתר ודאי טפי עדיף לשלח קטן של איש אחר מלשלח בנו ובאם אין לשלח של איש אחר מוטב שישלח ובנו הקטן שלא הגיע לחינוך היינו פחות מבן ה' או וא"ו שנים שלימות או שישלח בתו הקטנה דיש אומרים דאב אינו חייב לחנך בתו ואם אין לו לשלח רק בנו שהגיע לחינוך אפשר דסמכו על הרשב"א דאיסור דרבנן מותר לספויי בידים וגם הרשב"א כ' דשמא לא אמרו מחנכין אלא למצות עשה ולא למצות ל"ת כ"כ בפ' חרש בסוגיא דקטן אוכל נבילות סוף ד"ה ר' יוחנן גם יש אומרים דבדרבנן אינו חייב לחנכו ועיין בפמ"ג או"ח ס"ס קפ"ו באשל אברהם:

ברמב"ם סוף הלכות מאכלות אסורות דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ואסור לספויי בידים אפילו איסורי מד"ס ובש"ע סימן שמ"ג מביאו להלכה והרשב"א בחידושיו על יבמות דף קי"ד בסוגיא דקטן אוכל נבילות ד"ה ר' יוחנן ספוקי מספקא לי' כו' וז"ל ומיהו משמע לי דבאיסורין דרבנן מותר לומר לו לאכול בפירוש דהא למאן

דאמר בשל תורה מצווין להפרישו בשל דבריהם אין מצווין להפרישו כדמתרצינן הכא הב"ע בעציץ שאינו נקוב מדרבנן וכו' וכיון שכן כיון דקיי"ל דאף בשל תורה אין מצווין להפרישו בשל דבריהם מתירין בו דרגא אחת יותר ומתירין בו אפילו לומר לו לאכול וכו' דלא העמידו דבריהם אלא אצל גדולים שבישראל ולא אצל קטניהם כנ"ל אבל הרמב"ם ז"ל כ' בסוף המ"א שאפילו בשבות דרבנן אסור להאכילו בידים עכ"ל הרשב"א ז"ל ובדיבור שאח"ז החזיק הרשב"א בפסקו וכ' וז"ל ומ"מ נ"ל דאנן דקיי"ל דאין ב"ד מצווין להפרישו מביאין לו חלב מכותית ואפילו במקום דאיכא בת ישראל משום דחלב כותית ליותר אין בו אלא איסורא דרבנן ולמ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו באיסורין של דבריהם נותנין לו בידים כמש"כ למעלה עכ"ל הנ"ל ועיי"ש בנמוקי יוסף בשם הריטב"א ז"ל וז"ל וכ' הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל דמ"מ אין להאכיל בידים אפילו לקטן שלא הגיע לחינוך אפילו איסורין של דבריהם שנא להקל באיסורי דרבנן עכ"ל ועיי"ש ולדעתי כוונתו ז"ל הגם דחזינן בסוגיא דשם דאפילו למ"ד בדאורייתא מצווין להפרישו מ"מ בדרבנן ס"ל דאמ"ל עיי"ש אבל לענין לספויי בידים בזה נראה ודאי זלזול דרבנן דאמרי אינשי הא דנותנין לקטן לאו משום דקטן הוא אלא משום דדבר זה הוא היתר גמור וכמו דאיתא בסוף פרקין אמר רב שמעי' גזירה משום התרת יבמה לשוק ועיין שם בפי' רש"י ואלי העני מתפרש לי היטב בריוח עפ"י שיטת הרשב"א ז"ל:

א

דאיתא שם בגמ' לימא מסייע לי' לא יאמר אדם לתינוק הבא לי מפתח הבא לי חותם אלא מניחו תולש מניחו זורק לענ"ד יש לדקדק בלשון הברייתא דפתח בהבאה וסיים בתולש דהו"ל למיתני אלא מניחו מביא לענ"ד ליישב דהנה נראה דהגמ' בא לסייע מרישא מדיוקא ומסיפא דקתני בהדיא דאל"כ ל"ל להביא לגמרי הרישא והו"מ למייתי הסיפא דמניח אדם לתינוק תולש וזורק דכלל זה מסור בידינו במבוא התלמוד ודרך הגמ' להביא משנה או ברייתא בדרך קצרה ומביא רק מה שהוא לו הכרח להביא אלא ודאי דמרישא לחוד בא לסייע מדיוקא ומסיפא נמי לחוד דקתני בהדיא וכן נראה מפירש"י דמפרש הבא לי מפתח דקאמר דרך רה"ר דלענין מה פי' כן דאין לומר דכוונתו דכיון דבא לסייע מהברייתא דאיסורי דאורייתא אמ"ל וא"כ מותר איסורי דבריהם לספויי בידים וליכא לפרש דלא יאמר לו הבא לי מפתח דרך כרמלית דאמאי לא ולהכי מפרש דרך רה"ר זאת א"א להעמיס בכוונתו ז"ל דהמשנה למלך ז"ל סוף המ"א הוכיח מפירש"י בשבת ס"פ ר"ע על המשנה דהמוצא חגב דס"ל כרמב"ם עיי"ש ואלא לענ"ד דכוונתו לפרש דבא מדיוקא דרישא דחזינן דברייתא מיירי באיסורי דאורייתא א"כ יש להקשות

למה תני לא יאמר דהיינו לספויי בידים אסור והא איסורי דרבנן נמי אסור לספויי אלא ודאי דנקט התנא לא יאמר דלגופי' לא איצטריך אלא למידק מיני' דדוקא לספויי הוא דאסור אפילו באיסורי דאורייתא אבל אין מצווין להפרישו ועל זה קשה היא גופא מנ"ל דלהביא איירי דרך רה"ר י"ל דהוכיח מדפתח בהבאה וסיים בתולש ודאי כוונת התנא דברייתא להורות בא דנפרש דאמר הברייתא בחדא גוונא וכמו בסיפא איירי בתולש דאורייתא דרובא דרובא אינם זורעין בעציץ שאינו נקוב כמו כן יש לפרש הבאה דרישא דאיירי באיסור דאורייתא ושפיר מייתי סיוע דבדאורייתא אמ"ל ורק אסור לספויי בידים וכדרבי פדת ודי אביי חולש בעציץ שא"נ כלומר דלהביא דרישא ואי יש לפרש דאיירי בדרבנן דרוב מקומות כרמלית הן וברה"ר גופא איכא טובא העברות דהיא רק מדרבנן ואי משום דתני סיפא תולש אין להוכיח די' דבא לאשמעינן בזה דסד"א לאמר כיון בתולש דאורייתא מצווין להפרישו ורוב תולש הם מדאורייתא גזור בתולש דרבנן דיהיו מצווין להפרישו אטו ולש דאורייתא קמ"ל דלא גזרינן ולעולם סיפא דרלש דומיא דהבאה דרישא קתני באיסורי דרבנן ומדאהר איסורי דרבנן לספויי בידים ממילא איכא למשמע מינה דבאסורי דאורייתא מצ"ל דאי אמ"ל הול להתיר אסורי דרבנן לספויי בידים והיינו כרשב"א אח"כ ראיתי בחידושי הרשב"א ז"ל ות"ל הדקדוק שדקדקתי בלשון הברייתא כוונתי לכוונתו ז"ל עיי"ש בד"ה הא דתניא לא יאמר אדם וז"ל לא ידעתי פני מה לא חלק בדידה דהו"ל למיתני אבל מניחו מביא וכו' אבל הרשב"א ז"ל מתרץ דמאי דנקט לא יאמר הבא ולא קאמר תלוש לרבותא נקט הבא דאלו אמר לא יאמר לו תלוש זרוק היינו משום דאומר לו לעבור ממש אדאורייתא אבל רשאי לומר לו הבא לי חותם משום דאינו אומר לו לעבור ממש אדאורייתא דאפשר להביא לו פחות פחות מד"א וא"נ לבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי ליכא איסור דאורייתא אפי' יכניס מרה"ר לרה"י אפשר שיעקור מכאן על דעת שיניחנו פחות פחות מד"א ואח"כ ימלך להכניסו לרה"י דבכי הא ליכא איסורא דאורייתא קמ"ל דלא יאמר לו אפילו הבא וכש"כ דלא יאמר לו תלוש זרוק וכי קאמר נמי אבל מניחו תולש לרבותא נקט לומר דאפי' תולש דעובר מיד ממש אדאורייתא אינו זקוק להפרישו כנ"ל עכ"ל הנ"ל:

ב

ת"ש בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו ע"ה אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים מצא פירות בידו אין זקוק לו א"ר יוחנן בדמאי הקילו עיי"ש בתוס' ד"ה אר"י בדמאי הקילו ולענ"ד צריך להבין מהיכן דיוקא דהש"ס דאמ"ל דליכא למימר מרישא דקתני אין חוששין דאדרבה מדקתני רק. דאין חוששין לשמא יאכלנו משמע דאם ברור

לנו שיאכל מצווין להפרישו ואין להוכיח נמי מזה אפכא דמ"ל דרגיל שאני כדאיתא באו"ח שמ"ג ויש לפרש דהכי קאמר דנהי דרגיל לילך אצל אבי אמו ע"ה לא נחשיבו להרגיל דברים אסורין שיהא מצווין להפרישו שלא לילך ין אצלו משום דאינו אלא ספק שמא יאכלנו ולפ"ז א ענין להא דרוצה להוכיח דקטן אוכל נבילות דאמ"ל ואלא לענ"ד דיוקא דהש"ס מסיפא היא דמצא בידו פירות אין זקוק לו ופירש"י ליטלו הימנו וצ"ל לפ"ז דהוי משמע להמקשן דהתוספתא מיירי בפירות תירוש ויצהר דתרומות ומעשרות דידהו הוא מן התורה הרי מוכח דספק טבל מה"ת אמ"ל וזהו דוחק גדול לאוקמא התוספתא דוקא בפירות תירוש ויצהר דא"כ ל"ל למיתני לגמרי פירות והא הי' סגי למיתני מצא בידו אין זקוק לו ובודאי הויא מפרשינן דמצא בידו קאי אדבר שאינו מתוקן דנזכר מקודם ובשלמא לרמב"ם דס"ל דלאו דוקא תירוש ויצהר אלא שאר פירות כיוצא בהן נמי יש ליישב עכ"פ דהתנא בתיבת פירות דקתני בא לאשמעינן אגב אורחי' הך דינא דהרמב"ם אבל לרוב פוסקים דפליגי על הרמב"ם איך ס"ד דהמקשן לפרש דהברייתא מיירי בטבל דאורייתא תיקשי דלענין מה תני פירות והא אדרבה רוב פירות טבל דידהו רק טבל דרבנן וא"ל דלהכי הוו ס"ד דאיירי בטבל דאורייתא דאי מיירי בטבל דרבנן תיקשי פשיטא דאמ"ל דאפילו ודאי דרבנן אמ"ל זה אינו דהכא איצטריך לאשמעינן אפילו בספק. דרבנן דאמ"ל דסד"א כיון דרגיל לילך אצל ע"ה צריכים ליטול הימנו מה דמביא ממנו כדי שלא יהא רגיל לילך אצלו ויהי' עי"ז רגיל בדברים האסורים וכן צ"ל לר' יוחנן דדחי בדמאי הקילו והשנויי דמשני הגמ' על הת"ש דאידך ברייתא בתרומה דרבנן דקשה לכאורה א"כ אמאי איצטריכו הברייתות לאשמעינן דבספק דרבנן. אמ"ל והא אפילו ודאי דרבנן אמ"ל אבל לפי מה שכתבתי בעזה"י ניחא דס"ד כיון דרגיל לילך אצל אבי אמו ע"ה צריכין ליטול הימנו הדבר שהביא מע"ה אפילו שהוא רק ספק איסור דרבנן כדי שלא יהי' רגיל לילך אצלו ויהי' מורגל בדברים האסורין קמ"ל דלא חיישינן לזה ולעולם י"ל דמיירי התוספתא בטבל דרבנן ולהרשב"א ניחא די"ל להרשב"א אין הפי' דאין זקוק לו ליטלו הימנו וכדפי' רש"י אלא אין זקוק לתקנו וי"ל ג"כ כיון דביד הגדול לתקנו ומניח הקטן לאכול בלי תיקון כספי ליה בידים הוא דספי בידים אין הפירוש דדוקא כשמאכילו ממש או עכ"פ שיאמר לו בפירוש שיאכל עיין בנמוקי יוסף דמביא הפירש"י על שנויי דר' יוחנן בעושה על דעת אביו וכ' לבאר פירש"י וז"ל דהרי הוא כאומר קום עשה וכאילו מאכילו בידים שהוא אסור עיי"ש וי"ל דוקא אוכל נבילות או שעושה שאר איסור שא"א לתקנו אותו דבר א"צ להפרישו וליטול ממנו הנבילה או למחותו שלא יעשה הדבר האסור ההוא ולעשות ע"נ להתינוק אבל אם רואה שהתינוק

אוכל דבר איסור מפני שאינו מתוקן ויש ביד הגדול לתקנו ואינו מתקנו ומניח נו כך לאכלו הוי כספי לי' בידים והגם שיודע אני שכל מי שלא יסכים לומר כן אין בידי הכרח ראי' ע"ז אח"ז העירוני שיש ב"ה ראי' גמורה מדנקטי' הא ודאי בעא לעשורי וכו' ולא קאמרי בעא לאפרושי' ודקדוק גדול הוא לענ"ד אבל לפירושי שכתבתי ע"ד הרשב"א מדוקדק הוא מאוד מ"מ לענ"ד אינו רחוק כ"כ להעמיס כן ולפרש הת"ש בריווח עפ"י שיטת הרשב"א והכי מקשה דקתני אין זקוק לו לתקנו שמעית מינה דאיסור דרבנן מותר לספויי בידים וא"כ ממילא שמעינן מינה נמי דבדאורייתא אמ"ל דהא בהא תליא וכנ"ל וקשיא לאביי ומשני ר"י בדמאי הקילו פי' לעולם בכל שאר איסורי דרבנן דעלמא אסור לספויי בידים ובאיסורי דאורייתא מצווין להפרישו רק דמאי שאני [עיין כתובות] ובזה נתיישב קושיית התוס' הנ"ל ותו מקשינן טעמא דבדמאי הקילו הא ודאי עשורא בעי פי' ואע"ג דאין האיסור אלא מדרבנן מ"מ כיון דיודע בודאי שאינם מעושרין בעי לעישורא ומשום דהוי כספי לי' בידים ואסור והא אר"י וכו' שמעינן מיני' דר"י דס"ל קטן אוכל נבילות אמ"ל וממילא שמעינן דבדרבנן מותר לספויי בידים ע"ז משני אלא ר"י ספוקי מספקא לי' וכו' והדר מקשי מתוספתא דתרומה טמאה והוו ס"ד דמקשן דסתם תרומה טמאה טפי משמע דבתרומה דאורייתא מיירי והתרצן מתרץ דעכ"פ אין להקשות קושיא כיון דאין הכרח על כל פנים דמיירי בתרומה דאורייתא:

ג

ת"ש תינוק וכו' ולא יאכלנו נבילות וטריפות שקצים ורמשים וכו' ולענ"ד צריך להביא אמאי לא תני בקיצור ולא יאכילנו דברים האסורים וגם הוי מפרשינן דרצה לומר חלב בהמה טמאה דרישא וכדפירש רש"י באמת בד"ה ולא יאכילנו ומאי זה דפרט להנך אבל לפי דעת הרשב"א י"ל דהתנא בא באריכות לשונו להורות דדוקא איסור דאורייתא בנבילות וטריפות שקצים ורמשים הוא דאסור להאכילן בידים אבל איסור דרבנן מותר לספויי בידים דהא בהא תליא כיון דאין חוששין כיונק שרץ וכדאסיק בקושיא ומשני לעולם באסורי דאורייתא מ"ל והא דתנינן יונק מבהמה טמאה היא משום דהתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב ולא אצל נבילות וטריפות שקצים ורמשים פי' תינוק חולה מסוכן הוא אצל חלב ולא בעי אומדנא אבל אצל נבילות וכו' בעי אומדנא כמו גדול חולה ומעיקרא דפריך א"ה גדול נמי ה"ה דודאי הו"ל להקשות א"ה אמאי לא יאכילנו נבילות כיון דמוקמת משום סכנה א"כ אין לך דבר שעומד בפני פ"נ אלא כיון דיש לו להקשות מרישא גופה דבא למידק מינה דאמ"ל ל"ל להקשות מסיפא [לענד"נ דרש"י ז"ל לא גרס נבילות וטריפות וכו' כדאיתא בגמרות שלפנינו עיין ברש"י ד"ה ולא יאכילנו ואפשר

קצת לומר עפ"י שכתבתי דלהרשב"א ז"ל ניחא הא דהאריך התנא ופרט וא"כ רש"י ז"ל דפוסק כרמב"ם כמו שהבאתי בשם המ"ל לא אתיא לי' שפיר הגרסא שלפנינו]:

ד

ת"ש ב' אחים פקחים נשואין ב' אחיות אחת פקחת ואחת חרשת וכו' מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט וכו' ואמאי מוציא את אשתו בגט תיתיב גביה קטן אוכל נבילות הוא וכו' ולענ"ד יש להקשות והרי כשיבא עלי' לא גרע מספויי לקטן בידים איסור דאורייתא וזהו אסור לכ"ע וזהו ודאי דוחק לומר דהא דמשני הגמרא משום איסור הכוונה משום איסור לספויי בידים אבל לדעת הרשב"א הנ"ל נתיישב לי דהנה שם במשנה דף כ"ח ע"ב איתא פלוגתא רבנן ור"ש ס"ל אחות זיקה אסורה מה"ת ורבנן ס"ל דאינו אלא מדרבנן עיי"ש וקיי"ל בש"ע אה"ע סי' קע"ה כרבנן וא"כ י"ל דהכי מקשה הגמ' דהכא אם תיתיב גבי' אינו אלא איסור דרבנן אחות זיקתו ואמאי מוציאה בגט והא למ"ד קטן אוכל נבילות אמ"ל נחתינן דרגא באיסור דרבנן דמותר לספויי בידים ומשני הגמרא משום איסורא דידיה דהוא פקח ואסור באחות זיקתו אמנם חובם לפרש קושיות גמרא ותיתיב גבי' אפילו להרמב"ם ופסקינן כוותי' בש"ע או"ת שמ"ג לכן נלע"ד הנה איסור קרובת זיקה פליגי בי' כמה תנאים ואמוראים דיש דסברי דאין שום איסור קרובת זיקתו עיין שם לעיל דף י"ז ושם נסמן וא"כ הכי מקשה דנהי דרבי סתם כאן המשנה כהאי תנא דס"ל יש זיקה מ"מ גבי קטנה ולענין דיעבד שלא להוציאה מבעלה יש לסמוך על הנך דסברי דקרובת זיקה מותרין אפי' מדרבנן וזהו דמדייק ואמר תיתיב גבי' פי' שלא להוציא מבעלה ולפ"ז אתי לי שפיר הא דלא הקשה קושיא זו לעיל ק"ט על ר' יהושע דאמר נמי מוציא את אשתו בגט ואמאי תיתיב גבי' ושם טפי הו"ל להקשות דהתם בקטנות נמי איירי אבל לענ"ד דשם לא הי' מקום להקשות דמרא דדינא שם ר' יהושע ור"י ס"ל יש זיקה לעיל כ"ט אבל הכא מקשה רק לרבי ועיין שם לעיל דף ל"ז ע"א בגמ' כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן:

הב"י בסי' שמ"ג מקשה על הטור דפוסק שם קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וביו"ד סי' שע"ג פוסק דאם כהן קטן בא לטמא את עצמו שצריכין להפרישו וגם דהוא נגד סוגיית הש"ס דהכא דמותיב למ"ד אמ"ל מדתניא אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרינן להו לא תטמאו ומשני לא דלא ליטמאו להו בידים אבל להפרישם לא הזהרו ומאחר שהוא פוסק כמ"ד דאפי' בשל תורה אמ"ל א"כ ע"כ אמור ואמרת רק להזהיר גדולים על הקטנים דלא ליטמאו להו בידים אבל להפרישם לא הזהרו ומתרץ היינו דוקא מקמי דמביא השלשה לימודים הוי ס"ד למילף שאר איסורין מינייהו

אבל לבתר דהביא השלשה קראי דהוי שלשה כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וליכא למימר דבשאר איסורין דאורייתא מותר לספויי בידים דהא ליכא מאן דסבר הכי אמנם אנכי ההדיוט קשה לי מהצריכותא דקעביד הש"ס נראה דאי לא כ' הוי עולה על הדעת לומר דמותר מה"ת לספויי בידים איסור דאורייתא הלכך נ"ל דהני שלשה אזהרות הם להפרישם אבל בשאר איסורין אמ"ל ומש"ה גבי טומאת כהנים דהוא חד מהנך קראי כ' הטור שמצוה להפרישו משא"כ כאן לענין שבת דשאר איסורין לא ילפינן מהנך שלשה פסוקים ואע"ג דבגמרא עביד צריכותא י"ל דס"ל לפטור דהנך צריכותא לאו דוקא ועיי"ש שהאריך והט"ז ז"ל כ' על הב"י ז"ל וז"ל וזהו פלאי להתחכם על התלמוד שעשה צריכותא ואנן נימא דלאו צריכותא היא וכו' ועיי"ש דמתרץ דברי הטור באופן אחר [וק"ק לענ"ד הא דכ' הט"ז דיש פרכא על מה הצד שיש בהן צד כרת וכבר קדמו המהרש"א בסוגיא דשם ד"ה וצריכי עיי"ש] ולולא דבריהם הקדושים הי' נלענ"ד ליישב דברי קדשו של הטור וליישב נמי הקושיא של הרא"מ דמביא המהרש"א ז"ל הנ"ל דמקשה על הצריכותא אכתי לכתוב רחמנא טומאה ודם וליתי שרצים מינייהו ולולא תירוצו של המהרש"א ז"ל נלענ"ד ליישב הנה קצת יש להקשות מאי ס"ר דהמקשן להקשות שוב שנית מדם והלא כבר שמע די"ל דלא ליספו להו בידים והגם שאין קושיא כל כך עיין במבוא התלמוד קיצור כללי הגמרא ד"ה וכן כשמביא הגמרא ת"ש ת"ש זאח"ז הוא דהמקשן מכוין לדעת אולי יתרצו לו תירוץ אחר אבל מ"מ חדא צריכין לידע דתירוץ הראשון אינו טוב וחשוב וכדמסיים שם בשם תוס' ב"ק דף מ"ב ועוד שאפרש בעזה"י דהכא אין צריכין ליישב ולומר דדעת המקשן הוא רק דאפשר יתרץ לו תירוץ אחר אלא הכא מקשה קושיא השנית עדיפא מהראשונה ולענ"ד נראה הא דמקשה שוב מקרא אחריני כיון למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין פירשו תוס' בקידושין דף ל"ה ע"א ד"ה אלא למ"ד דכיון דאין מלמדין הוי כמו מיעוטא דוקא הני חייבות אבל אחריני לא ועיי"ש וא"כ איך יש לפרש דשני קראי אתיין ללא לספויי בידים והלא הוו ב' כתובים הבאים כאחד דלפ"ז הוי ממעטין דבשאר איסורי דאורייתא מותר לספויי בידים והא ודאי ליכא למימר הכי וכמו דהבאתי בשם הב"י ז"ל ואלא ודאי עכצ"ל דקראי אתו לאמרי להו לא תאכלו ומצווין להפרישם וממעטינן שפיר מהנך שני כתובים דבשאר איסורי דאורייתא א"צ להפרישן וקשיא לאביי [ואין לסתור פירושי דת"ש הראשון היא על רבי פדת והת"ש השני יהי' בהיפך לאביי מפני כאן בסוגיין איתא קודם לזה כן ת"ש כותי שבא לכבות הוא על ר"פ ות"ש בן חבר היא לאביי וכן לקמן ריש האשה שלום ת"ש עשינו עלינו בית הוא לפשוט דלא אמרינן מה לי לשקר והת"ש שאחריו בא לפשוט להיפך דאמרינן מה

לי לשקר וכמוהו מצינו הרבה פעמים בש"ס] ומשני לא דלא ליספו להו בידים וס"ל דשני כתובים הבאים כאחד מלמדין [הנה האברך החריף והחסיד ידידי מ' ישראל ברוך בן המנוח מו"ה יעקב זלמן ז"ל ראה מה שכתבתי והקשה לי על פירושי דת"ש ב' היא לאביי ומשני לאביי וקשיא לי' טובא למאי הי' צריך לפרש ללא ליספו לדחות הפירוש דקרא של המקשן והא אדרבא והא הוי טפי עדיף לתרץ בקיצור דס"ל דשני כתובים הבאים כאחד מלמדין והפירוש דקראי הם לאמרו להו לא תאכלו ויליף אביי מינייהו דבאיסורא דאורייתא מצווין להפרישו לענ"ד ליישב כיון דה תחיל לפרש הקרא ללא ליספו להו בידים שוב בשנויי השני ג"כ ניחא לי' לפרש הקרא כן עיין תוס' ב"ב דף י"ח ע"ב סוף ד"ה ואי לא סמך כן י"ל לענין תירוצים שבגמ' כן ועוד נלענ"ד לומר דכוונת התרצן למאי דאסיק וצריכי וכו' וא"כ מלמדין מהנך ג' פסוקים ממילא לרבי פדת א"א לפרש דאמר לכם לא תאכלו א"כ מלמדין דמצווין להפרישו אלא ע"כ רק לפרש הקראי דלא לספויי בידים ולהכי נקט נמי אפילו לאביי לפרש כן דאסור לספויי תירוץ השוה לתרווייהו [עיין בתוס' ריש פ' הזורק בגיטין ד"ה והתנא ועיין במבוא התלמוד דמביא דפעמים שיכול לתרץ תירוץ אחר אלא משום דלאמורא דבתרי' אינו תירוץ לכך נקט תירוץ דשוה לתרווייהו עיי"ש עוד נלענ"ד דהנה לפי קושייתך נראה דבר פשוט הוא לך דלאביי דס"ל מצווין להפרישו מצווה מה"ת הוא ולבבי לא כן ידמה דמאן דס"ל מצווין להפרישו רק מדרבנן ולא מה"ת חדא דאפושי פלוגתא לא מפשינן וז"ל במבוא התלמוד דכל מה שנוכל לקרב הדיעות הוא הנכון וכן המנהג המעיינים וכו' וכיוצא בזה הביא השבו"י בשם הר"ן כאשר נראה אמוראים שסובל מאמרם לומר שאינם מחולקים אעפ"י שהוא דחוק קצת אין לנו לומר שחולקים עיי"ש וה"נ כיון דחזינן בהדיא דלרבי פדת אמצ"ל אפי' מדרבנן ועבד עובדא כן איך נאמר דאביי ס"ל דאפי' מה"ת מצ"ל מהיכא תיתי ניפוש הפלוגתא כ"כ וגם הא דאמרינן בגמ' ור' יוחנן ספוקי מספקא לי' היינו נמי אי מצ"ל מדרבנן או לא ועיי"ש ואנכי ראיתי ברא"ש שנראה מדבריו הנ"ל דלמאן דס"ל מצ"ל הוא רק מדרבנן עיין ברא"ש ריש שבת דמקשה בתרי בבי קמייתא דתנן בהו בעה"ב פטור והעני פטור ומפרש בגמרא פטור ומותר והא קעבר משום ולפני עור לא תתן מכשול ואין לומר דהכא מיירי בכה"ג דאפילו לא הי' נותנו בידו הי' יכול ליטלן דהשתא ליכא משום לפני עור דמ"מ איסור דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבילות מצ"ל עכ"ל הרי נראה דמנ"ל הוא רק מדרבנן ועיין בב"י סי' שמ"ג דמביאו ולענ"ד משמע מתוס' בשבת דף קכ"א ד"ה ש"מ קטן ומתוס' נדה דף מ"ו ע"ב ד"ה לאותן המוזהרים עליו בקושייתם הן וא"כ ממילא לא קשה מידי קושיתך דמתרץ דלאביי נמי מפרש הקראי ללא לספויי בידים אבל לענין מצ"ל אינו

מה"ת ואביי דקאמר מצ"ל מדרבנן בעלמא קאמר ולפי דרך הפשוט דהנך ג' ת"ש הם על ר"פ נראה גם כן דאביי לא יליף לה מהקראי דמצווין להפרישן דלענ"ד צריך אני בעניי להבין אמאי ס"ד דהמקשן דהקרא דלא תאכלים להזהיר ר"ל להפרישן אם אוכל מעצמו והלא פשטא דקרא הוא יותר לפרש ללא ליספי להו בידים ונלענ"ד לומר דדעת המקשן כיון דלא ברור לנו בירור גמור הפירוש דקראי יש לנו לפרש לחומרא דאפי' אוכל מעצמו מצווין להפרישו ודומה לזה מצינו בגמ' כל היכי דאיתא לאקושי לקולא ולחומרא או קל וחומר לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן או עבדינן ק"ו וה"נ יש לנו לפרש לחומרא דמצ"ל וקושיא לרבי' פדת ומשני לא דלא ליספו לי' בידים כלומר כי קאמרינן לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן היכי דאין לנו הכרע משא"כ כאן דפשטא דקרא מכריע לפרש לקולא דרק להזהיר ללא ליספי להו בידים ומקשה תו מקרא דלא תאכל פי' תרצת לא תאכלום י"ל שפיר לא תאכילום אבל קרא דלא תאכל מאי איכא למימר [ובגמרא מפורש בהדיא על הקרא לא תאכלום לא תאכילום] ומשני לא דלא ליספו פי' זה נמי סובל לפי פי' הפשוט לפרש ללא ליספו ומקשה תו מהקרא אמור ואמרת פי' הניחא עכ"פ הקרא דלא תאכל די"ל לא תאכיל אבל אמור ואמרת ודאי מורה על מצווין להפרישו עיין בטור יו"ד סי' שע"ג שכ' ונ"ל שצריכין להפריש וכן משמע הלשון שדרשו אמור ואמרת] וכו' ואעפ"כ משני לא דלא א יטמאו להו ולעניות דעתי יש לומר דדייק התרצן לומר כן משום דחזינן דבברייתא אמור ואמרת איתא הלשון להזהיר גדולים על הקטנים כמו דאיתא הלשון בהנך ב' ברייתות דאייתי מעיקרא מסתמא על חדא כוונה קתני להו ולענ"ד דהו"מ לשנויי דלעולם אמור ואמרת כפשוטו לאמר לה לא תטמאו ואפ"ה לא קשיא לר"פ די"ל דשאני כהנים דריבה בהן הכתוב מצות יתירות וכדאיתא עמוד ב' עלה זו ובכמה מקומות בש"ס עיין לעיל שם דף ה' ושם נסמן ואלא דלפ"ז לא נתישב ומדוקדק הלשון בהנך שלש ברייתות בחדא לישנא להכי י"ל דהוי ניחא לתרצן מפי למדרש לנא יטמא להו דומיא דאידך ברייתות וא"כ לפי"ז ליכא שום ילפותא לאביי ולמאן דס"ל דמצ"ל מהנך קראי הנה מקראי לא תאכלום ולא תאכילום ודאי לא יליף דפשטא דקראי הוא ללא תאכילום בידים וכדפרישית בעזה"י בשינויי להברייתות לא תאכלום ולא תאכל ומאמור ואמרת נמי לא מתרי טעמי חדא דחזינן דהתנא לא רצה לפרש כן מדשנינהו בחד לישנא ועוד דאיכא לדחויי דשאני טומאת כהנים דריבה בהן הכתוב מצות יתירות] ומקשה על זה והא איכא עוד קרא דהו"ל שלשה כתובים דלכ"ע אין מלמדין (קידושין דף ל"ה) וא"כ ליכא למימר דלא ליספו להו בידים אתיין וכמו שפירשתי בעזה"י בקושיא מקרא השני ומשני לעולם הנך שלשה קראי כולהו אתיין ללא ליספו להו בידים לא

ואפ"ה מצית למידק מיני' מיעוטא דמצרך צריכי כן נראה לענ"ד בעזה"י דיש לפרש כן ולפ"ז נתיישב קושיות המזרחי והמהרש"א ז"ל כיון דהתרצן מתרץ דס"ל דשני כתובים הבאים כאחד לא הו"מ להקשות לי' תיתי חדא מתרתי דנהי דחד קרא לא איצטריך מ"מ לא הוי אלא כשני כתובים הבאים כאחד והלא ס"ל דמלמדין ומדוייק לפ"ז מאי דלא עביד צריכותא בהשני קראי ואלא רק בתר דמקשה לי' מקרא השלישי דאז הי' מוכרח לעשות הצריכותא [ואין לדחות פירושי לפ"ז למאי עביד צריכותא אי אשמעינן הני תרתי וכו' דיש לומר משום דהי' צריך לעשות צריכותא מטומאה להנך תרתי דאי לא הו"ל שלשה כתובים ואיידי דעביד צריכותא מטומאה להנך תרתי עביד נמי מהני תרתי לטומאה אבל מוכרח לא הי' מהנך תרתי לטומאה ולפי דרך זה יש ליישב נמי קושיית הב"י על הטור כיון דהצריכותא דעבד הש"ס הי' רק דלא להוי שלשה כתובים הבאים כאחד אבל הא דאיכא ב' כתובים הבאים כאחד לא אכפת ליה דס"ל דמלמדין ולהכי לא מקשה תיתי חדא מתרתי אבל הטור י"ל דפוסק כמ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין וכסתמא דהש"ס בסנהדרין דף ס"ד ע"ב דמקשי מיני' ועיי"ש הרי דפשיטא להו דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין וא"כ תיקשי הקושיא של המזרחי ז"ל תיתי חדא מתרתי והוי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וכפי' התוס' הנ"ל דבא למעט לכל איסורי דאורייתא דאין הדין כהנך ב' כתובים וא"כ כאן ליכא למימר דממעט שאר איסורי דאורייתא שיהא מותר לספויי בידים דהא ליכא מאן דס"ל הכי שיהי' מותר מה"ת לספויי בידים איסור מה"ת וכמו שכתבתי בשם הב"י ומש"ה ס"ל דעל כרחך הדרינן לפרש הקראי דמיירי לענין להפרישן וממעטי שאר איסורי דאורייתא דאין מצווין להפרישן ומש"ה פוסק העור בסי' שמ"ג דאיירי לענין שבת דא"צ להפרישן וביו"ד לענין טומאת כהנים דהוא חד מהנך קראי דכתיבי בהדיא פוסק דצריך להפרישן:

הנה מסוגיא הנ"ל משמע דחרש לאו בר אזהרה הוא דקאמר והא הכא דלאו איסורא דידה איכא ולא איסורא דידי' איכא וכן גבי קטן משמע להדיא מפירש"י שם ביבמות דף ל"ג ע"א ד"ה כגון דאייתי שתי שערות דלאו בר אזהרה הוא דכ' וז"ל דכל זמן דלא אייתי שתי שערות לא חל שום איסור עליו עיי"ש וכן משמע לענ"ד ברש"י בשבת קנ"ג ריש ע"ב ד"ה שהוא ספק דכתב דלקטן יהיב לי' דלאו בר מצוה הוא ולענ"ד קשה מסנהדרין ד נ"ה ע"ב דאיתא שם בעי רב המנונא ישראל הבא על הבהמה בשוגג מהו תקלה וקלון בעינן וכו' או דלמא קלון אעפ"י שאין תקלה אמר רב יוסף ת"ש בת שלש שנים ויום א' מתקדשת בביאה וכו' ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה והיא פטורה אחד מכל העריות ואפילו בהמה והא הכא דקלון איכא

ותקלה ליכא ופירש"י דלא זו בת עונשין היא וקתני מומחין ע"י ודחי הגמרא כיון דמזידה תקלה נמי איכא ורחמנא הוא דחס עלה וכו' הרי נראה דקטנה בת אזהרה ואלא שאינה בת עונשין ואמנם לפי דעת הרשב"א ז"ל שהבאתי דאיסור דרבנן מותר לספויו בידים לקטן והטעם דלאו העמידו דבריהם אלא אצל גדולים שבישראל ולא אצל קטניהם עכ"ל הנ"ל והעתקתיו לשונו הנ"ל לעיל בסמוך וגם כתבתי דהא דמקשה הגמ' סוף פ' חרש ותיתיב גבי' קטן אוכל נבילות הוא אזלא אליבא דרבנן דר"ש דס"ל דאחות זקוקה היא רק איסורא דרבנן וגם לענ"ד י"ל קצת דדעת התוס' בגיטין דף נ"ה ד"ה ועל הקטנה בתירוצם השני נמי כדעת הרשב"א עיי"ש] ולפ"ז לא סתרו אהדדי מהך דיבמות פ' חרש הנ"ל להך דסנהדרין דשם בפ' חרש מיירי באיסור אחות זקוקה דרבנן מש"ה קאמר רבא התם גבי חרש וחרשת דלאו איסורא דידה איכא ולאו איסורא דידיה איכא דקטנים וכן חרש ושוטה לאו קיבולי אסורי דרבנן הם משא"כ שם בסנהדרין דמיירי מאיסורי דאורייתא שבא על הקטנה אחד מכל העריות שבתורה ובאיסורי מה"ת מוזהרים הם ואלא דפטורים מן העונשין דרחמנא חס עליהם מפני שאין בהן דעת

ואין להקשות מההיא דסנהדרין ומחגיגה דסתרי אהדדי דאיתא בחגיגה דחרש שלא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין מן הראיה ומן השמחה ופטורין מכל מצות האמורות בתורה די"ל דוקא דפטורין ממצות עשה אבל מוזהרין הם שלא לעבור על ל"ת והא דכ' הרשב"א בפ' חרש בסוגיא דקטן אוכל נבילות לענין חינוך וז"ל ושמא נאמר דלא אמרו אלא למצות עשה ולא למצות ל"ת וכו' עיי"ש וכ' ע"ז היש"ש וז"ל ואני אומר סברא הפוכה קחזינן ותמה אני איך יצאו דברים כאלו מפה קדוש וכו' עיי"ש ולדעת הרשב"א א"א ליישב כך ולפ"ז נתיישב לי מה דהי' קשה לי מרש"י בשבת קל"ג הנ"ל דאדרבה דמתורץ ומדוייק היטב לשונו הנ"ל דלקטן יהיב לי' דלאו בר מצוה הוא ולא כ' דלאו בר אזהרה הוא אבל קשה לי והא שם איירי לענין איסור טלטול] אבל הקושיא מיבמות ל"ג הנ"ל לא ידענא שום תירוץ וצ"ע וגם ראיתי בדרכי משה בטור יו"ד סי' רמ"א וז"ל כ' ב"י בשם מהרא"י בפסקיו סי' ס"ב קטן שקלל אביו בינקותו בהיותו בן י"א שנים או עבר עבירה, אחרת באותו עת ורוצה לקבל תשובה על ככה נראה דקטן אפילו הגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה כלל קודם שהביא ב' שערות מ"מ דייקא תלמודא בכמה דוכתי דסימן רע הוא לקטן שנעשה מכשולות תחת ידו לכך נראה טוב שיקבל עליו איזה כפרה ואין אני רגיל להעריך כפרה ותשובה במשקל עכ"ל:

ולפי עניות דעתי דהוא כפירוש רש"י יבמות ל"ג הנ"ל וצריך עיון ליישב ההיא דסנהדרין וברמ"א או"ח סוף סימן שמ"ג מביא הפסקי מהרא"י ולא כתב שאינו בר אזהרה עיין שם

ועיין בשב שמעתא א' פ"ג על תוס' יבמות דף פ' ד"ה נעשה סריס למפרע וז"ל ולשיטת הרמב"ם דספק מותר מה"ת א"כ היכי משכחת לה למלקות כיון דעכשיו ספק הוא ומיתר לאכול חלב מה"ת וזכאי ורשאי באכילתו א"כ נהי דאח"כ איגלאי מלתא שהי' גדול למפרע כיון דבדין אכל חלב למה ילקה הרי דפשוט היה לש"ש דקטן לאו בר אזהרה הוא כלל וכלל ובפני יהושע ז"ל איתא להיפך דכ' שם בקידושין על תוס' דף ס"ג ד"ה בני זה בן י"ג שנה וז"ל ונראה מדבריהם דאע"ג דבשעה שעבר עבירה לא ידעו שהוא גדול אפ"ה לוקין עליו למפרע וכו' וכמש"כ תוס' יבמות דף פ' וכו' אלא כ' המשנה למלך דמלשון התוס' בנדה פ' יוצא דופן דף מ"ו לא משמע כן וכו':

אמנם לפי עניות דעתי יש ליישב דלא דמי דמה שכתבו תוס' ביבמות וכו' היינו לפי שאין הספק בגוף האיסור וא"כ הרי הותרה בו בודאי אל תאכל חלב ואע"ג שאין ידוע להם אם הוא בר עונשין אם לאו אין זה ענין לעיקר התראה דהא לא אשתמיט בשום דוכתא תלמודא לאשמעינן שעידי התראה צריכין שידעו בבירור שהמותרה הוא בר עונשין וכו' משא"כ בסוגיא דנדה דאיירי במופלא סמוך לאיש שהקדש הוא ואכלו אחרים דקאמרי ר"י ור"ל דלוקין יפה הקשו תוס' לר"ל אמאי לוקה הא הו"ל התראת ספק בגוף האיסור דהא אם עדיין לא הי' מופלא הסמוך לאיש ודאי בשעה שהקדיש ממילא דאין הקדשו כלום ואין כאן איסור כלל כן נ"ל נכון וברור וכו' עיי"ש הרי דפני יהושע ז"ל ס"ל להיפך ופשוט הוא אצלו דקטן בר אזהרה הוא ואלא דלאו בר עונשין ובדרוש וחידוש רע"א ז"ל כתב כמו כן על תוס' יבמות הנ"ל עיי"ש והפמ"ג או"ח בפתיחה הכוללת חלק ב' כתב דהם בני מצות אלא דלאו בני דיעה נינהו וגם כשעוברים על לאו אין להם עונש לא בעוה"ז ולא בעוה"ב דאונס רחמנא פטרי' ומביא בשם תבו"ש סי' א' אות מ"ט דמביא בשם תשובת מהרי"ל דחרש ושוטה בני מצות נינהו ופקחים מוזהרים עליהם לענ"ד דמוזהרים שלא להאכילם בידים] ולאחר שהאריך הפמ"ג בזה כתב לבסוף שוב ראיתי בתבו"ש בספרו בכור שור גיטין דף מ"ה בפשיטות תפילין שכתבו חרש ושוטה פסולין דפטירי מכל המצות וצ"ע עכ"ל הפמ"ג ז"ל וגם ראיתי בספרים של הגאונים זמנינו ז"ל זה אומר בכה וזה אומר בכה הנה בספר זית רענן להגאון ר' מ"ל ז"ל בריש ספרו בדין קטן אוכל נבילות סובב והולך שם בפלפולו ועל היסוד זה דמעשה קטן בכל איסורין כמעשה גדול יחשב ואין נ"מ בין מעשה קטן למעשה גדול אלא לענין עונש עיי"ש ומקרוב נדפס תשובת בית יעקב מהגאון הרב משעדליץ ז"ל דכ' להיפך עיין בסי' נ"א חלק יו"ד אשר יסוד תשובתו דקטן לאו בר אזהרה הוא:

והנה אנכי העני ומדוכא ראשית שאין בינה וחכמה בי שנית שאין לי ספרים שגם הספרים ההם שנזכרו כאן לא היו אצלי בעת כתבי ואלא אנכי כותב בזכרי ב"ה שראיתי בהם כל זאת לכן נבוך אנכי ע"מ לידע המקור של כל דעת כל גאון דודאי מי שאמר דלאו בר אזהרה הוא כלל ורשאי בקטנותו לאכול חלב ושאר דברים האסורים ודאי יש לו מקור לנביעתו וכן האידך דסובר להיפך ואין לענ"ד לומר דמקור הוא הפלוגתא של קטן אוכל נבילות אי מצווין להפרישו או לא דלמ"ד מצווין להפרישו דס"ל דקטן בר אזהרה היא וכיון דרואין דקטן עובר עבירה והגם דאינו בר עונשין מ"מ כיון דאין לו דעת ולכן עושה זאת לכן מחוייבים להפרישן והוא בכלל מי שיש בידו למחות והמ"ד דס"ל דאין מצווין להפרישו ס"ק דקטן לאו בר אזהרה הוא כלל ורשאי לעבור על לאוין שבתורה ולכן א"צ להפרישו:

ועל פי זה היה אפשר ליישב קצת הסוגיות היינו מה שהשארתי בצ"ע מיבמות ל"ג שסותרת להאי דסנהדרין דף ל"ה די"ל האי דיבמות למ"ד דאין מצווין להפרישו והאי דסנהדרין למ"ד מצווין והוי ניחא לענ"ד להבין שפיר אבל לענ"ד א"א לומר כן דתליא בזה חדא דהא פסקינן באו"ח סי' שמ"ג דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו א"כ תיקשי על הגאונים דסברי בפשיטות דקטן הוא בר אזהרה ורק שאינו בר עונשין ועוד לענ"ד משמע מרש"י ז"ל ביבמות דף קי"א ע"ב ד"ה ביאה דאיסורא דאפילו למ"ד אמ"ל סובר דבר אזהרה הוא דזה לשונו ז"ל אבל קטן וקטנה אפילו אינן בני דסובר דאפילו כשהוא בר אזהרה ורק שאינו יבום וכו' אין כאן איסור דקטן אוכל נבילות אמ"ל וה"נ שניהם לאו בני עונשין נינהו עכ"ל ולענ"ד צריך פי' לפירושו מתחלה כתב אין כאן איסור דמשמע דס"ל דקטן לאו בר אזהרה ולבסוף כ' דאין בני עונשין דמשמע אבל בני אזהרה הן ועוד דנראה חלילה כשפת יתר הא דכתב וה"נ שניהם לאו בני עונשין ולכן לענ"ד לפרש דהא דכ' אין כאן איסור כוונתו על הב"ד דאין מפרישין אותן דקתני במתניתין יגדלו זה עם זה והטעם משום דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ומשום דלאו בר עונש וה"נ גבי קטן וקטנה דשניהם לאו בני עונשין דג"כ בודאי אין מצווין להפרישן הרי משמע לפ"ז מרש"י בר עונשין ס"ל למ"ד נמי דאין מצווין להפרישו. ואם שגיתי בפירושי יסלח ה' לי והמאיר לארץ יאיר עיני בתורתו הקדושה להבין ולהשכיל דברי תורה לאמיתתן:

איזה חידושים על ריש נדרים

בנדרים דף וא"ו ע"ב בר"ן ז"ל ד"ה יש יד לצדקה וז"ל פי' את"ל דיש יד לפיאה כיון דחמירא דבע"כ חייבי' רחמנא בעיקר פיאה לצדקה מאי כך פירשו רבותי ולא נראה לי דהא בעיקר צדקה נמי בע"כ מיחייב וכו' לכך נראה דהני תרתי בעי' לאו בהדדי אתמר ולא שייכי באת"ל עכ"ל ולולא דבריהם הקדושים היה נלענ"ד לפר באת"ל דיש יד לפיאה כיון דחמירא דאין לבעה"ב רשות לחלק למי שירצה ואפילו כשנוטלים בעצמם אין לבעה"ב רשות לסייע לאחד מהם משא"כ צדקה. שבתי וראיתי בחידושי הרשב"א על נדרים שכ' לפרש הך איבעיא באת"ל וז"ל את"ל דיש יד לפיאה אע"ג דלא איתקש בהדיא מ"מ כיון דחמירא דצדקה בעל כרחי' הוא אבל צדקה דמדעתי' לא וכו' עיי"ש על דף הנ"ל ד"ה יש יד לפיאה ולענ"ד כוונתו כמו שכתבתי בעזה"י ואם שגיתי בכוונתו יסלח ה' לי:

דף זיין

בר"ן ד"ה ולענין הלכה וז"ל אבל במאי דקאמר דקיי"ל נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ונראה שהסכים ג"כ לזה הרשב"א ז"ל ותמהני עליהם שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון וכו' והנה הרי"ף והרא"ש ונ"י פוסקים ג"כ כהרמב"ן ולענ"ד יש ליישב תמיהת הר"ן דלענ"ד יש לדקדק בתירוצא דרבה התם דקאמר הכא פר בחזקת פטורה קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא דקשיא לענ"ד ריש דבריו לסוף דבריו דקאמר פרה בחזקת פטורה קיימא דמשמע אי לאו הך חזקה הוי אמרינן מצד הספק להחמיר והדר קאמר קמה בחזקת חיוב קיימא דמשמע אי לאו הך חזקה הוי אמרינן מצד הספק להקל ולענ"ד צ"ל דדיוקא דרישא עיקר ומצד הספק הוי אזלינן לחומרא ומאי דקאמר בסוף דבריו הוא לאו דוקא ואלא דקושטא דמלתא הכי הוא ומש"ה קאמר קמה בחזקת חיוב קיימא ודוגמא לזה איתא בהרא"ש על חולין דף ע"ו והובא בט"ז יו"ד ר"ס נ"ה ולפ"ז נתיישב קושיית הר"ן ז"ל ואלא דצ"ל דהא דמשני בתר הכי על קושיית אביי מעיסה דאין לדמות מתנות כהונה לחלה משום ספק איסורא לחומרא וספק ממונא לקולא אין הכוונה ככל ספק ממונא דעלמא ואלא הכוונה דאין לדמות לספק חלה דיש בה ספק איסור שיש בה עונש מותר הלכך אפילו אחזקה לפטור לא סמכינן משא"כ ספק מת"כ וכן ספק לקט דלית בהו עון מיתה סמכינן בהו אחזקה לפטור. ואין להקשות לפ"ז דעיקר החילוק היא רק דבחלה יש עונש מיתה ובמת"כ ליכא עונש מיתה דזה חסר מן הספר והא בגמ' מפורש רק החילוק דבחלה היא ספק איסורא ובמת"כ הוא ספק ממונא די"ל דהנה צריך להבין מאי דקמשני רבה ספק ממונא

לקולא הלכך סמכינן אחזקה לפטור וכדמשני מעיקרא פרה בחזקת פטור קיימא והרי גבי ממונא בלא אחזקה לפטור נמי יש לפטרו משום חזקת ממון דידי' והמוציא מחבירו עליו הראיה. ואלא לענ"ד הענין הוא כך דהנה במת"כ יש בו משני צדדים אחד צד האיסור שחייבה רחמנא ספק רחמנא ליתן וצד השני היא צד הממון וכמו שכ' הר"ן בשם הרמב"ן בחידושיו על סנהדרין דף למ"ד דהקשה שם על הא דאיתא שם בגמ' מי שבא ואמר ראיתי את אביכם שהטמין מעות וכו' ואמר של פלוני הם של מעשר שני הם וכו' זה הכלל כל שבידו לטלן דבריו קיימין והקשה והא מע"ש איסורא היא וקיי"ל ע"א נאמן באיסורין אפי' אינו בידו וכ' בשם הרמב"ן דמע"ש למי אפוקי ממונא היא שהוא מוציא ממון מרשות הדיוט לרשות גבוה וע"א לא מהימן אלא באיסור גרידא וכו' וכ"כ הר"ן פ' האומר ועיי"ש וא"כ לענ"ד לפרש דהכי קמשני חלה יש בה עונש מיתה אבל מת"כ ולקט דנהי דיש בה צד איסור דבספק שבה ניזל לחומרא מ"מ עכ"פ מהני צד הממון דאית בה שיועיל להקל ע"י איזה חזקה שהוא אפילו חזקה גרועה. והנה הגם שמפרש"י ז"ל ד"ה חלה לא נראה לפרש כן אבל לענ"ד להנך רבוותא י"ל דמפרשים כן ולענ"ד ק"ק להבין פירש"י למאי לא כ' בקיצור לחלק חלה יש בה קדושה משא"כ מת"כ דאינו אלא דין ממון גם מה שכ' בד"ה ובכור בהמה טמאה דמפרש בכולהו יש בהו עון מיתה דמשמע דמש"ה אזלינן בהו לחומרא ומאי נאמר גבי בכור פטר חמור וצ"ע כעת. ועוד נלענ"ד ליישב תמיהת הר"ן כאן די"ל דמאי דקאמרי הכא דכל תיקו דאיסורא לחומרא כוונתם לאיסורא דנדר שנדר לצדקה דקאמר הדין זוזא לצדקה והדין א"כ ספיקא דאיסורא היא אי והדין נמי קאמר ונדר הדין זוזא נמי לצדקה או לא ואין להקשות א"כ מאי איבעיא להו אי יש יד לצדקה והלא ודאי יש יד משום הנדר י"ל דהך סוגיא היא לפי מאי דמפקי להו ידות מלהזיר עיין בר"ן דף ה' ע"ב ד"ה אתמר וא"כ י"ל דאיבעיא להו בצדקה משום דלא דמי נדר דצדקה ללנדור נדר דקרא דקרא איירי בנדרי איסור או בנדר קרבן דנאסר לכל העולם ודומה לנזיר שאוסר א"ע ביין משא"כ נדר דצדקה דאין בו שום איסור ולענ"ד ע"כ צריך ליישב ולפרש הך איבעיא דלפי הפשוט קשיא לענ"ד דמאי איבעיא להו והלא זה מלא בש"ס ובראשונים ובאחרונים דנדר לצדקה אפילו בקבלה בעלמא מהני ומחוייב לקיים וא"כ מאי קמבעיא להו דהא בנדרים אמרינן דיש יד אלא ודאי צריך לחלק בין נדר דצדקה לשאר נדרים וסוף סוף לענין אי מחויב לקיים ודאי י"ל דספיקא דאיסורא היא ככל תיקו דאיסורא:

דף חית

בר"ן ד"ה והלא מושבע ועומד הראשון וז"ל מסתברא לי דה"פ דמעיקרא קס"ד דר"ג אתא לאשמעינן ששבועה חלה על דבר מצוה בדבר הרשות ומוכח. לה מדכתיב נשבעתי ואקיימה ומש"ה פריך והלא מושבע ועומד הוא דהא מוכחין בפ' שבועות שתים בתרא דהא דכתיב להרע או להיטיב בדבר הרשות כתיב וכו' וכי תימא הנ"מ לקרבן וכו' אבל בל יחל איכא אפילו בדבר מצוה א"כ מאי נשבעתי ואקיימה וכו' ולענ"ד קשה דהא איתא לקמן דף י"ז מימרא דר"ג מנין שאין נשבעין לעבור על המצות ת"ל לא יחל דברו וכו' ומקשה הגמ' שם מהכא נפקא לי' מהתם נפקא לי' דתניא וכו' ומשני חד קרא למיפטרי' מקרבן שבועה וחד למיפטרי מן לאו דשבועה ופי' הר"ן היינו קרא דלא יחל דברו עיי"ש וא"כ אמאי לא תירץ הר"ן בפשיטות דלר"ג לשיטתו פריך ומשני אלא הא קמ"ל וכו' כלומר וליכא משום שבועת שוא דסד"א כיון דשבועה כזו אינו חל ודומה לנשבע לבטל את המצוה דלקי משום שבועת שוא עיין בר"ן ד"ה על סיפא דאידך בבא בדף ט"ז ע"ב קמ"ל כיון דעביד לזרוזי נפשי' ליכא משום שבועת שוא שנאמר נשבעתי ואקיימה וצ"ל לענ"ד בפירוש הר"ן אם לא דאימא שהי' פשוט עיניו הקדושים של הר"ן ז"ל דמימרא דר"ג הוא דוקא לענין לעבור אבל לקיים חל בל יחל להדיוט כמוני הוא דוחק ה' יאיר לי. ויזכני ה' שאוכל להביא לבית הדפוס מה שכתבתי על מסכת נדרים כולה אמן כן יהי רצון:

השמטה זו שייך לעיל לדין י"א

באתי לכתוב פירוש על דבריו של הפמ"ג דשם כי לענ"ד אינו קל להבין ואם אני שוגה בפירושי יסלח ה' לי וזהו פירושי. דוקא בכה"ג דהתשיעי אינו בית שער כי אם להעשירי האחרון אז יש חילוק בבתים לא חשיב התשיעי לבית שער כי עביד לדירה משא"כ בחצירות אבל בשאינו להילוך יחיד ואלא רבים עוברים דרך שם רק שהחצר הוא של יחיד ויש לו כח למונעם ולהכי חשיב בית שער דיחיד באופן זה י"ל אפילו בבית דעביד לדירה חשיב נמי בית שער והדר שם אינו אוסר ואין לחלק בזה בין ב"ש דחצר לבין ב"ש דבית כנלענ"ד לפרש אמנם מה שסיים ע"ז וצ"ע עיין בב"א ר"ס ש"ע כל האות א':